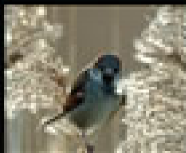
ŞARKIN SERÇESİ

Tevfik Hakim

ROMAN

ŞARKIN SERÇESİ
Tevfik Hakim

ŞARKIN SERÇESİ

Tevfik Hakim

Çeviren
Muharrem TAN

ŞARKIN SERÇESİ

Editör
Hasan Hayri DEMİREL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Cafer DERELİ

ISBN
975-8775-96-0

Yayın Numarası
180

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No:7
Gaziemir/ İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2007

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Kaynak Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89
www.kaynakyayinlari.com.tr

Pak koruyucum
Seyyide Zeynep Hazretlerinin
ruhuna

BİRİNCİ BÖLÜM

Bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmur… İnsanlar kafe ve barların tentelerine, duvar diplerine, saçak altlarına ve metro istasyonlarının girişlerine kaçışıyorlar. Komedi Franses Meydanı'nda mazgallara hücum eden sular ve sele inat ilerleyen otomobillerden başka kimse kalmamış. Yalnız bir adam, şiddetli yağmura kafa tutarcasına meydanda yürüyor. Yaşananı umursamadan, geniş gözleri, meydandaki suyla dolu fıskiyeye dikilmiş. Etli dudakları sanki taze hurma çiğner gibi inip kalkarken çekirdek gibi bir şeyi fırlatıp atmakta. Sağ eli, rutin bir hareketlilik içinde ağzıyla cebi arasında gidip gelmekte. Meydandaki adam, zayıf yapılı, siyah elbiseli bir genç. Kafasında çerçevesi hayli geniş siyah bir fötr şapka, ortasında çorba tası gibi derin bir çukur. Tamamen suyla dolu!

Genç adam, fıskiyeyi uzun uzun süzdükten sonra, onu bırakıp meydanın başka bir tarafına yöneldi. Şair De Mosiye'nin heykeli dikili olduğu taraf. Şiirin Prensi'nden bir şeyler kapmaya çalışır gibi bakan adamın gözü heykelin kaidesine takıldı:

"Bizi büyük yapan, ancak büyük acılardır!" Bunu okuduktan sonra şairin yüzüne doğru baktı. Yağmur damlaları gözyaşları misali gözlerinden yanaklarına akıyordu. Birden kalbi kıpırdadı ve ağzı durdu! Sonra kendi kendine söylercesine mırıldandı:

– "Bizi büyük yapan, ancak büyük acılardır!" Evet…

Genç adamın zihninde çok eski günlere ait bir şeyler canlandı… Sonra tekrar mırıldandı:

– Demek burada bile bunu bilenler var!

Sonra dalıp gitti. Fötr şapkasına dolup taşan su yüzüne akıyordu… Arkadan gelen bir sesle irkildi:

– Yüz frankına iddiaya girerim, böyle bir havada şu heykelin önünde senden başkası çakılıp kalamaz!

Genç adam hızla arkasına döndü:

– Andre…

– Konuşmayı bırak da şu yağmurdan canını kurtar. Heykel seyredecek zaman mı be adam?

– Bilakis tam vakti, baksana Andre! Şairin gözlerindeki şu yaşlara bir baksana...

– Bu şair mermerden olmasaydı, şu anda meydanı terk eder ve sevgilisiyle en yakın kafeye gider, seni de buracıkta, yağmurun selin ortasında bırakırdı.

Fransız, arkadaşının cevap vermesini beklemeden kolundan tuttuğu gibi yakındaki Regans Kafe'nin tentesinin altına sürükledi.

Yüzüne dikkatle bakınca ağzının hareket ettiğini gördü:

– Hayret, ağzında ne var senin?

Genç adam cevap vermeden ağzındaki çekirdeği fırlattı. Suya karışan hurma çekirdeği süratle mazgala doğru akmaya başlamıştı. Andre gözlerine inanamıyordu:

– Hurma mı yiyorsun?

– Evet… Hem de Paris caddelerinde...

– Ah Doğu'dan Gelen Serçe...

– Mısır'da biz ona "Acve" deriz. Atıştırırken kendimi bir an Seyyide Zeynep Camii Meydanı'nda hayal ettim. Şu fıskiyeye bakarken de bronz mazgallı pencereleriyle oradaki sebili…

– Bu kadar hayal yeter. Haydi gel, yağmur hafiflemişken gidelim.

– Nereye?

Andre cevap vermedi. Gözü genç adamın kıyafetlerine takılmıştı. Siyah fötr, siyah palto, siyah kravat ve siyah ayakkabı.

– Müthiş!

– Müthiş olan ne?

– Şu an oraya gitmeye senden daha uygun biri olamaz!

– Güzeller güzelinin yanına mı?

– Hayır, mezarlığa. Haydi gel, Madam Şarl'ın damadının cenaze törenine gidiyoruz! Üstünde tam bir matem giysisi var. Şaşılacak şey! Bu tür durumlarda daima en müsait sen olursun! Bu kısa gezintiye seninle gitmek beni çok sevindiriyor.

– Gezinti mi?

Bunu söylerken, yüzüne arkadaşının yaklaşımından rahatsız olmuş gibi bir ifade hâkim olmuştu. Ama Fransız bunu görmezden gelerek onu kolundan çekti:

– Haydi şu görevimizi yerine getirelim.

– Kime karşı?

– Madam Şarl'ın merhum damadına karşı tabii!

– Öncelikle kim bu Madam Şarl?

– Fabrikadaki arkadaşlarımdan birinin annesi..

– Peki benim günahım ne?

– Arkadaşım olman... Benim katlandıklarıma sen de katlanacaksın. Hayatta en sıkıldığım şey, cenaze arabalarının arkasından sessizce yürümektir!

En azından seninle sohbet eder, kendimizden konuşuruz. Söz veriyorum, yol boyunca güzel sevgilinden, onun güzel burunla alakalı önyargılarını nasıl yıktığından, hatta estetik ve güzellik noktasında inanç ve kanatlarını nasıl altüst ettiğinden konuşacağız…

– Peki, peki! Bence güzellik…

Diye söze başlayan genç adam, heyecanlı bir şekilde konuşuyordu. Andre, genç adamın direksiyonunu ele geçirdiğini

anlamıştı. Onu metro istasyonlarından birine götürdü. İkinci mevkiden bilet alıp istasyonda duran metro vagonuna atladı. Az sonra hareket geçen metro, karanlığa bir şimşek misali dalmıştı. Tıpkı Muhsin'in güzellikle ilgili sohbete dalışı gibi…

Andre sinsice gülümsedi. Kendi kendine şöyle der gibiydi: "Anahtarı elimde artık, dünyanın öbür ucuna götürsem farkında olmaz!"

***

Saint German Kilisesi'nin çanları, ölünün naaşının beklendiğini haber vermek üzere acı acı çalıyordu. Cenaze arabası henüz gelmemişti. Kilisenin kapısında Muhsin'den başkası yoktu. Şemsiye almaya giden Andre, onu kilise kapısında bırakmıştı. Şemsiyeleri olmazsa kiliseden mezarlığa uzanan yolda sudan çıkmış balığa dönebilirlerdi. Andre kasıtlı olarak gecikti. Bu arada çanlar cenaze arabasının yaklaştığını haber verircesine daha şiddetli çalmaya başlamıştı. Sonra kilise kapıları ağzına kadar açıldı. Üstünde çiçek buketleriyle süslenmiş sandukanın bulunduğu cenaze arabası ana kapıda durmuştu. Cenazenin teşyiine katılanlar arabanın ardına dizilmişlerdi. Kapıda duran Muhsin'in önünden geçen sandukanın ardından merasime katılanlar sırayla geçmeye başladılar. Tepeden tırnağa yas elbisesine bürünmüş genç adamı cenaze sahiplerinden sanan kalabalık, önünde hafifçe eğilerek kiliseye giriyorlardı! Muhsin vaziyetin vahametini kavrayıp da gerçek cenaze sahiplerine yakalanma korkusuna düşünce hemen kiliseye girenlere katıldı. Öyle ya cenaze yakınları, insanların onun önünde eğildiklerini görünce meraklanabilir, akıllarına türlü şeyler gelebilirdi.

Muhsin kiliseye girdi. O güne kadar ne bir kiliseye girmiş, ne Hristiyanların cenaze ayinlerinde bulunmuş, ne de bu ibadet ve merasimlerin nasıl icra edildiğine dair bilgi sahibi olmuştu! Bu yüzden olsa gerek içi garip bir ürpertiyle doldu. Kilisenin

eşiğini aşmakla, sanki dünyadan kopup başka bir âleme geçmiş gibi oldu. Bu âlemin hakikaten farklı bir kokusu, farklı bir ışığı vardı. Şu anda Seyyide Zeynep Camii'ne girdiğinde hissettiği huşu ve şuurun aynını hissediyordu. Orada yaşadığı manevi havanın aynını yaşıyordu. Mabedin köşelerinde aynı sessizlik ve karanlık, sanki mekânın havasında cirit atan ruhlar misali yer yer görünen titrek ve loş ışıklar! Gerçekten de mabetler, zaman ve mekânın ötesinde bir benzerliğe sahiptiler!

Sanduka, ana salonunun ortasına kondu ve çevresinde mumlar yakıldı. Din adamlarının lahuti sesleri, inleten nağmeleriyle ahenkli bir şekilde bu mekânda yükselmeye başladı. Sonra cenazeye katılanlar uzun bir kuyruk oluşturarak tabutun önünden geçmeye başladılar. Her biri bir öncekinden aldığı gümüş tastaki okunmuş suyu hafifçe serpip yürüyordu. Muhsin, kilisenin zemininde ses çıkartmaktan ürken bir endişeyle ilerliyordu. Zihni iyice dağılmış, ne yaptığını bilmiyordu. Neden sonra tasın önünde duran şahsa verildiğini görerek irkildi. Adam sandukadaki ölüye su serperek istavroz çıkardıktan sonra tası ona uzattı. Genç adam bu hareketi elliye yakın kere izlemişti. Fakat sıra kendine geldiğinde ne yapacağını bilmiyordu. Önündeki adamın uzattığı tası eli titreyerek aldı. Hafifçe sandukaya doğru döndü. Panikten ne yaptığını bilmez hâlde eliyle bir şey çizdi. Haç mı hilal mi ne çizdiği belli olmamıştı! Suyu sandukaya serperken biraz fazla kaçırıp sandukanın örtüsünü ıslatmış olmaktan da korkmuştu. Fakat her hâlükârda sırasını savmanın rahatlığıyla içten bir oh çekerek tası arkasındakine uzatmak üzere hamle etti. Bu kadarı fazlaydı, çünkü sıranın sonunda duruyordu! Şimdi ne yapacaktı! Elinde tasla şaşkın ve tedirgin bir hâlde donup kalmıştı. Diğerleri vazifelerini yapıp çıkış kapısının önünde bekleyen cenaze sahiplerine taziyelerini bildiriyorlardı. Alnından buz gibi terler dökülmeye başladı. Elinde tuttuğu şey kutsal bir şeydi. Aklına estiğini yapamazdı. Allah'ın evinde O'na ait bir şey tutuyordu! Bu, gerçekten büyük

bir sorumluluktu! Neyse ki rahiplerden biri durumunu fark etti. Yanına gelip onu bu ağır yükten kurtardı! Sandukanın yanından hemen ayrılan Muhsin, "Bütün bu sorumlulukları üstlenen din adamlarının omuzları çok kuvvetli olsa gerek!" diye düşünüyordu. Cenaze sahiplerine taziyede bulunanlara katılarak üzüntülerini bildirmek istedi. Ölenin yakınları simsiyah yas kıyafetleriyle dikkatlerini çeken genç adamı nereden tanıdıklarını hatırlamaya çalıştılar. Bu samimi dost kimdi? Ölenin akraba ve hısımlarından bazıları dahi giyimlerine onun kadar özen göstermemişlerdi! Fakat acılı günlerine tepeden tırnağa siyaha bürünerek gelmiş adamı bir türlü çıkartamıyorlardı. Zihnen yorulmuş ama neticeye varamamışlardı. Muhsin, akıllarından geçeni anlamıştı. Yarım ağızla birkaç kelime mırıldandıktan sonra kendini dışarı attı. Andre, yeni şemsiyesinin altında onu bekliyordu. Cenazeyi teşyi edecek diğer misafirler gibi o da merasimin son kısmını tamamlamak için sabırsızlıkla bekliyordu.

Arkadaşının geldiğini görmüştü. Yüzüne dikkatle bakarak sordu?

– Neyin var, yüzün sapsarı kesilmiş!

Muhsin öfkeli bir ifadeyle karşılık verdi:

– Git ve dostunu defnet. Ben Dom Kafe'de bekliyorum!

Andre'nin cevap vermesine beklemeden oradan uzaklaştı.

Muhsin ve Andre, "Mount Barnas" semtindeki Dom Kafe'de oturuyorlardı. Burası ressamlar, tiyatrocular ve şairler gibi sanat ehlinin buluştukları bir mekândı. Bu sayede bütün Paris'te bilinen bir yer olmuştu. O yıl Fransız frangı değer kaybettiği için ülkeye akan turist sayısında bir patlama yaşanıyordu. Gelenlerin büyük bölümü ise Amerikalılardı. Deyim yerindeyse sinek gibi her yere yayılmışlardı!

Muhsin, garsondan bir bardak portakal suyu istemişti. Portakal suyunu ahşap kamışla çekmeye başladı.

Gerçekten boğucu bir öğle sonrasıydı. Hava nemli ve ağırdı. Muhsin, bir an portakalın canlı rengine takıldı. Neden sonra bir ürperti geldi.

Geçen gece gördüğü rüyayı hatırlamıştı. Belki de kâbus demeliydi. Fakat hayır, tam olarak kâbus değildi. Çünkü rüyada geçen olaylar fazla rahatsız edici veya mübalağalı değil, aksine gayet sıradan ve mantıklı idi…

Muhsin bir cinayetle suçlanıyordu. Adını bilmediği ve şahsen tanımadığı kurbanını daha önce hiç görmemişti.

Cinayeti ne tür bir silahla işlemişti, hadisenin sebebi neydi? Tek bildiği sanık oluşuydu. Elleri kanlı ve kelepçelenmiş hâldeydi. Uykudan uyandığında "Ben masumum, suçsuzum!" diye bağırıyordu.

Kalktığında ortalık hâlâ karanlıktı. Ellerine bakmak için ışığı yaktı. Neden böyle bir rüya görmüştü, gerçekten bir cana mı kıymıştı? Sonra ne olacaktı? Acaba namazını kılmadan yattığı için mi böyle bir rüya görmüştü?

Kan görmek, onun için tahammül edilemez bir şeydi. Zira 1919 Ayaklanması'nın yaşandığı günlerin bazı hatıraları belleğinde tazeliğini koruyordu.

Henüz yirmi yaşını bitirmemişti. Yargıç babası, avukat olmasını istiyordu. O ise sanat ve edebiyata eğilimi olduğunu görüyordu. İsyan günlerinde, bizzat kendi bestelediği vatansever marşların sözlerini yazmıştı. Arkadaşları, demir parmakların arkasındaki –Kahire gençleri– bu marşları hamasetle okuyorlardı. Fakat o, bu hamaset silahından başka bir alet bulundurmuyor, kalabalıkların ortasında dahi yanıp tutuşan bir yürek ve vatansever marşlardan başka bir şey taşımıyordu.

Bir gün hayatı boyunca etkisinden kurtulamayacağı bir olaya şahit oldu. Genç bir İngiliz askeri tek başına duruyordu. Ayaklanmacılar onu fark etmişlerdi. Hemen etrafını sardılar. İçlerinden

biri, genç askerin başına demir bir çubukla vurdu. Başı kanlar içinde kalan asker oracıkta öldü.

Şuurunu yitiren genç Muhsin titriyordu. Neredeyse bayılacaktı. Makineli tüfeklerle donanmış İngiliz askerleri olay mahalline yaklaşırken gençler çoktan karanlık sokaklara dağılmışlardı. Bir tek Muhsin, sırtı duvara yapışık, gözleri ölen askere kilitlenmiş halde orada kalmıştı.

Askerlerin onu fark etmemeleri tamamen tesadüftü. Şuuru açılır açılmaz süratle orayı terk eden Muhsin, sokakları dolduran cesetlerin üzerinden atlayarak eve dönmüştü.

Öldürülen askerin kana batmış görüntüsü, Muhsin'in hafızasından bir türlü silinmiyordu. Onun düşmanı olduğunu, vatanını işgal ettiğini unutmuştu. Tek hatırladığı o acıklı sahne ve o feci ölümdü!

Muhsin, Andre'nin gülen sesiyle gündüz düşlerinden sıyrılarak uyandı:

Andre, bir kadeh Alberno istemiş ve ondan bir yudum aldıktan sonra arkadaşına şöyle dedi:

– Madam Şarl'ın damadını nereye gömdüler biliyor musun?

– Nereye gömdüklerini öğrenmek istemiyorum!

– Niçin?

Muhsin bunalmıştı:

– Söyler misin Andre, şu Madam Şarl'ın damadından ne zaman kurtaracaksın beni! Kilisede ruhuna dua ettiğim, mukaddes kâseden su serptiğim yetmedi mi, ah Allahım! Bugün yaptığımı asla unutmayacağım! O kutsal mekâna gireceğimi bilmene rağmen, hazırlık yapmam için dahi uyarmadın!

Andre, tebessüm ederek konuştu:

– Doğulu Serçem benim! Kiliseye girmek için kendini hazırlamak mı, o da ne demek? Biz oraya kafeye girer gibi gireriz. Aralarında fark mı var? Orası da halka açık alan, burası da! Orda org çalar, burada orkestra.

Muhsin, ona bakmadan kendi kendine konuşur gibi söylendi:

– Bilakis, orası ulvi bir mekândır. Kişi oraya her zaman yükselemez. Bu bir çaba gerektirir.

Fransız, Muhsin'in ne demek istediğini anlamış gibi görünmüyor fakat sorma zahmetinde de bulunmuyordu. Kadehinden bir yudum daha alıp az ötede oturan güzel Amerikalıyı gösterdi. Amerikalı genç kız, ailesiyle birlikte oturmuş, sürekli çevredeki sanatkârları süzüyordu. Gözleri en sonunda Muhsin'e takılmıştı. Simsiyah kıyafetiyle gerçekten dikkat çekiciydi. Genç kız yanındakilere onu göstermiş ve bir şeyler fısıldamıştı.

Muhsin, genç kızın bakışlarını fark edince kısık bir sesle Andre'ye şöyle dedi:

– Bana neden bu kadar dikkatle bakıyorlar?

– Şapka ve giysilerinle sanatçı olduğunu sanmışlardır.

– Bakışları, insanın tuhaf bir varlığa bakışını andırıyor. Daha önce hiç mi sanatçı görmemiş bunlar! Bana öyle geliyor ki Andre, bu Amerikalılar toprak ve sudan değil takviyeli betondan yaratılmışlar; ne ruhları ne estetik anlayışları ne de mazileri var. Bir Amerikalının kalbini yarsan, herhâlde 'Dolar' bulursun! Eski Dünya'ya gelmeleri de sahip oldukları altınlarla kendilerine estetik zevk, ülkelerine mazi satın alma düşüncesiyle olsa gerek!

Andre, arkadaşının söylediklerini dinliyor gibi görünmüyordu. Gözleri güzel Amerikalıya takılıp kalmıştı. Daha sonra Muhsin'e cevap verme ihtiyacıyla mırıldandı:

– Bu mu takviyeli betondan yaratılmış be adam!

– Böyle bakmaya devam edersen karın Germin'e söylerim ha!

Fransız, umurunda değilmişçesine omuzlarını silkti ve karşı masadaki genç kıza hayranlığını ifade etmeyi sürdürdü:

– Şu mavi gözlere bir bak, mavilikleriyle sanki cennet göllerinden iki göl gibi duruyorlar!

– Hiç de değil, cennet gölleri firuze mavisidir!

– Ah mecnun! Daha adını bile bilmediğin platonik sevgilinden başkasını gözün görmüyor ki senin!

Muhsin, bir an mütebessim bir çehreyle gökyüzüne doğru baktı ve konuşmasını sürdürdü:

– Sesini duydum ya! O bile yeter. Geçen gece operada onu dinledim.

– Operaya mı gittin?

– Sakin ol! Tiyatronun balkonunda, sesini dinledim. Yani onun sesi gibi bir sesi. Bence güzel olan her ses onun sesidir! Şu şarkıyı okuyordu:

"Kalbim kucak açan sesine;
Çiçeklerin açtığı gibi;
Sabahın buselerine"

İKİNCİ BÖLÜM

Muhsin her sabah yaptığı gibi, yine kaldığı evin mutfak masasına kuruldu. Bu sıcak yuva, onu sokağın acımasız soğuğundan koruyordu. Pencere camlarına vuran yağmur taneleri, küçük çocukların trompet sesleri gibi hoş bir tını bırakıyordu kulağında. Başında Mısır işi bir takke vardı. Platon'un "Cumhuriyet" kitabı önünde açıktı. Eline aldığı bıçakla soğan soymaya başladı. Ara sıra, tahta bir kılıçla odanın bir tarafında kendi kendine oynayan dört yaşındaki çocuğa bakıyordu. Küçük çocuk tenekeden yapılmış oyuncak tankı, hayali Alman askerlerine doğru yönlendiriyordu. Bazen mırıldanıyor, bazen bağırıyordu. Bazen düşmanlarına, bazen de ocağın önünde duran ninesine sesleniyordu. Yaşlı kadın kestiği dana etleriyle yemek için hazırlık yapıyordu. Çocuğun söylediklerine dikkat ettiği yoktu. Daha sonra ona döndü:

– Jano, karnın aç değil mi senin?

– Hayır, şimdi Bush'larla savaşıyorum.

Yaşlı kadın torununu yüreklendirdi:

– Tamam Jano, Bushlarla savaşa devam et! Birini bile yaşatma yavrum!

Muhsin'in aklı bu kelimeye takılmıştı; "Bush"lar?

– "Bush"lar… Kim bu "Bush"lar?

Kadın gülümseyerek cevap verdi:

– Almanlar elbette, biz Fransızlar onlar için genelde bu ismi kullanırız.

Ninesini dinleyen Jano da heyecanlı bir ifadeyle haykırdı:

– Almanlar tabii ki! Söylesene nine, onlara neden Bush diyorlar?

Kadın biraz düşündü, bu zamana kadar böyle bir soruya muhatap olmadığı belliydi:

– Bilmiyorum, dedi.

Sonra vakit geçirmeden konuyu değiştirdi. Zevkle soğan doğrayan Muhsin'e bakarak:

– Bravo Mösyö Muhsin, soğan doğramada üstünüze yok, mükemmelsiniz, dedi.

Muhsin, biraz imalı bir ses tonuyla cevap verdi:

– Sizin şarkı söyleme ve piyano çalmadaki mükemmelliğiniz gibi hanımefendi!

Kadın, hafifçe gülümsedi. Muhsin'in muradını anlamamıştı. Ona iltifat etmeye devam etti:

– Ne kadar da alçakgönüllü bir gençsiniz!

Muhsin, eve ilk geldiği gün yaşadığı hadiseyi hatırlayarak gülmemek için kendini tuttu. O gün yaşlı kadın hem Muhsin'i mutlu etmek, hem de evin havasını biraz canlandırmak istemiş ve gelini Germin'e haber göndererek piyano çalmasını istemişti. Gelini piyano çalarken kendisi usul ve makam gözetmeksizin şarkı söylemeye başlamıştı. Muhsin, gelinle kaynanayı odasından dinliyordu. Şarkı çığlıkla bitince, önce bunun şarkıdan kaynaklandığını sanmıştı. Hâlbuki gelinle kaynana birbirlerine girmişlerdi! İki kadın yüksek sesle tartışıyorlardı. Sesleri genç adamı rahatsız etmeye başlamıştı. Piyanonun gürültüyle inen kapağı, Muhsin'i yerinden sıçratmıştı. Gelin, öfkeli bir ifadeyle şapkasını ve mantosunu aldığı gibi kapıya yönelmişti. Evdeki atmosfer bir anda allak bullak olmuş, ev neşe ve coşkuyla değil can sıkıntısı ve tatsızlıkla dolmuştu! Zavallı genç, bu ani değişim için geçerli bir sebep düşünemiyordu. O günden sonra, yaşlı kadının piyano çalma ve şarkı söyleme isteğini olağanüstü ihtiyatla karşılar oldu.

Kazara piyano çaldığı veya şarkı söylediği zaman gözlerini semaya diker ve sonucun hayırlı olması için Allah'a dua ederdi!

Yaşlı kadın bir kez daha Muhsin'e ve önündeki soğanlara dönerek gülümsedi:

– Her hâlükârda, yaptığınız iş için benden alacaklı olduğunuzu bilmelisiniz Mösyö Muhsin! Peki alacağınızı nasıl ödeyeceğim dersiniz? Elbette sizin için piyano çalarak!

Muhsin kendini tutamadı:

– Buna ödeme mi diyorsunuz...

Sonra yaşlı kadını incitmemek için de ekledi:

– Peki hangi şarkıyı çalacaksınız? Önce şarkı üzerinde anlaşmamız lazım.

– Sevdiğiniz şarkıyı; operada dinlediğinizi söylediğiniz o şarkıyı çalacağım.

Muhsin oturduğu koltukta şöyle bir toparlandı ve "Saint Sayns"ın şarkısının giriş bölümünü okumaya başladı:

"Kalbim kucak açar sesine;
Çiçeklerin açtığı gibi;
Sabahın buselerine"

Yaşlı kadın hayranlığını gizlemeye gerek görmemişti:

– Müziği ne kadar çok seviyorsunuz!

– Bu sevgi benim kanımda var Madam!

Muhsin bunu gayet içten bir ifadeyle söylemişti. Söyleyiş tarzında da – gayriihtiyari– müzikle dolu mazisine bir işaret vardı. Bıçağı tekrar aldı ve soğan soymaya devam etti. İç dünyasının derinliklerinde meşhur sanatçı Tinon Valan'ın Paris Opera Salonu'nda iki ay önce söylediği şarkının nağmeleri yankılanıyordu. Gerçekten çok güzel, bir o kadar da ilginç bir geceydi. Muhsin için unutulmaz gecelerden biriydi. O gece, hayatında görmediklerini görmüş, duymadıklarını duymuştu. Her nedense o gece

–ilk defa– zenginlere benzemek istemiş ve onların bulundukları locadan yer ayırtmıştı. Fakat locada oturmak için resmî gece kıyafetiyle gelmenin mecburi olduğunu yaşlı protokol müdiresinden öğrenmesiyle planları altüst olmuştu. Gecenin o saatinde fırfırlı gömleği nerden bulacaktı? En sonunda hileye başvurmaktan başka çare olmadığını anladı ve beyaz gömlek fırfırı satın aldı. Onu, üstündeki gömleğin göğüs kısmına iple tutturdu. Frakın boyun kısmını da aynı şekilde uydurup boynuna bağladıktan sonra en üste de normal siyah takımını giydi. Onu dikkatle inceleyen yaşlı müdire aynen şöyle demişti: "Bu gece bir şey olur da üstünü çıkarman gerekirse çok tuhaf bir manzara olacağı kesin! Posta paketi misali içerden sarılmış bir adam!" Program vakti gelmişti. Muhsin, opera binasına girdi. Gördüklerinden aşırı etkilenen Muhsin, tam anlamıyla şoke olmuştu. Bu ne büyüklük, ne zenginlikti böyle! Bu salon! Bu ışıklar!

Dünyayı kanatları altına alan (Büyük Batı Medeniyeti) ifadesinin somut anlamını işte o an idrak etmişti!

Evet, nankörlük, ahlaksızlık ve günahkârlık derecesine varan bu lüks ve konforun tek anlamı vardı: Bu mekâna gelen ve çoğunluğu Amerikalı zenginlerden oluşan insanlar, yüksek sanat zevkinin karşısında boyun eğmek, ya da müziğin nağmeleriyle insanlık ve maneviyata dönüşün zevkini tatmak için değil zenginlik, büyüklük ve ihtişamlarını sergilemek için burada bulunuyorlardı! Muhsin, operanın meşhur merdiveninden çıkarken, aynı basamaklardan çıkan pahalı kostüm, silindir şapka ve ipek gömlek giymiş zenginler arasında utançtan terliyordu. Birbirinden güzel gece elbiseleri içinde arz-ı endam eden şık hanımlar ise pırlantalarla dolu bir âlemin güneşleri gibi parlıyorlardı. Muhsin, bu dünyaya sanki birilerini aldatarak girmiş gibiydi. Geçen onlarca yılın ardından basamaklarında taşıdığı insanlara tenezzül etmeyen o meşhur merdivenin üzerinde ne kadar da iğreti duruyordu. Bütün dünya krallarının ayak bastıkları belki de biricik

yerdi burası! Merdivenin öfkeden kükreyerek Muhsin'i sarsması ve şöyle haykırması hiç de uzak bir ihtimal değildi: "Şu sefil Doğulu, bayat kundurasıyla beni çiğnediğine göre dünyanın sonu gelmiş olmalı!" Zavallı Muhsin, bir an fırfırları tutan iplerin çözülüverdiğini ve fırfırın mermer zemine düşeceğini sandı! Tam bir skandal olurdu!

O gece, Muhsin'in zillet ve sıkıntıyı iliklerine kadar hissettiği bir gece olmuştu. Birçok şey gibi sanat ürünlerinin de zengin sınıfın hakkı, onlara mahsus bir imtiyaz olduğunu idrak etmişti. Sanat ile manevi hazza ulaşmanın yolu da altınla döşenmiş olmalıydı. Zihninde şairlerin ve filozofların hayal ettikleri o ideal cumhuriyet canlandı: Zenginlik ve yoksulluğun olmadığı, altının bilinmediği, kibir ve azgınlığın olmadığı sulh ü selamın hâkim olduğu cumhuriyet. Orada herkes birdir, herkes çalışır ve yer, herkes okur ve dinlenir, herkes oynar ve eğlenir… Orada altın, sokak feneri ve nal üretiminde kullanılır. Ah semavi kudret! Bu düş bir gün gerçekleşir mi acaba? Hem de bu topraklar üzerinde!

Muhsin biraz toparlandı ve derin düşünceleri şöyle bir kenara koyup başını kaldırdı. Küçük taşra evine tam bir sessizlik çökmüştü. Bahçedeki tavuk gıdaklamaları, horoz ötüşleri ve kaz bağırtılarıyla ara sıra oyuncaklarıyla konuşan Jano'nun mırıltısından başka bir şey duyulmuyordu. Sonunda o da oyundan sıkılmış olmalıydı ki kalktı ve yaşlı kadına çocuksu tarzıyla seslendi:

– Nine, kızıl tavuk bugün yumurtlayacak.

Yaşlı kadın kestirip atmak isteyen ifadeyle karşılık verdi:

– Jano, tavuğun yanına tek başına gitmene asla izin vermiyorum.

– Fakat ben Mösyö Muhsin'le gideceğim.

– Bugün gitmeyeceksin, dışarısı yağmurlu ve hava fazlasıyla soğuk!

– Peki ne yapacağım ben şimdi?

– Bushlarla savaş!

– Ama onlarla savaştım.

– Öyleyse Mösyö Muhsin'e Almanların Paris'i nasıl yerle bir etmek istediklerini anlat. Sana anlattıklarımı hatırlamıyor musun yoksa?

– Hayır, ben evimize gitmek istiyorum!

– Eviniz şu anda boş yavrum. Biliyorsun annen de baban da fabrikadalar. Ancak akşamüstü dönerler!

Çocuk, ağlamaya benzer sesler çıkartarak mızmızlanmaya başladı. Sonra ağır ağır Muhsin'in yanına gitti. Bir süre ona baktıktan sonra küçük elini masanın üzerinde açık duran kitaba uzattı. Bir resim bulma ümidiyle sayfalarını karıştırdı. Kafası hayli meşgul olan Muhsin, çocuğa her hangi bir tepki göstermedi. Bakışları donmuş gibiydi. Gözleri her hangi bir yere veya eşyaya yönelmiş değildi. Sadece ruhunun derinliklerinde kendi kendine sorguluyordu:

Acaba çocuklarına Alman düşmanlığı aşılayan anneler Fransa'nın her tarafında var mıdır? Kim bilir, belki Alman kadınları da çocuklarına Fransız düşmanlığı aşılıyorlardır! Sebep ne olursa olsun, hangi annenin çocuğunu nefret ve düşmanlıkla eğitmek gibi bir hakkı olabilir?

Fakat kendisi de böyle bir düşmanlıkla büyütülmüştü; İngiliz düşmanlığı! Hiç unutamıyordu; o gece babası eve döndüğünde yüzü sapsarıydı! Endişeli ve canı sıkkın bir hâli vardı.

Muhsin, annesiyle konuşan yargıç babasının söylediklerini kapı aralığından duyuyordu. "Ya vazifeden ayrılacağım, ya da bir yargıç olarak vicdanımdan feragat edeceğim. Aksi hâlde rızkımız tehlikeye girecek!"

Muhsin'in annesi zeki, pratik ve uyanık bir insandı. Durumun vahametini hissetti. Tabiat olarak değişken ve çelişik bir

yapısı vardı. Cesur biri olmasına rağmen bazen korkak olduğu, merhametli iken katı kalpli, güçlü iken zayıf olduğu görülebilirdi. İhtişamı sonuna kadar severdi. Fakat bu ihtişamın, sahibine fazla pahalıya mal olmamasına dikkat ederdi. Bunun için fedakârlık isteyen, hayatı tehdit eden, geçimi riske atan türden bir bedel ödemezdi.

Vicdan, sağduyu, cesaret gibi güzel yansımaları olan kelimelerin manalarını iyi bilirdi.

Yargıç kocasının vicdanının bir oyuncağa dönüştürülmek istendiğini öğrenince, hiç tereddüt etmeksizin ulvi fikirlere yöneldi! O an, böyle davranmalarının getireceği mevki ve makam kaybını unutmuş, görüşünü şu sözleriyle açıklamıştı:

"Bir yargıcın vicdan ve şerefi, her şeyden önce gelir!"

Basını takip eden herkes gibi söz konusu davayı o da biliyordu. Herkes bu istinaf davasından bahsediyordu. Fısıltı gazetesi, haberleri hızla yayıyordu. Bu dava, İngilizlerin bir başka komplosuydu. Hedefteki şahıs, Nil deltası beldelerinden birinde görev yapan, izzet ve şerefine düşkün bir müdürdü.

Kuzey Mısır bölgesinin zengin ailelerinden birine mensup olan müdür, öğrenimini baştan sona İngiltere'de ve Oxford'da tamamlamıştı. Uzun süre bu ülkede yaşadığı için, orayı en az kendi ülkesi kadar sevmekte, 'İngiliz' olan her şeye sempatiyle bakmaktaydı.

Vatanına döndüğünde elbiselerini yıkanıp ütülenmeleri için ayda iki kez İngiltere'ye gönderirdi. Bu İngiliz dostu bir gün Kuzey Mısır vilayetlerinden birine müdür olarak tayin edildi. İngilizlerin gerçek yüzlerini tanıma vakti gelmişti.

Ülkesinde karşılaştığı İngiliz, İngiltere'de tanıdığı centilmen, sempatik ve nazik insan değildi. Burada bambaşka bir varlıktı! İngiltere'deki İngilizden çok farklı bir davranış tarzına ve ahlaka sahipti. Kudret ve nüfuzunu icra eden bir 'Efendi' idi. Mısır'ın

en büyük kişiliklerine dahi emir verebilirdi! Bir vilayette müdür olarak görev yapan yüksek rütbeli bir memurun, aynı vilayette görev yapan küçük bir İngiliz memuruna selam durması bildik bir manzaraydı!

İngiliz dostu müdürümüz, bu onur kırıcı geleneği bilmiyor değildi. Esas bilmediği, işgalci İngilizin Mısırlıları dost ve arkadaş olarak görmesini tasvip etmediğiydi. Çünkü onun sözlüğünde sadece iki kelime vardı "Efendi, Köle"

Müdür istifa etmeye karar vermişti. İngilizler, bu kararı haber alınca hemen düzmece bir suçlamayla müdüre dava açtılar. Sözde müdür, bazı zanlıları işkenceyle konuşturarak işlemedikleri suçları itiraf etmeye zorlamıştı! Bu, insan haklarına ve medeni ülkelerin kanunlarına uygun olmayan gayrimeşru bir davranıştı!

Onlar bir kimseyi alçaltmak ve küçük düşürmek istediklerinde dışyüzü merhamet, içyüzü zulüm ve intikam almak olan bu tür yollara başvururlardı. Düşmanlarına, 'insanlık' adına saldırır ve yine 'insan hakları' adına muhakeme ederlerdi. Bu, İngilizlerin iyi becerdikleri bir yöntemdi!

Müdürümüz bütün bunlardan habersizdi. Suçluların beraat ettirilip masumların suçlandığı taktiklere aşina değildi. Oysa İngilizler, bunu temin etmek için başvurmadık yol bırakmazlardı.

Bu davada karar verecek olan yargıç Muhsin'in babasıydı. Dava dosyasını dikkatle inceledikten, sözde işkence mağdurlarının sonradan yapıldığı belli olan yara izlerini gördükten ve davanın içyüzünü öğrendikten sonra müdür lehinde karar vermesi gerekiyordu. Hiçbir şeyi şansa bırakmayan İngilizler, sözde delil ve ifadelerin aleyhte karar çıkmasına yetmeyeceğinden endişe ederek yargıca adam göndermişlerdi. Gelen kişi onun kulağına eğilerek "Kararınız, müdürü suçlayıcı nitelikte olmalı, aksi takdirde…" diye alenen tehdit etmişti.

Kamuoyu gibi yargıç da müdürün masum olduğunu biliyordu.

Tehditlerin ardından vaatler gelmeye başladı. Karar müdür aleyhinde çıkarsa terfi ve nişanlar verilecekti.

Bütün bu baskılar altında yargıç ne yapacaktı!

Muhsin'in annesi işte böyle bir ortamda nefsini ve mizacını yenerek şöyle demişti: "Vicdanının sesini dinle, ona göre karar ver kocacığım. Ne olacaksa olsun!"

Yargıç müdürün beraatı yönünde karar verdi. Fakat şımarık İngilizler kanun metninde buldukları bir açıktan hareket ederek davanın başka bir yargıca havale edilmesini ve yeniden görülmesini sağlayıp adamcağızı suçlayan bir karar çıkartmışlardı. İşte o müdür, sonradan Mısır kurtuluş hareketinin önemli liderlerinden biri olmuştu.

***

Muhsin, derin düşüncelerinden ve hatıralarından sıyrılıp çıkarken bütün mekâna lezzetli bir kızartma kokusu yayılmaya başlamıştı. Kafasını kaldırıp baktığında yaşlı kadının fırındaki dana budunu çıkardığını ve tereyağıyla yağladığını gördü. Jano'ya şöyle diyordu:

– Evet yavrum, bu akşam saat yedide yemeğe gelecekler!

Çocuk, neşeyle sözü keserek sordu:

– Giselle de gelecek mi büyükanne?

Kadıncağız gülümsedi ve Muhsin'e gözüyle imada bulunarak cevap verdi:

– Tabii yavrum, Giselle de gelecek!

Ufaklığın neşesine diyecek yoktu! Papağan gibi tempo tutmaya başladı. Muhsin çocukluk günlerini hatırlayarak gülümsedi.

***

Yakınlardaki Korbova fabrikalarında saatin bire geldiğini bildiren zil çaldığında kadın hızla yemek salonuna yöneldi ve sofrayı

hazırlamaya girişti. Dış kapının kilidinde bir ses duyuldu. Yaşlı adam eve gelmişti. Jano onun tanıdık ayak sesini ve öksürüğünü duyar duymaz bağırarak koştu:

– Dedem geldi, dedem geldi!

Adam mutfağa girdi. Elindeki ıslak şemsiyeyi açıp bir kenara koyduktan sonra ellerini ocağa doğru uzatarak ısıtmaya çalıştı. Karısına iş güçten bahsederken, şiddetli öksürük nöbetleri ara ara konuşmasını bölüyordu. Yaşlı kadın, o sözünü bitirinceye kadar dinledikten sonra ümitsiz bir ses ifadesiyle şöyle dedi:

– Sözün özü, fabrikalardan hiçbirinde çalışma ümidimiz kalmadı öyle mi?

– Çok zor bir zamanda yaşıyoruz tatlım. Fabrikalar bizim gibilere ekmek vermek istemiyorlar. Onların, bir lokma ekmek için tüm gün köle gibi çalışacak yoksul ve çaresiz işçilere ihtiyaçları var!

– Peki biz ne yapacağız o zaman? Oğulların Andre ve Marsel'in bize daha fazla yardım edemeyeceklerini unutmamalısın. Andre, Jano'yu yatılı okula göndermeye niyetli. Zavallı çocuğun sırtındaki yükün biraz da artacağı görülüyor. Marsel ise, bir yıldır Giselle'in ağır eğitim giderlerini karşılamaya çalışıyor!

Adam başını önüne eğip bir süre düşündükten sonra şöyle dedi:

– Doğru söylüyorsun, bu durumda şeyden başka gelir kaynağımız kalmadı demektir!

Bunu söyledikten sonra sağa sola bakındı. Gözlüğün ardındaki yorgun gözleri Muhsin'i arıyordu. Yaşlı kadın kocasının muradını anlamıştı. Muhsin'in biraz önce yemek masasında oturduğu yere baktı, boştu.

– Doğu'dan Gelen Serçe, odasına çıkmış olmalı. Kitabını kütüphanesine koyup yemeğe hazırlanmak için. Evet, bu delikanlının ödediği kiradan başka gelirimiz yok.

Yaşlı adam kısa bir suskunluğun ardından sordu:

– Ne dersin, uzun süre daha bizimle kalır mı?

– Kim bilir, bir gün bana iki yahut üç yıl kalacağını söylemişti. Taşra hayatından sıkılıp Paris'e kaçmak istemesin de!

Yaşlı adamın yüzünde hafif bir endişe belirdi. Sonra şöminede yanan ateşe bakmaya başladı. Rahatlamış birinin ifadesiyle konuştu:

– Asla, gördüğüm kadarıyla zamane gençlerinin aksine eğlenceye fazla düşkün değil!

– Doğru. Okumak, düşünmek ve müzik dinlemekten başka bir şeyle uğraşmıyor. Fakat zamanının tümünü bizim yanımızda geçireceğini kim bilebilir? Yapabileceğimiz tek şey, bunu ümit etmek!

Adam, karısını tasdik ederek başını salladı ve düşünmeye başladı. Sonra elini cebine atıp tütün kutusunu çıkardı. Bu arada Jano gelmiş, ata biner gibi dedesinin bacağına binmişti. Ufaklık, sürekli Giselle'den ve onun beklenen ziyaretinden bahsediyordu!

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Öğle yemeğini bitirdiklerinde yaşlı kadın tencere ve tabakları yıkama işine girişti. Bir yandan da akşam yemeği için hazırlık yapması gerekiyordu. Kocası da mutfakta oturmuş sigarasını içerken Humanite gazetesine bakıyordu. Humanite, Fransa'da genellikle işçiler ve yoksullar arasında yaygın okunan bir gazeteydi… Jano, oyuncakları ve tanklarıyla acımasız savaşına dalmıştı…

Muhsin odasına çekilip kapıyı örttükten sonra kitabını önüne koydu ve bir iki sayfa okudu. Gözleri kitabın satırları arasına dalıp gitmişti. Artık ne okuyor, ne bir şey görüyordu. Odayı, evi, hatta dünyayı terk etmiş düşünce denizlerinde kaybolmuştu!

Akşam olmuş ve bahçe kapısındaki zil çalmıştı. Jano, oyuncaklarını bıraktığı gibi kapıya koştu. Çok geçmeden neşeli sesi duyuldu:

– Annemler geldi!

Bahçede olgunluğun eşiğinde, çekici bir yüze sahip, genç bir hanım belirdi. Jano ona sarılmıştı. Oğlunu yavaşça bıraktı. Kocası Andre hemen arkasından geliyordu. Her ikisi de yorgun ve bitkin görünüyorlardı. Yaşlı kadın, ıslak elini önlüğünün kenarına silerek gelinine yöneldi. Onu kucakladıktan sonra yüzüne baktı ve yapmacık bir serzenişle konuştu:

– Çok yorgun ve bitkin görünüyorsun "Germin"!

Genç kadın kocasına bakarak cevap verdi:

– Fabrikadan daha yeni çıktık!

Yaşlı kadın, gelininin ardından oğluna sarıldı ve içten bir sıcaklıkla haykırdı:

– Sen de çok bitkinsin Andre! Bu soluk beniz ne böyle?

– Sekiz saat çalışıyoruz anne!

Andre bunu söylerken babasına bakıyordu. Bu arada yaşlı adam gazeteyi kenara atmış, gelinini kucaklıyordu. Andre'nin söylediğini duyunca yaygarayı bastı!

– Bu ne barbarlık tanrım, böyle çalışma mı olurmuş? Buna olsa olsa kölelik denir! Kölelik kalkmadı, sadece yirminci asra uygun bir şekil aldı! Baksana köle orduları, birkaç kapitalist efendinin emri altında sabahtan akşama kadar çalışıyorlar!

"Jano" başını kaldırmış dedesini dinliyordu. Neden öfkelendiğini anlamamıştı.

Yerdeki gazeteye bakma sırası Andre'ye gelmişti. Gülümseyerek konuştu:

– Bugünkü Humanite'de bunu mu okudun babacığım?

Yaşlı adam aynı kızgın ve ciddi üslupla karşılık verdi:

– Evet, gerçek de bu değil mi?

– Şüphesiz gerçek bu, fakat biz fakirler ne yapabiliriz, elimizden ne gelir?

– En azından çalışma saatleri biraz kısaltılmalı ki kendinize biraz zaman ayırın. Sağlığınızın tadını çıkarın. Biz işsizler de iş bulup karnımızı doyurabilecek ek işler bulalım!

– Böyle konuşarak sadece kendini yoruyorsun baba! Az önce gerçeği söyledin: Bizler, yirminci yüzyılın köleleriyiz. Kölelerin ne zaman itiraz etme veya öneride bulunma hakları olmuş ki?

Yaşlı adam bir şeyler söyleyecekti. Fakat canı iyice sıkılan küçük Jano annesiyle ninesinin yüzlerine bakarak bağırmaya başlamıştı:

– Giselle niye gelmedi, neden gecikti?

Ufaklık annesinin elbisesini çekiştirerek sürekli aynı soruyu soruyordu. Annesi eline yavaşça vurup elbisesini ondan kurtardı. Bu arada büyükannesi onu uzaklaştırmak için şöyle dedi:

– Git de Mösyö Muhsin'i getir. Akşam yemeğinin hazır olduğunu söyle!

Andre, önemli bir şeyi hatırlamışçasına araya girdi:

– Öyle ya hani Doğu'dan Gelen Serçe? Sormayı unuttum?

– Odasında.

Andre'nin merdivenleri çıkmasıyla inmesi bir olmuştu:

– Odasında ışık göremedim!

Yaşlı kadın uzun francala ekmeği doğrarken cevap verdi:

– Kesinlikle odasında, masasının başında oturuyordur. Bazen havanın karardığını fark etmeden kitabının başında hareketsiz oturduğunu görüyorum. Düğmeye basıncaya kadar heykel gibi duruyor!

– Hakikaten tuhaf huyları vardır, az çok tanırım!

Bahçe kapısının zili çaldığında "Jano", bir ok gibi fırlayıp koştu. Küçük bir kuş gibi çığlık atıyordu:

– "Giselle", "Giselle"!

***

Herkes masanın çevresinde oturuyordu. Akşam yemeğini az önce bitirmiş, fakat sandalyelerinden kalkmamışlardı. Sosyalizm hakkında konuşuyorlardı. Yeni ideoloji Paris'te çok hızlı yayılmıştı. İnsanlar bilir bilmez sosyalizmi taklit ediyorlardı. Hayat şartları iyice ağırlaşmış, Frang dibe vurmuştu. Büyük Fransa, Amerikalı sermayedarların kucağındaki ava dönüşmüştü. Bu Amerikalı züppelerin şımarıklıkları ve paralarına güvenleri o kadar azıttı ki sigaralarını bile fakir Fransızların gözleri önünde banknotla yakmaya başladılar!

Yaşlı adam tam burada öfkeden patladı:

– Değersiz herifler!

Onu hanımı takip etti. Sanki yeni bir şey keşfetmiş gibiydi:

– Hiç şüphesiz, sebze meyve ve et fiyatlarındaki pahalılık da onlar yüzündendir!

Bunu söyledikten sonra tasdik beklercesine oradakilerin yüzlerine baktı. Birden "Jano" ile kuzeni "Giselle"in yemek masasında yan yana oturmuş, hem konuştuklarını hem de yemek yediklerini fark etti.

"Jano"nun tabağındaki yemek bittiği için, kendinden iki yaş büyük olan "Giselle"ye bakıyordu. O ise, dikkatle ve ağır ağır yiyordu. Küçük kız, kuzeninin boş tabağını ve istekli bakışlarını görünce tereddüt etmeden tabağındakileri ona bıraktı. "Jano" kuzeninin bu hareketini hiç yadırgamamış, ablası yaşındaki kuzeninin hediyesini gönülden kabul etmişti! "Jano", güleç bir yüzle "Giselle"ye bakarken, bir yandan da tabaktakileri silip süpürüyordu. Bu gözler, minnettarlığı ifade ediyordu. Fakat hiçbir şey söylemedi. Bir süre onları izleyen yaşlı kadının canı sıkılmıştı. "Jano"ya seslendi:

– "Jano", bir şey söylemeyecek misin?

Çocuk, büyükannesine bakarak safça içinden sordu:

– Ne söyleyeceğim ki?

– Ne mi söyleyeceksin, insanlar başkalarından bir iyilik gördüklerinde ne derler?

– Ne derler ki?

– "Teşekkür ederim" derler. Bunu sana en az bin kez öğrettim yavrum!

Yaşlı kadın, bunu söyledikten sonra "Jano"nun anne babasına döndü, ümitsiz bir hâli vardı:

– Bu çocuğun terbiyesiyle uğraşamayacağım. Bakın açık söylüyorum, bu benim işim değil. Bu sorumluluk, anne babaya düşer. Gün boyunca çocuğunuzu bana bırakıp fabrikaya gitmeye devam ettiğiniz sürece bu çocuğun sağlam bir terbiye alma şansı da olmayacak!

Andre umursamaz bir ifadeyle karşılık verdi:

– Bunun bizim işimiz olduğunu mu düşünüyorsun anne? Unutma ki bu iş okula düşüyor. Onu okula vereceğiz. Bize gelince bildiğin gibi başımızdan aşkın bir işimiz var!

– Evet, fabrika...

Babası alaycı bir üslupla araya girdi:

– Tabii ki… Fabrika…

"Germin" omuz silkeleyince yaşlı kadın sinirli bir ses tonuyla konuştu:

– Hiç omuz silkeleme "Germin"! Ailenin çocuk eğitimindeki önemini bir an bile unutmamalısın. Bizim zamanımızda aile, her şeydi! Ah, ah… Bizimle birlikte güzel olan her şey de göçtü gitti!

Andre ve Marsel aynı anda cevap verdiler:

– O aile bugün nerede anne?

Kadın, oğullarının bu sözünü biraz düşündükten sonra cevap verdi:

– Doğru söylüyorsunuz, artık o aile kalmadı. Ne yazık ki ev de kalmadı. Erkek kadın bütün gün fabrikada çalışırlarsa ev mi kalır, aile mi kalır, bu ne tuhaf bir zaman böyle!

Yaşlı adam gayet emin ve güçlü bir ses tonuyla sözünü söyledi:

– Dedim ya. Bu asır kölelik asrıdır, kölelik geri döndü!

Muhsin, bu ifadeye takılmıştı. Gözlerinde garip bir parıltı çaktı. Çok geçmeden odasına çıkmak üzere masadakilerden izin istedi. Gülerek izin verdiler. Muhsin karanlık odasındaki çalışma masasına oturdu. Dudakları şu cümleyi mırıldanıyordu:

– Evet, kölelik asla yok olmayacak! Her asrın kendine göre köleleri ve efendileri olacak!

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Odasında derin düşüncelere dalan Muhsin'in inzivası fazla uzun sürmedi. Oda kapısından gelen tıklama sesiyle uyandı. "Girin" sesinin ardından Andre ve karısı Germin kapıda belirdiler. Karı koca planlamış gibi aynı şeyi söylediler:

– Doğu'dan Gelen Serçe, kafeste tek başına!

Muhsin, kendi kendine konuşur gibi karşılık verdi:

– Ben daima kafesteyim!

Andre, imalı bir gülümsemeyle konuştu:

– Ah zavallı, aşk kafesinde bir mahkûm!

– Evet bir mahkûm!

– İtiraf etmen bu kadar mı kolay?

– İnkâr etmek neye yarar ki?

Germin söze karıştı:

– Öyleyse neden aşk semasında kanat çırpıp ötmüyorsun?

Andre, Muhsin'in cevaplamasına fırsat vermedi:

– Sen imkânsızı istiyorsun. O daima böyle kalacak… İnanmazsın şu ana kadar daha ismini bile öğrenemedi!

"Germin" hafiften gülerek:

– İsmini bile bilmiyor mu, gerçekten başarısız bir âşıkmış!

O anda Muhsin'in yüzünde ciddi bir ifade belirdi. Sakin ve söyleneni tasdik eden bir ifadeyle konuştu:

– Başarısız bir âşık oluşuma gelince, doğrudur. Tartışmaya bile gerek duymam. Bu yaşıma kadar her zaman ve her yerde

beni yıldıran bu başarısızlık hissi olmuştur.

Andre konuşmasını bölerek konuyu biraz değiştirdi:

– Bugün görmedin mi onu?

– Bir haftadır görmüyorum, okumalarıma devam ediyorum. Sadece kitaplar kafamı meşgul edip onu unutturabiliyorlar. Peki ama insan hayatında her şey beyinden mi ibaret? Ah, hayatımın en tatlı anları, onun önünde beklediğim, gönlümü alacak tek bir kelime dahi söylemeyeceğini bilerek oracıkta dikildiğim vakitlerdir. Bunca zamandır benimle sadece bir kez konuştu ve şöyle dedi:

"Burada böyle dikilecek misin, nasıl bir mahlûksun sen?"

– "Burada" kelimesiyle neyi kastetti?

– Bilmiyorum, cümleyi dilediğin gibi açıklayabilirsin. Ben tabii ki kendi yararıma olacak şekilde açıklayıp öyle anladım. Çünkü kapalı ifadeleri sever ve manalarını arzu ettiğim gibi tahayyül ederim.

– Çok hayalperest bir adamsın, bence senin asıl sorunun bu.

Andre, bunu söylerken "Germin"e bakıyordu. O da başını öne doğru sallayarak kocasını tasdik etti ve ekledi:

– Bence Muhsin'in başarısızlığının ardındaki en mühim sebep, gereğinden fazla hayalperest oluşu. Hâlbuki kadınlar hayal ile değil gerçek ile ikna olurlar!

Muhsin, herhangi bir itirazda bulunmadı. Bir şeyler öğrenmek isteyen birinin merakıyla sordu:

– Peki nerede bu "gerçek", sevdiğim kadının ilgisini kazanabilmek için ihtiyacım olan o gerçeği gösterin bana!

"Germin" cevap verdi:

– O gerçeği bulmak mı istiyorsun?

– Evet, ne olur söyle bana onun yerini. Bu iyiliğini asla unutmam!

– Onu satın alabilirsin.

– Peki fiyatı nedir, sanırım hayatım?

– Hayır, sadece yirmi frang yeter.

– Dalga mı geçiyorsun?

– Hayır, ciddiyim. Sadece yirmi frang yeter. “Housman” caddesindeki mağazadan küçük boy bir şişe “Hobbican” parfüm alır, sabahleyin sevdiğin kıza verirsin. İşte gerçek budur, anladın mı?

Muhsin boşluğa dalıp gitmişti. Sanki bir perde açılmış gibiydi, “Germin”e dönerek sordu:

– Hakikat bu dediğin mi?

Germin gülümsedi ve şaşırmış bir ifadeyle cevap verdi:

– Senin gibi zeki bir gencin bunu bilmemesi beni çok şaşırttı doğrusu!

– Sadece bir şişe Hobbican ha! Yirmi frang değerinde bir parfüm, bence abartıyorsunuz madam! O, gişesinin önüne bütün kalbimi koymamı hak eden nadide bir çiçektir.

– Gişesi mi?

– Ona böyle değersiz bir şey veremem!

– Bu arkadaşın tam olarak nerede Muhsin?

Arkadaşının yerine Andre cevap verdi:

– Dedim ya Germin, daha şahsen tanımıyor. Hakkında hiçbir şey bilmiyor!

Muhsin, sükûnetinden çıkmaksızın cevap verdi:

– Evet, doğrusu bu.

Germin’in şaşkınlığı daha da artmıştı. Genç adama sordu:

– Tuhaf şey, peki o zaman nerede görüyorsun onu?

Muhsin:

– Gişesinde görüyorum. Firuze misali gözleriyle insanları izlerken. Onlar, önünden birer birer geçiyorlar. Her cinsiyetten, her tür ve sınıftan insan. Benim gibi yoksullar, kral gibi zenginler, güzeller çirkinler, gençler yaşlılar, mesutlar bedbahtlar, iyiler kö-

tüler, kahramanlar korkaklar, atılganlar ürkekler… Evet, her gün böyle onlarcası önünden geçiyorken o kalbindeki sırrı kimseye açmadan ara sıra tebessüm ediyor.

Germin, uzun uzun Muhsin'i süzerek sordu:

– Bahsettiğin kadın Paris'te mi yaşıyor, yoksa Binbir Gece Masalları'nda mı?

Andre de gülerek sordu:

– Söylesene dostum, nerede bu gişe! Büyülü bir sarayda mı yoksa?

"Germin" gülerek ekledi:

– Paris'te böyle bir kadın var mı, o otururken insanların huzurundan geçtikleri?

Muhsin, gayet normal bir şeymiş gibi açıkladı:

– Biletçi gişesinde demek istedim!

"Germin" kendini tutamayarak çığlığı bastı:

– Ah, biletçi gişesinde çalışıyor desene şuna!

– "Odeon" tiyatrosunda…

Muhsin bunu söylerken sanki taze bir düşe dalmış gibiydi. Germin ve Andre gülüşüyorlardı. Neden sonra Andre şöyle dedi:

– Sana bir nasihatte bulunayım mı Muhsin? Yarın git ve ona bir buket çiçek ver. Sonra iyi bir lokantada akşam yemeğine davet et!

Muhsin biraz düşündükten sonra endişeyle sordu:

– Ya çiçeğimi kabul etmezse?

"Germin" hemen araya girdi:

– Paris'te kendisine sunulan çiçeği geri çevirecek kadın yoktur!

BEŞİNCİ BÖLÜM

– Matmazel, henüz gelmedi mi?

– Kim?

– Siyah paltosunu omzuna atan şu genç…

– Bilmiyorum “Claudilt”, bugün gördüğümü sanmıyorum.

– Onu her zaman karşımızdaki kafede oturmuş bizim kapıyı izlerken görüyorum.

– Belki de delidir!

Bu sırada genç yaşlarda yakışıklı bir adam, gişede çalışan kızın yanına giriverdi. Hem de üstünde büyük harflerle “GİRMEK YASAKTIR” yazılı kapıdan. Yaşlı “Claudilt” onu görünce süpürgesini kaptığı gibi işine koyuldu. Genç kızın kulağına fısıldadı: “Şef!”

– Kim o deli Suzie?

Sorunun sahibi, gişeye ansızın giren genç şeften başkası değildi. Bu soruyu yöneltmeden önce, güzel kıza anlamını ondan başkasının bilemeyeceği bir bakış fırlatmıştı! Genç kız omuzlarını silkeleyerek soruyu cevapsız bıraktı. Genç adam ısrar etti. Sert ve öfkeli bir ses tonuyla sorusunu tekrarladı:

– Sana söylüyorum, o delinin kim olduğunu öğrenmeliyim!

Genç kız başını kaldırıp genç şefe baktı. Firuze rengi gözleri kocaman olmuşlardı. Uzun sarı saçları dalgalanırken manasını sadece şefin anlayabileceği bir ses tonuyla cevap verdi:

– Sen olmadığın muhakkak!

– Kim öyleyse?

– Başka bir gençten söz ediyorduk?

– Bir genç mi?

– Kim olduğunu henüz bilmiyorum. Her gün gişeye gelmeye fena alıştı. İnsanlar dağılıp ortalık boşalıncaya kadar bekliyor. Sonra gelip "Bonjour Matmazel = Günaydın Matmazel" diyor. Selamına karşılık veriyorum. Uzun süre sessizce beni izledikten sonra "Oruvar Matmazel = Hoşçakalın Matmazel" diyerek uzaklaşıyor!

– Hiç kuşkusuz hayranlarından biri!

Şef bu cümleyi tuhaf bir ses tonuyla söylemişti. Suzie hemen cevap verdi:

– Bence delinin teki!

– Beni kastettiğini sanmıştım!

– Sen mi? Sevgili "Henri", sen aklın ta kendisisin! Hatta gereğinden fazla akıllı birisin! Düşündüğümden de akıllı çıktın, sana iyi günler!

Suzie, bu sözü başını öne eğerek, biraz da gizli bir öfkeyle söylemişti. Henri de başını eğmiş, gişenin üstündeki bilet koçanlarını kurcalıyordu. Aralarındaki uzun sessizlik, kabin bekçisi Claudilt'in sesiyle bozuldu. Yaşlı kadın, kabinlerden birinden sesleniyordu:

– Mösyö Henri, orkestranın yerini hazırlayacak mıyız?

Henri, düştüğü sıkıntılı pozisyondan kurtulmak için bundan iyi fırsat bulamazdı. Hemen salona yöneldi. Koltukların tam ortasında bağırdı:

– Hey aptal Claudilt, bu gece "Erlize"nin senaryosu oynayacak. "Erlize"nin müziksiz mi sahnelenmesini istiyorsun, çabuk orkestranın yerini hazırla!

Bu emrin ardından mekân tekrar eski sessizliğine boğuldu. Suzie, boş zamanlarında okuduğu "La Garson" öyküsünü açtı. Fakat aklında bir şey kitapla arasına giriyor, öykü üzerinde bir türlü yoğunlaşamıyordu. Belli bir şey üzerinde durmaksızın mekânı dolduran boşluğa baktı. Bir ara gözü, önünde duran

mermer "Voltaire" heykeline takıldı. Dudaklarında o meşhur alaycı tebessümle kendisine bakıyordu. Sanki bir şey onu ürkütmüş gibi irkildi. Sonra kendine hâkim oldu. Omuzlarını silkeledi ve küçük el çantasından şık bir kutu ve ufak bir ayna çıkardı. Güzel yüzüne makyaj yapmaya başladı. Bu arada yanına gelen Claudilt kızgın bir ifadeyle yakındı:

– Küfürlerini duydun değil mi?

Suzie fazla da umursamadan karşılık verdi:

– Kimin?

Yaşlı kadın süpürgesinin sapına yaslanarak cevapladı:

– Şefin tabii, bugün ne kadar kötü davranıyor görmüyor musun? Muhakkak aranızda bir şey oldu Matmazel Suzie! Ancak aranızda bir tatsızlık olduğu günler böyle davranıyor!

Suzie, hafifçe öksürüp tebessüm etti. Yaşlı kadının sözlerini yorumlamamayı tercih etti.

***

Muhsin, her zamanki gibi "Odeon" tiyatrosunun karşısındaki kafede oturmuş, sütlü kahvesini yudumluyordu. Görkemli tiyatro binasının devasa sütunları üzerinde düşünürken gözlerini kapıdan ayırmıyordu. Sanki içeri girip giremeyeceğini bilmeden önünde duracağı Cennet– i Firdevs kapısıydı! Yoksa ismi, oraya hiç giremeyecek sapıklar arasına mı yazılmıştı? Kapının tam arkasında birbirlerine sarılan Parisli genç bir çiftin manzarası, Muhsin'i dalıp gittiği âlemden uzaklaştırdı. Paris'te bu tür sahneler pek yadırganmazdı. Özellikle gençler, giderek daha pervasız davranıyorlardı. Bu tür sahnelerden rahatsız olan Muhsin kafasını hemen çevirdi. Ona göre duygular, bu şekilde cadde ve sokaklarda teşhir edilerek ayağa düşürülmemeliydi. Tıpkı istiridye kabukları içinde saklanan inciler misali, kalplerde muhafaza edilmeliydi! İşte bunları düşünürken omzuna inen bir elle irkildi. Dönüp baktığında ne görsün: Andre! Genç Fransız gülerek söze başladı:

– Hey şaşkın, "Odeon" tiyatrosunun önünde ne yapıyorsun böyle?

– Yine mi sen, nasıl oluyor da daima arkamda oluyorsun!

– Burada ne yapıyorsun, cevap ver, çabuk!

Muhsin bir an tereddüt ettikten sonra tiyatroyu gösterdi:

– Önümdeki sanat abidesini düşünüyorum…

Andre, bir gözünü kırparak:

– Aşk abidesini desene şuna, dedi.

– İkisi de aynı yere çıkar. Çünkü genellikle biri diğerine sinmiş hâlde bulunur; tıpkı lambadaki ışık gibi!

– O da burada mı?

– O burada, "Erlizye" oyunu burada ah!

O ne güzeldir öyle, o oyun ne güzeldir! Senaryosuyla müziğiyle bir harikadır! İşte bu muhteşem abidede, onun benliğimdeki sureti, "Antermetzo"nun nağmeleri ve "Frandol"un raksının yansımasıyla iç içe geçmiştir!

– Ona bir buket çiçek ya da "Hobbican" parfüm vermedin mi henüz?

– Hayır, doğrusu ne çiçek, ne de parfüm verdim. Çünkü o benim için çok daha yüksek bir yerde. Kendisine bir şey vereceğim ya da bir şeyler söyleyeceğim sıradan biri olmaktan çok öte!

Genç Fransız'ın yüzünde şaşkınlık emareleri belirmeye başlamıştı. Anlamadığı türden bir muammayla karşı karşıya olduğunu düşünüyordu. Omuzlarını silkeleyerek konuştu:

– Anlattıkların Doğu felsefesi olmalı!

– Söylesene beni nasıl buldun, hem bu saatte burada ne işin var senin? Fabrika çalışmıyor mu?

– Bugün ne fabrika, ne iş var! Öğle gazetelerini okumadın mı? Korbova fabrikalarında çalışan işçiler greve gittiler. İsteklerimize cevap verilinceye kadar grevdeyiz! Seni bulmama gelince, bu artık zor olmaktan çıkmış bulunuyor!

Andre kurnazca gülümseyerek elini arkadaşına uzattı:

– Hadi gidelim!

Muhsin şaşkın ve endişeli bir ifadeyle:

– Nereye, dedi.

– İşçilerin toplantısına…

– Bana ne işçilerden!

– Kısa bir gezinti…

– Gezinti mi, ah Andre! Ne olur söyle, şu kısa bir gezinti dediğin işkence seanslarından ne zaman kurtaracaksın beni?

– Benimle gelmen hoşuma gidiyor..

– Benimse yalnız gitmen hoşuma gidiyor. Şimdi rahat bırak beni. Bildiğin gibi ben ne işçiyim, ne de işini kaybetmiş bir işsiz! Gördüğün gibi farklı bir işim var…

– Hangi fabrikada?

– Burada!

Muhsin bunu söyledikten sonra eliyle tiyatroyu gösterdi. Andre güldü:

– Sen buna iş mi diyorsun? Ah! Sevdiği kız iki adım ötede dururken zamanını kafede düş kurarak geçiren Doğulu âşık ah!

Genç adam Fransız arkadaşının söylediklerini duyunca irkildi. Kafasında geçmişe ait bir sahne şimşek gibi çakmış ve Hacı Şehate'nin Seyyide Zeynep semtindeki kahvehanesi gözünün önünde canlanmıştı. Amcası Yüzbaşı Selim, saatlerce kahvehanenin kapısında oturur, sevgilisi Seniyye hanımın evini gözetlerdi. Tek arzusu yeşil ipek çarşafıyla çıktığında onu şöyle bir görebilmekti. Muhsin, o an "Odeon" caddesinde yaptığı şeyin, yıllar önce Selim amcasının Selame caddesinde yaptığıyla aynı şey olduğunu düşündü. Acaba bir tesadüf müydü bu, yoksa kanında mı vardı? Bunu bilmiyordu. Tek bildiği, garip bir kuvvetin kendisini burada oturmaya zorlamasıydı. Onun asıl sevdiği de bu yakınlık hissiydi.

Bir an kalktığı sandalyesine tekrar oturunca Fransız'ın gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Kendini tutamayıp haykırdı:

– Buradan ayrılamaz mısın sen?

– Gördüğün gibi yapamıyorum!

Andre, parmağıyla tiyatroyu göstererek şöyle dedi:

– Öyleyse niçin yanına gidip açılmıyorsun?

– Delirdin mi sen?

– Ben mi deli oldum?

Fransız bunu söylerken Muhsin'e bakıyor, durumu ifade edecek kelime bulamıyordu. Muhsin konuşmaya devam etti:

– Sevgili Andre, kafamda az da olsa akıl kaldığını biliyorum. Halka açık bir gişenin arkasında bekleyen böyle bir güzellik, benim gibi sefil biri gelene kadar bekler mi dersin?

– Ne yani, ona âşık olan başkalarının bulunduğunu mu söylemek istiyorsun?

– Hem de bin bir âşık, belki sayılamayacak kadar çok âşık!

– Bu kadar hayal ve lirizm yeter, biraz da gerçekleri konuşalım! Bu kızın herhangi birini sevdiğine dair kesin bir şey duydun yahut gördün mü?

– O hem seven, hem de sevilen biri azizim!

– Nerden biliyorsun?

– Ferasetle!

Bu son kelime, Fransız'ın zorlanan sabrını tüketmeye yetmişti. Sükûnetini daha fazla muhafaza edemeyerek haykırdı:

– Feraset mi! Ahmak herif, kızın kapısı şurada ve kendisi de gişede oturuyor. Neredeyse ben bile buradan görebiliyorum! Yemin ederim hayatımda senin gibisini asla görmedim!

Muhsin, Andre'nin bağırtısına aldırmadı. En ufak tepki göstermedi. Sadece tiyatronun görkemli kapısına şöyle bir baktı. Selim amcasının görüntüsü tekrar gözünün önünden geçti. Selim Bey, bugün hısımlarından bir hanımla evliydi ve iki küçük çocuğu

vardı. Sahil güvenlikte çalışıyordu ve kelli felli bir adam olmuştu. Dik duran bıyıklarına gelince, günler onları aşağı bükmüştü! Selim Bey'in hayatı da kendisi gibi milyonlarca sıradan insanın hayatlarına benzer bir tarza bürünmüştü. Şehate'nin kahvehanesindeki günler geçmiş, en ufak izi dahi kalmamıştı! Zaman, azgın sularıyla mazinin düşlerini yutup götürmüş, Seniyye Hanım'ın portresi Selim Bey'in beyninde kaybolup gitmişti. Belki kalbinin derinliklerinde hayatının en tatlı anlarını arasa, kahvehanenin önündeki o saatlerden daha tatlı bir şeyler bulamazdı. Hâlbuki o saatler, yeisle ümit arasında Seniyye'nin penceresine bakarak heba edilmiş vakitlerdi! O hem tatlı, hem acı beklemeler. Gerçekleşmesi ümit edilen, fakat asla gerçekleşmeyecek olan güzel bir şeyin beklenmesi! Selim Bey'in kazancı, işte bütün bu ulvi duygulardı! Bundan sonra iki sevgilinin buluşmasının ne önemi olabilirdi ki? Selim Bey'in bütün varlığını sarsan o kalp çarpıntısı, gözlerinin tülün arkasından geçerken ara sıra yakaladığı o kadının silueti, o silueti görebilme ümidiyle kahvehanede gösterilen uzun sabır… Aşkın bütün güzelliği de bu değil miydi?

Muhsin düşünce ve hatıralara böyle dalıp giderken Andre'nin varlığını tamamen unutmuştu. Arkadaşının gerçekler âlemine dönmesinden umudunu yitiren Fransız asabi bir hareketle elini kaldırdı ve şöyle dedi:

– Olamaz, gerçekten olamaz! Ömrümü böyle oturarak geçirememem. Siz Doğulular 'zaman' denen sermayeyi ne tanıyor, ne de onunla ilgileniyorsunuz!

– Biz ondan azat olduk!

Andre, arkadaşını bir süre dikkatle süzdükten sonra şöyle dedi:

– Siz ey Doğulular, aptal mısınız yoksa bilge mi? İşte buna karar vermek zor!

– O da bizim dehamız!

ALTINCI BÖLÜM

Cahiz nakleder: "Çirkin bir adam, güzel bir bedevi kadınla evlenmişti. Kadın, zamanla adama âşık oldu. Bunun sebebi sorulduğunda adam şöyle cevap verdi: "Yastığın yakınlığı, gecenin uzunluğu."

Muhsin, bir sabah kafede oturmuş, "Odeon" tiyatrosunun sütunlarını düşünürken bu sözü hatırladı. Sandalyesinde şöyle bir toparlandı. Gözleri sevinçten parladı. Hatırladığı atasözünde, izlemesi gereken yolu görmüştü. Muhsin kendini iyi tanıyordu. Kapalı bir kutu gibiydi, ancak ne altın veya gümüş kakmalarla süslenmiş, ne de renk ve motiflerle bezenmişti. Bu nedenle dış görüntüsü insanları ilk bakışta pek etkilemez, dikkatlerini çekmezdi. Fakat onunla uzun süre komşuluk veya arkadaşlık, ilk gördüğünde ona dikkat etmeyen birini dahi Muhsin'e bakmaya ve sakladığı cevherleri keşfetmeye sevk ederdi. Böyle yapan biri de kalbindeki incilerden elbette birkaçını bulurdu. Peki, aşkına nasıl yaklaşacaktı? Hâlihazırda onun yanına gitme gücünü kendinde bulamıyordu. Selam dahi vermeye ürküyordu. Böyle iken, "yastığın yakınlığı gecenin uzunluğu" nasıl sağlanabilirdi? Bırakın uzun saatleri, genç kızın beş dakikasını bile alamıyordu. O an, Kahire'yi ve Selame Caddesi'ni hatırladı. Yıllar önce Selim Bey de Seniyye Hanım'a yakın oturmuştu. Eğer kaderin eli, onun evini Seniyye Hanım'ın evi civarına koymasaydı, o genç hanımın Selim Bey'in hayatında bir gün dahi yeri olabilir miydi? Yaşadığı umutsuzluk ve karamsarlıktan kurtulmanın yegâne yolu; gecenin uzunluğu ve gündüzün aydınlığı süresince ona yakın ve

komşu olmaktan başka bir şey olamazdı! Fakat daha nerede yaşadığını bilmiyordu. Nasıl bir yerde yaşıyordu, tek başına mı kalıyordu? Altın düş bu olsa gerekti! Hayır, bu imkânsızdı. Kader, bu düşünün gerçekleşmesine mâni olacak derecede katı olmalıydı! Kuşkusuz ailesiyle birlikte yaşıyordu! Her hâlükârda bütün bunlardan ona neydi? O, her zaman aza kanaat eden biri olmamış mıydı? Onun komşusu olduğunu hissetmek, bu duyguyla yaşamak neyine yetmezdi? Şimdi yapması gereken kaldığı yeri öğrenmekti. Bu, gayet kolaydı. Akşam tiyatrodan çıktığında izlemekten başka bir şey yapması gerekmiyordu. Muhsin yerinde duramıyordu. Kriz sanki çözülmüştü! Uçuşan hayalleri için havalimanı olarak sadece bu kafeyi kullanmak zorunda olmayacaktı. Bilakis daha dinamik bir role bürünecek, ümitvar bir yolda yürümeye başlayacaktı. Üşüyen ellerini ovuşturarak ısıtmaya çalıştı. Paltosuyla şapkasının üzerindeki yağmur damlalarını şöyle bir sildi. Akşama kadar nasıl zaman geçireceğini düşünerek sokaklarda dolaşmaya başladı. Bazen kitap satan dükkânların vitrinlerine bazen duvarlara asılı müzikal ilanlara bakıyordu. Ara sıra senfoni müziğiyle ilgili afişlere rastlıyordu. O güne kadar "Beethoven"in müziğini tam olarak tanıma fırsatı bulamamıştı. Gittiği senfoni müzik konserlerinde bu büyük kalple aralarındaki kaynaşma bir türlü gerçekleşmemişti. Ancak genç adam ümidini yitirecek yapıda biri değildi! O, krallar ve büyük insanların her vurana kapı açmadıklarını bilirdi. O şaheserlerin önünde, sarayların eşiklerinde sabırla beklemek, murada erebilmek için ısrar ve samimiyetle talepte bulunmak gerekirdi. Sanatta da aşkta da başarının anahtarı sabırdı! Muhsin'in gözü duvardaki afişlerden birine takıldı. "Beethoven"in 5. Senfonisinin çalınacağı bir partinin duyurusu yapılıyordu. Program öğleden sonra başlayacak, akşamın ilk saatlerinde sona erecekti. Muhsin fazla duraksamadı ve bu programı izlemeye karar verdi. Bu arada öğle olduğundan küçük bir lokantada karnını doyurdu. Sonra vakit geçirmeden "Chatelie" tiyatrosuna gitti. İnsanoğlunun birçok neslinin dinlediği o büyük insanı dinleyecekti! Genç adam, salonun dolup

taştığını gördü. Hafif yukarıda mütevazı bir yere oturdu. Salonu ve locaları dolduran erkek ve kadın topluluğunu izlemeye başladı. Çok geçmeden büyük müzisyen ve orkestra şefi "Gabriel Barnie" sahnedeki yerini aldı; küçük çubuğu ve kısa beyaz sakalıyla gayet etkileyici duruyordu! Salondaki uğultu bir anda durdu! Yoğun bir alkış tufanı koptu! Ardından salona, mabetlerin sükûtunu andıran bir sessizlik çöktü. Muhsin, kiliseye gittiği günkü huşu hissine kapılmıştı… Üstadın elindeki çubuğun harekete geçmesiyle birlikte herkes susmuş, "Beethoven" semavi diliyle konuşmaya başlamıştı. Önce kuvvetli, ardından tatlı nağmeleriyle "Allegro", sonra sanki meleklerin o katıksız sesleri misali sakin "andante", sonra iç dünyadaki bir sevinç taşkınıyla parlayan "scherzo" ve son olarak "peristo"nun nağmeleri altında patlayan bir coşku.

Evet, bu ancak insanlığı böylesine yüksek bir mertebeye çıkaran ilahi ilhamın farklı ulvi duygularla sese dökülmüş hâli olabilirdi. Muhsin, Nietzsche'nin söylediği şu sözün gerçek anlamını kavramaya ve hissetmeye başlamıştı: "İnsanlığın bütün yüce duyguları Beşinci Senfoni'de mevcuttur."

Muhsin tiyatrodan ayrıldığında, diğer dinleyiciler gibi zihni tamamen dağılmış vaziyetteydi. O ulvi havayı teneffüs etmeye devam ediyordu. Caddeye çıkıp da soğuk havayla temas ettiği anda kendine geldi ve şöyle bir çevresine bakındı. Kararan hava, beklenen saatin yaklaştığını haber veriyordu. Hızlı adımlarla "Odeon" tiyatrosuna doğru yürümeye başladı. Sütunlardan birini siper alıp güzel kızın çıkışını beklemeye koyuldu!

Gonk sesleri saatin ona geldiğini haber verdiğinde genç kız gişeden çıkarak bir keklik misali yürümeye başladı. Bu hâliyle tıpkı İshak Mavsılî'nin şu tasvirindeki güzele benziyordu:

Bir ceylan yavrusu ki Irak'ı görmese de
Irak'ın nezaketi var onda Hicaz'ın nazı.

Muhsin, yüzünü görmese de o ceylan yavrusunu nazlı yürüyüşünden tanımıştı. Bir an kalbi duracak gibi oldu ve yerinde

donup kaldı. Sevdiği uzaklaşıyordu. İçinden bir ses, "Çabuk ol, yoksa gözden kaybolacak." dedi. Ürkek fakat seri adımlarla arkasından gitti. Metro istasyonunun girişine gelen genç kız, görevliye elindeki kartı göstererek geçti. Muhsin gişe memuruna bir gümüş Frang uzattı. Biletini aldıktan sonra turnikeden geçti. O bilet almak ve paranın bozulmasını beklemekle oyalanırken metro gelmiş ve genç kızı aldığı gibi hareket etmişti! Muhsin ağzı açık bir şekilde kalakalmıştı! Fakat bu hâli uzun sürmemiş aklı başına gelerek şöyle demişti: "Yanında aylık kart olabileceğini düşünmedim. Her gün gidip gelen birinin aylık kartının olmasından daha tabii ne olabilir? Her neyse, üzülüp pişmanlık duymanın faydası yok. Yarın hazırlıklı davranıp şansımı yeniden denerim."

Ertesi gün hazırlığını önceden yapan Muhsin, ikinci mevkiden bir gidiş dönüş bileti aldı. Onun işten çıkışını bekledikten sonra istasyona kadar takip etti. Peşinden metroya indi. Araç geldiğinde hemen ikinci mevkie bindi ve sevdiği kızın hangi kompartımana bineceğini takip etti. Bir de ne görsün, o birinci mevkie biniyor! Farklı mevkiler arasında geçiş olmadığından yapacak bir şey yoktu! Birçok istasyon olduğu için kızın hangi istasyonda indiğini de bilemezdi! Böylelikle ikinci teşebbüsü de başarısızlıkla sonuçlandı! Muhsin kendi kendine kızıyordu: Bu ne aptallık, ne şanssızlık böyle! On metre önümden giden birini dahi takip edemeyecek miyim? Neden sonra tebessüm etti ve bir şeyler hayal eder gibi konuştu:

"Hafiyelik ve casusluğun bu kadar zor olabileceğini tahmin etmezdim!"

Yaşadığı başarısızlıklar genç adamın üçüncü teşebbüse iyice hazırlanmasını ve muhtemel problemleri önceden düşünmesini sağlamıştı. Bu defa genç kızı bir an dahi gözden kaçırmadı. Metroya kadar, oradan "Port De Lilas" istasyonuna kadar hiç sektirmeden takip etti. Orada genç kızın arkasından indi. Genç kız iki yanında kestane ağaçları bulunan uzun bir yolda yürümeye başlamıştı. Muhsin de ara sıra ağaçların gerisine saklanarak onu izledi. Takip genç

kızın "Akasya Çiçeği Oteli" adında küçük bir otele varmasına kadar sürdü. Takip edildiğinden habersiz güzel kız otele girdi.

Muhsin bundan sonra fazla bir şey yapmadı. Geldiği yoldan geri döndü. Fakat sevinçten uçuyor, adeta dans ediyordu. Sevdiği kızın adresini bulmuştu!

Ertesi sabah Muhsin erkenden kalktı. Valizlerini çıkarıp elbiselerini ve kitaplarını tıka basa doldurdu. Yaşlı kadınla vedalaştı. Zavallı kadın tam anlamıyla şoke olmuştu. Eline kısa bir not tutuşturarak Andre ve eşine teslim etmesini istedi. Valizlerini çantaya yerleştirirken yaşlı kadına şöyle diyordu:

– Jano'yu benim için öpün! Yarın Andre size her şeyi anlatır. Görüşmek üzere!

Sonra taksi şoförüne döndü ve:

– "Port De Lilas", "Akasya Çiçeği Oteli" lütfen, dedi.

Taksi gözden kaybolurken yaşlı kadının aklı başına yeni yeni geliyordu. Şöyle mırıldandı:

– Akıllı sandığımız bu muymuş?

***

Taksi rüzgârla, Muhsin'in kalbiyse taksiyle yarışıyordu. Kisra'nın sarayını ele geçirmiş muzaffer bir komutan gibiydi. Bütün bu sevincin sebebi neydi, sadece o otele girdiği için mi? Peki ya o otelde kalmıyorsa, ya oraya birini görmeye gittiyse? Böyle bir karar vermeden önce emin olması gerekmez miydi? Valizleriyle atlayıp gelmeden önce böyle yapması daha doğru olmaz mıydı?

Bu düşünceler Muhsin'in canını sıkmaya yetmişti. Sevdiği kızın izini yine kaybedecek miydi? Fakat çıktığı yoldan dönmeyecek ve o otele yerleşecekti. Artık geri dönemezdi. Çünkü taksi otel kapısında durmuş, şoför valizleri indirmekle meşguldü. Otel idarecisi kadın, Muhsin'i beşinci kattaki 48 numaralı odaya yönlendirdi.

O an, Muhsin'in öğrenmek istediği tek şey, sevdiği kızın bu otelde kalıp kalmadığını, evetse hangi kat ve odada kaldığını öğ-

renmekti. Peki, ismini dahi bilmediği bir insanın hangi katta, kaç numarada kaldığını nasıl öğrenecekti? Genç adam odasına girdi. Küçük ve temiz bir odaydı. Penceresi düz bir araziye bakıyordu. Otel, Paris'in dış kapılarında sayılabilecek kadar şehir merkezinin uzağındaydı. Odasında bir de küçük mutfak vardı. Yemek pişirmede kullanılacak her türlü malzeme tertemiz bir şekilde raflara dizilmişti. Ocak, küçük bir fırın, et kızartma aparatları, kısacası her şey. Anladığı kadarıyla otel, yoksul aileler için hazırlanmış bir mekândı. Her odanın mutfak ve tuvaleti kendine aitti. Bağımsız bir daire gibi.

Muhsin, o günü eşyalarını çıkarmak ve kitaplarını yerleştirmekle geçirdi. Çok sevinçliydi. "Artık benim de bir mutfağım var. Parasız kaldığım günlerde ona çok ihtiyacım olacak! Çünkü lokantada yiyeceğim bir öğün yemeğin parasıyla bu mutfakta üç gün karnımı doyurabilirim."

***

Muhsin ilk gece yeni odasında derin bir uyku çekti. Dün çok okumuş ve çok düşünmüştü. Böyle yaptığı günleri takip eden sabahları, saat dokuzdan önce uyanamazdı. Fakat bu sabah tam altıda uyandı. Çok tatlı bir sesle yatağından fırladı. "Karmen" romanındaki o meşhur şarkı misali güzel sesli bir kuş gibi ötüyordu:

"Aşk arsız bir çocuktur
Tanımaz asla bir kanun"

Muhsin hemen pencereye koştu. Sesin kaynağını araştırdı. Sevdiği kız beyaz ipek sabahlığıyla balkonundaki menekşelere su veriyordu. O, burada! Hem de altındaki odada! Muhsin'in kalbi hızla çarpmaya, nabız atışlarından gelen sesi duymaya başlamıştı.

Genç kız şarkıya devam ediyordu:

"Sen beni sevmesen de ben seveceğim seni
Ve sevdiğimde seni vay hâline bilesin!"

YEDİNCİ BÖLÜM

Muhsin elini çabuk tuttu. Elbiselerini bir çırpıda giyindikten sonra otel lobisinde oturup sevdiği kızın çıkışını beklemeye başladı. Çıkması gereken saati iyi biliyordu! "Odeon" tiyatrosunun bilet gişesi saat tam on birde açılırdı… Evet, geliyordu işte! Onu fark eder etmez ayağa kalkıp kapıya yöneldi. Genç kız, otel müdiresine mektubu olup olmadığını sordu. Bu arada Muhsin bütün cesaretini toplamış, tarihî tanışmaya hazırlanıyordu. Genç kız kapıya yaklaştığında hafifçe önünde durdu ve fötr şapkasını kaldırarak onu selamladı. Genç kız güzel kirpiklerini kaldırıp firuze mavisi gözlerini ona dikti. Muhsin bir an ürperdi. Nasıl başlayacağını bilemiyordu. Bu arada genç kız bu paltoyu ve bu siyah şapkayı bir yerlerde gördüğünü hatırladı. Evet, bu yüzü daha önce görmüştü. Muhsin, genç kızın kendisini tanıdığını hissedince hemen atıldı:

– Evet, o benim!

Genç kız kısa bir tebessümün ardından resmî bir ifadeyle sordu:

– O kim?

Delikanlı utandı ve birden afalladı. Genç kız konuşmasındaki katılığı hissetmiş olacak ki telafi etme gereği duydu:

– Hafızam beni yanıltmıyorsa, siz mösyö müşterimsiniz!

– Evet, sizin daimi müşterinizim. Böyle olmak da benim için şereftir aynı zamanda!

– Yabancıların pek bilmedikleri bu semti nerden buldunuz, merakımı bağışlayın!

– Olur mu matmazel? Merak en umduğum, sevdiğim duygudur. Beni buraya getiren de odur. Merak!

Genç kız gülümsedi:

– Buraya da mı o getirdi?

– Bilakis, çok daha yüce bir şey…

Bunu söylerken yüzü hafifçe kızardı. Ayaküstü konuşmanın fazla uzamış olmasından çekindi. Bir şekilde kızın yolunu kesmişti. Bu yüzden kendisine engel olduğu için üzüntüsünü belirterek kenara çekildi. Sadece sözünü bitirinceye kadar eşlik etmesine izin vermesini rica etti. Genç kız izin verdi. Böylece metro istasyonuna kadar yan yana yürüdüler. Muhsin genç kıza şöyle dedi:

– Bu akşamki oyunu seyretmek için sizden bir koltuk isteyeceğim!

– Burası gişe değil, tiyatro orda!

– Sizin bulunduğunuz her yerde olmasını engelleyen nedir? Her şey ve her insan gibi onun da sizi izlemesi gerekmez mi?

Genç kız Muhsin'e dikkatle baktı. Tam olarak ne istediğini öğrenmeye çalışıyordu. Asıl maksadını öğrenmiş gibi sordu:

– Bu semtte, özellikle bu otelde kaldığımı nasıl öğrendiniz?

– Hayret, siz bu semtte, bu otelde mi kalıyorsunuz? Demek ki bu mahallede, bu otelde kalıyorsunuz!

Genç kız, doğru konuştuğunu öğrenmek istercesine dikkatle baktı. Tuhaf bir yaratığa bakar gibiydi. Muhsin konuşmaya devam etti:

– Ne kadar sevindim anlatamam! Ben de bu semtte, bu otelde kalıyorum.

Genç kız, kuşkulu bir ifadeyle sordu:

– Uzun zaman oldu mu?

– Uzun mu, dur bakayım, evet uzun zamandan beri!

Genç kız bir şey söylemedi. Aralarında derin bir sessizlik oldu. Muhsin, ortamı giderek saran soğukluğu hissetti. Bu arada metro

istasyonuna iyice yaklaşmışlardı. Birkaç adımlık mesafe kalmıştı. Genç kızın bir şey söylemeksizin ayrılmak zorunda kalmasından endişe etti. Kısa tanışmanın sıcak bitmesini sağlamak için öylesine konuştu:

– Gerçekten çok güzel bir sabah! Penceremin altından yükselen “Karmen”in güzel şarkısıyla uyandım! Ne sesti o öyle, ne güzel bir şarkıydı!

Genç kız hiçbir şey duymamış gibi davranarak susmaya devam etti. Bu arada metronun merdivenlerine gelmişlerdi. Muhsin’e döndü ve elini uzattı. Gayet resmî bir ifadeyle, sanki daha önce hiç tanımadığı bir şahısla konuşuyormuş gibi elini sıktı ve:

– İyi sabahlar mösyö, dedi.

Bunu der demez merdivenlerden hızla indi. Göz açıp kapayıncaya kadar kaybolmuştu. Delikanlı merdivenlerin başında buz tutmuş mermer bir heykel gibi kalakalmıştı!

***

Muhsin’in aklı başına geldiğinde yaşadığı şaşkınlığı hâlâ sürüyordu. Genç kız, onu neden böyle bırakıp gitmişti, acaba onunla konuşurken fazla mı ileri gitmişti? Fakat neden, peki ne demesi gerekirdi?

Muhsin düşünmeye devam etti. Meseleyi her tarafından ele alıyordu. Nihayet benliğinde bu münazara, onu sakin bir kıyıya taşıdı: Bugün yaşananlardan dolayı memnun ve geleceğe dönük ümitli olma. Bugünden itibaren onunla aynı çatı altında olması, azımsanacak bir şey değildi. Bilakis, bundan sonra onunla ilgili daha fazla şey öğrenebilirdi. Hem Muhsin bundan fazlasını hayal etmiş de değildi. Metro istasyonundan hemen otele döndü. Dördüncü kata çıktı ve kendi odasının tam altındaki odayı buldu. Kapı numarasına baktığında 38 rakamını gördü. Sonra otel müdiresinin yanına indi. Nazik bir tebessümle kadını selamladı.

Ne söyleyeceğini bilemeden dudaklarını geveledi. Müdireye belli etmeden maksadına nasıl ulaşacaktı? Kadın erken davrandı:

– Odanızdan memnun oldunuz mu mösyö?

Bu soru genç adamın yolunu açmıştı:

– Fena değil. Alttaki odayı daha fazla tercih ederdim.

– Alt oda mı, dördüncü kat mı, üzgünüm ama orası dolu!

– Aile mi kalıyor?

– Hayır bayım, yalnız bir genç kız.

Muhsin içini dolduran saadeti belli etmemeye çalışarak devam etti:

– Yalnız başına mı?

Kadının cevaplamasına fırsat vermeden devam etti:

– Öyle ya! Dünya savaşı, genç kızları erkeklerle aynı konuma soktu. Ekmeğinin peşinde koşan kızlar! Evet,evet. Bu genç kız, hafızam beni yanıltmıyorsa "Odeon" tiyatrosunun bilet gişesinde çalışıyor öyle değil mi?

– Haklısınız beyefendi!

– Ben "Odeon" tiyatrosuna sık giderim. Genç bayanın adı da sanırım "Matmazel… Mari" olacaktı değil mi?

Kadın tebessüm etti. Kim bilir belki işin farkına vardığı için kurnazlıktan gülümsemişti, belki de gayet tabii olarak şakacıktan:

– Hafızanız bu kez sizi yanılttı Mösyö! Onun ismi Matmazel Suzie Debon'dur.

– Suzie!

Bu sözcük dudaklarından kayıvermişti. İçini kaplayan sevinci tarif edemezdi. Tam bir sevinç sarhoşluğuna kapılmıştı. Fakat hemen toparlandı. Kadına dönerek gayet ağırbaşlı bir ifadeyle müsaade istedi:

– Benimle zaman harcamaya lütfettiğiniz için teşekkür ederim madam, mersi!

Kadını resepsiyonda bırakıp tekrar sokağa çıktı. Dudakları sürekli aynı kelimeyi terennüm ediyordu:

Suzie!

Muhsin, sabahın kalan bölümünü Lüksemburg Parkı'nda bir bankta oturarak geçirdi. Birbirinden ilginç düşlere dalıp çıktı. Paris'e ilk geldiği günlerde bu parka öğleden sonraları uğrar, kendinden yaşlı bir Mısırlıyla sohbet ederlerdi. Yaşlı Mısırlı Ezher'de ders veren hocalardandı. Buraya yüksek lisansını yapmaya gelmişti. Muhsin, edebiyat ve hukuk dalında çalışırken, o mukayeseli dinler alanında çalışmaktaydı.

Mısır'a döneceği gece Muhsin'e ilginç bir hadise anlatmış ve şöyle demişti:

– Bir gün parkta ak sakallı bir ihtiyarla tanıştım. O da benim gibi insanları seyretmeye gelmişti. Adı Anatol'du. Her gün ikindiden sonra aynı bankta oturur, aynı manzaraları izlerdik. Bizi bir araya getiren gaye de şartlar da aynıydı!

Yine bir öğleden sonra arkadaşım Anatol ile Saint Michelle Bulvarı'nda karşılaştık. Sevgi ve dostlukla sarmaş dolaş olduk ve parka doğru yürümeye başladık. İşte o günlerde Versay Sarayı'nda barış konferansı görüşmeleri yapılıyordu. Mısır, Paris'e vatansever bir heyet göndererek sesini duyurmak, bağımsızlık talebini ifade etmek istemişti.

Paris'e gelen vatansever heyet, bütün kapıların kapalı olduğunu görmüş, tek bir gazete dahi heyetin söylediklerini yayınlamayı kabul etmemişti. Bu durumda başarısızlık kaçınılmazdı. Heyet, Paris'ten elleri boş hâlde dönmek üzereydi.

Mısır heyetindekilerden biri, yaşlı dostumla Saint Michelle Bulvarı'nda yürürken beni gördü ve hemen tanıdı. Sevinçten ne yapacağını bilemez olmuştu. Ben onlar için semavi bir armağan olmuştum. Ertesi gün yanıma gelerek sordu:

– O beyi iyi tanıyor musun?

– Hangi beyi, yanımdaki yaşlı adamı mı?

– Evet. O, Paris'in en büyük yazarıdır.

– O bunak mı?

– Onun adı Anatole François'tir. Kanlı canlı Anatole François! İnsanların ondan söz ettiklerini duymadın mı hiç?

– Hayır!

– Aptal adam, yazacağı iki satır, bizim heyet için kazanılabilecek en büyük başarı olacaktır!

– Ne, o yaşlı herifin mi?

– Beni onunla tanıştırsana. Bunu yaparsan, ülkene karşı çok büyük bir hizmette bulunmuş olursun!

Şaşkınlıktan ağzım açık kalmıştı. Sonra dostum Anatole'u aramaya başladım. Her zamanki bankında otururken gördüm. Yanına yaklaştım ve ilk defa alışılmadık bir tarzda iltifat ederek konuştum:

– Beyefendi, sen ne büyük bir adammışsın! Fransa'nın en büyük yazarıymışsın. Aptallığımı bağışla!

Anatole François önce çok şaşırdı. Sonra ayağa kalktı. Üzüldüğü her hâlinden belliydi. Yolda karşılaştığımız densiz yüzünden sırrı açığa çıkmıştı. Elini uzatarak vedalaştı:

– Ne yazık, dostluğumuz sona erdi.

Beni oracıkta, yalnız başıma bırakıp yürüdü ve gitti.

Fakat bundan birkaç ay sonra Anatole François, Victor Marget'in "Mısır'ın Sesi" adlı kitabına bir sunuş yazarak Mısır'ı ve bağımsızlığını müdafaa etti.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Genç adam, öğleden önceki zamanının büyük bölümünü yeni taşındığı semtin sokaklarını dolaşarak geçirdi. Vakit öğleyi bulduğunda yemek yiyebileceği hesaplı bir lokanta aramaya başladı. Parasının azaldığı günlerde özellikle ucuz yemek veren yerleri arardı. Aslında ayın ilk iki üç günü dışında genelde böyle olurdu. Aradığı lokantayı Monilmountan Caddesi'nde buldu. Küçük bir lokantaydı. Ucuz olmasına rağmen temiz bir görüntüsü vardı. Kapıda asılı mönü ilanında iki üç çeşitten oluşan bir öğünün, beş frang olduğu yazıyordu. Öğle olmuştu. Muhsin'in karnı zil çalıyordu. Lokantaya girdi ve bir köşeye oturdu. Garson çocuk geldiğinde ondan dana pirzola ve kızarmış patates istedi. Siparişini verdikten sonra lokantadaki müşterilerin simalarını süzmeye başladı. Hemen hepsi işçiydi. Çatal ve bıçağı bir kenara atıp etlerini ve ekmeklerini ceplerinden çıkardıkları çakıyla kesen işçiler!

Muhsin, kolları çıplak, alınları terli ve yamalı giysilerle oturan bu insanlara asla tepeden bakmıyordu. Bilakis ancak böyle insanların arasında olduğu zaman yabancılık hissetmiyordu. Hâlbuki cebinde biraz parası olup da lüks bir restorana gittiği zaman içeriye genellikle bir yabancı gibi ürkerek girerdi. Yemeği beklerken önündeki ekmekten bir parça kopartarak ısırırdı. Benliğinin derinliklerinde bir ses Ömer Hayyam'ın dörtlüğünü okuyordu:

"Huzur ve duruluk görmek istersen eğer, hayatın bedbaht ettiklerine git. Çile ve sıkıntılar arasında titreyen o zayıf ve yoksulları gördüğünde, saadete işte o zaman erersin."

Gerçekten öyleydi. Muhsin, bu mütevazı mekânda o sakin ve katıksız saadeti ruhunda hissediyordu. Sonra yakınındaki masalardan birinde geçen sohbet dikkatini çekti. Sarı benizli keskin bakışlı işçilerden biri, şişko lokantacıyla konuşuyordu:

– Bugün etinden yemeyeceğim çünkü hastayım!

Lokantacı müşfik bir ifadeyle:

– Tamam, hasta olduğun her hâlinden belli. Bildiğim kadarıyla yalnız yaşıyorsun Mösyö İvan!

– Ben hayatım boyunca hep yalnız oldum bayım!

Bu son cümle, Muhsin'in dikkatini çekmişti. Sırf hüzünlü bir havası olduğundan değil. Çünkü genç adama göre, en azından onun fikrince bir tek o yalnız yaşamaktaydı. Münzevi yaşayanların sayıca hayli az olduklarını biliyordu. Sadece benliklerinin içinde yaşamaktan hoşlanan az sayıdaki o insanlara karşı sevgi ve takdir duygularıyla doluydu. Çünkü gerçekten pek az insanın içinde yaşanabilecek kadar geniş ve zengin bir iç dünyası vardır. Onlar, sahip oldukları bu iç servet sayesinde dış dünyaya ihtiyaç duymazlar. Muhsin'in inancına göre hakiki veliler, nehirlerin yardığı, güneşlerin aydınlattığı ve içlerinde hazinelerin parıldadığı Firdevs Cennetleri gibi nefislere sahip olanlardı. Bir nevi cazibe ve sihir dolu bu âlemlerin esrar ve mucizelerinin sonu da olmazdı!

Yan masadaki hasta işçi, kâsesindeki çorbayı ağır ağır içiyordu. Sonra cebinden bir kitap çıkardığını gördü. Yemek yerine kitabın sayfalarını yutar gibiydi. Muhsin, kitabın adını öğrenmek için can atıyordu! Bir türlü bastıramadığı merakı yüzünden şöyle bir eğildi ve fark ettirmeden kitabın kapağına bakmaya çalıştı. Bir de işçinin keskin gözleriyle karşılaştı. Genç adam afalladı ve kitabı göstererek:

– Merakımı bağışlayın, kitapları çok severim de! Eminim çok hoş bir kitap, dedi.

Adam, Muhsin'i derin bakışlarla inceledi. Fakat tek kelime etmedi. Sonra elini uzatıp kitabı gösterdi. Genç adam kapaktaki başlığı okudu.

"Kapital; Karl Marks"

O gün Muhsin ile fakir ve hasta işçi arasında çok sıcak bir dostluk kuruldu. Birbirlerine kanları kaynamıştı. Kaynaşan iki yabancı gibi. Vakıa tam olarak buydu. Adam Rus'tu. Birkaç yıl önce ülkesini terk etmişti. O da okuyarak, düşünerek ve yalnızlığı tercih ederek yaşayanlardandı. Genç adamı, kaldığı işçi evindeki odaya davet etti. Muhsin odaya girdiğinde her tarafa yığılmış kitapları gördü. Fakat adamın mekânıyla ilgili hiçbir şeyi gözlemlemedi. Yorgun adam, onunla tanıştığı için çok sevinçliydi. Odanın bir tarafında çay hazırlarken bunu ifade etmekten de çekinmedi:

– Seninle tanıştığımızdan beri hastalığım bile hafifledi, neden bilmiyorum?

Çay bardağını delikanlıya uzattı. Odadaki tek sandalyeyi misafirine ikram eden adam beyaz ahşaptan yapılmış eski bir sandığın üzerine ilişti.

Muhsin, çaydan bir yudum aldıktan sonra merakla sordu:

– Siz, Mösyö İvanoviç, çay içmez misiniz?

– Ben bir yudum votkayı tercih ederim. Ah… Rusya'ya dair sevmeye devam edebildiğim iki şey kaldı: Votka ve Tolstoy!

Muhsin, adamın sözünde acı bir sitem hissetmişti. Safça sordu:

– Nasıl olur, Rusya günümüzde fakirlerin cenneti değil mi?

Adam, sanki kendi kendisiyle konuşuyor gibi cevap verdi:

– Öyle mi sanıyorsun? Bence bu dünya üzerinde hiçbir zaman fakirlerin cenneti olmayacak!

Adam biraz sustu. Sonra masadaki votka şişesine uzanıp bir yudum içtikten sonra devam etti:

– Yoksa sen de o yalana inananlardan mısın? Fakirlerin cennetine!

Bu konu hakkında çok düşündüm. Zaten kim düşünmemiştir ki? Bence bu, dünyanın çözülememiş meselelerinden biridir:

Dünya üzerinde yoksullar– zenginler, mesutlar ve bedbahtların birlikte yaşaması!

Elçi ve peygamberler dahi esasen bu meseleyi çözmek için gönderilmişlerdir.

– Mösyö İvan, meselenin hiçbir zaman çözülmediği noktasında sizinle aynı görüşü paylaşamıyorum. Peygamberler çok iyi çözümler getirmişlerdir.

Adam biraz düşündükten sonra yine kendisiyle konuşur gibi şöyle dedi:

– Sizin peygamberleriniz mi? Evet, mümkündür! Doğu, bu meseleyi en azından tarihin bir bölümünde çözmüştür. Bunda kuşku yok. Doğu'nun peygamberleri, insanlar arasındaki eşitliğin sadece bu dünyada temin edilemeyeceğini, dünyayı zenginlerle fakirler arasında taksim edemeyeceklerini anlamışlardı. Bunun için taksime ahireti de dâhil etmişlerdi. Böylelikle insanlar arasındaki taksim ve bölüşüm hem dünya hem ahiret esasına göre yapılacaktı. Dünyevi cennetten mahrum kalanın uhrevi cennetteki hakkı saklı kalacaktı. Bu, gerçekten güzel bir çözümdü. Eğer o prensipler devam etse ve söz konusu inanç esasları günümüze kadar bâki kalsalardı, dünya bu yaşlı kazanda kaynatılmazdı. Fakat Batı da kendi peygamberlerinin olmasını istedi. Meseleyi yeni bir bakış açısıyla ele alacak beyinler. Yeni bakış açısı, göğün yüksek katlarından değil, arzın derinliklerinden kaynaklanıyordu. Buna modern bilimin bakış açısı da diyebiliriz. Nitekim, Karl Marks elinde tamamen dünyevi bir "İncil"le yani "Kapital" ile geldi. Kitabında anlattığı ideolojiyle dünyada adaleti gerçekleştirmek istedi. Dünyayı insanlar arasında taksim ederken 'Sema'yı

yani ahireti tamamen unuttu. Peki, ne oldu? İnsanlar birbirlerinin boyunlarını tuttular ve dünyaya sahip olma uğrunda sınıflar arasında bir kıyım yaşandı!

Muhsin, bu sözler üzerinde biraz düşündükten sonra kendi kendine konuşuyor gibi söylendi:

– Çocukların arasına tek bir elma atarak onları birbirine sövdürüp dövdüren gibi yani!

– Evet, "materyalizm, nefret, arzu ve acele" bombasını insanların arasına fırlattı. O gün insanlara bu dünyadan başka bir âlem olmadığını anlatarak sema yani ahireti tamamen dışladı. Çünkü modern iktisat ilmi, semayı tanımaz! Hâlbuki Doğu'nun peygamberleri, insanlara hitaplarında; "Dünya için birbirinize kıymayın! Dünya her şey değildir. Dünya dışında bir yurt daha vardır. Hakça bölüşümde payınıza başka bir şey daha düşecektir. İnsan, sadece ekmek peşinde koşmak için hayat bulmadığı gibi, sırf ekmek için de yaşamaz." diyerek onların benliklerine sabır ve ümit gibi duyguların tohumlarını saçmışlardır. Doğu'nun peygamberleri gerçekten dahi kimselerdir!

Adam bir süre sustuktan sonra konuşmaya devam etti:

– Hristiyanlık'ın ruhu Doğu'daki hâliyle sevgi ve yüksek idealden kaynaklanırken İslamiyet'in ruhu iman ve nizamdan beslenmiştir. Batı'daki yeni Hristiyanlık ise kendine göre yüksek idealleri olan Marksizm'dir:

– Fakat bunlar; insanların birbirlerini sevmeleri, yoksulların ahiret zenginliğiyle müjdelenmesi, kralın hakkının krala, Tanrı'nın olanın Tanrı'ya verilmesi gibi idealler değildi. Bilakis toplumun sınıflarından birinin enkazı ve kemikleri üzerine kurulacak bir krallıkta, kışkırtılmalarla kralın hakkına saldırarak onun hakkı olanı elinden almaları şeklindeydi. Yeni dinin "İncil"i, "Kapital" kitabıydı. Bazı sayfalarında çok korkunç kehanetlere dahi yer verilmekteydi. Tıpkı Yuhanna'nın kehanetleri gibi. Kapital'deki

kehanetlere göre bu dünya tamamen yıkılacak ve yerine, sadece işçilerin esas alınacağı yeni bir dünya kurulacaktı. Yani vücutlar, omuzların üstünde kafalar olmaksızın yol alacaktı? Bu ne korkunç bir kehanet böyle!

Batı'da modern çağın İslamiyet'i, faşizm olmuştur. Faşizm de bir inanç ve nizam ideolojisidir! Fakat burada inanılan Allah değil, – haşa– insanların arasından bir liderdir. Nizam ise tevazu ve zekât gibi kurumlarla sosyal adalet ve dengeyi sağlayacak bir sistem olmayıp korku ve terörün dayattığı bir nizam ve disiplindir. Gayesi sömürgeciliğin emellerini gerçekleştirmek, zayıf halkların üstüne çullanarak onları köleleştirmektir. Elbette bu dinin de kitapları ve ateşli nutukları vardı. Ancak bu nutukları alevlendiren; semavi ve uhrevi bir inancın sıcaklığı değil, hayvani bir kuvvet ve kanlı bir açgözlülüğün yakıcı ateşiydi. Ah dostum, Batı'nın insanlara sunabildiği yeni dinler işte bunlardı; Doğu'yu gündemden düşürmek ve dünyanın önüne yeni dinler sunmak için harekete geçtiğinde sunabildiği seçenekler ne yazık ki bunlar olmuştu!

Muhsin, uzun bir sükût ve dinlenme hâlinden sonra başını kaldırarak şöyle dedi:

– Sözleriniz beni şaşırttı Mösyö İvan! Bir işçi olarak bütün bu değerlendirmelerde bulunmak?

– Evet, işçiyim, yoksul tabakadan biriyim. Fakat kötü şansa bakın ki düşünen bir beynim var! Batı'nın icat ettiği dinlerin bütün vaatlerini öğrenmek istiyorum. Bunların işçileri ve fakirleri kandırmaktan başka gayeleri olmadığını görüyorum. Marksizm ve Faşizm, yol ve yöntemlerini "Doğu" dinlerinden almış, peygamberlerin esasen öfkeli, acılı ve şikâyetçi kesimlerin sempatisini toplayarak hareket ettiklerini kavramış ideolojilerdir. Bu kesimlerin, daima çoğunluğu oluşturduğunu bilirler. Hz. İsa ve Hz. Muhammed de böyle yapmıştır. Onlara ilk başta köleler, yoksullar ve

zayıflardan başka tâbi olan çıkmış mıdır? Böyledir çünkü hâlinden memnun ve durumu iyi olan kimselerin hiç kimsenin peşinden gitme gibi bir ihtiyaçları genelde yoktur! Bununla birlikte söz konusu kesim daima azınlıkta, ezilen kalabalıkların ortasında küçük gruplar hâlindedirler. Ezilenler, tarihte her zaman dinlerin dayanağı olmuşlardır. Onlar, peygamberlerin ellerindeki asıl güçtür! Modern Avrupa'nın 'peygamberleri' de bunu iyi kavramış ve peygamberlik tekniğini Doğulu üstatların ellerinde öğrenerek her şeyi tek bir temel; yani ezilenler üzerine bina etmişlerdir! İnsan kitlelerini söz ve vaatlerle memnun etmek için birbirleriyle rekabete girmişlerdir. Bunlar, genellikle yakın vadede gerçekleşmesi muhtemel gerçekçi vaatlerdi! O peygamberlerin hataları ise daha sonra ortaya çıkacaktı: İki ideoloji arasındaki rekabet, bence çok tehlikeli niteliktedir. Daha şimdiden şöyle bir kehanette bulunabilirim ki Marksizm ile Faşizm arasındaki rekabet, iki kampta yer alan ezilmişlerin birbirlerine saldırmalarına yol açacak, cansız bedenler sağa sola savrulurken, gövde ve bacaklar havada uçuşacaktır! Kazancımız sadece bu olacaktır. Bu ideolojilerin sahte peygamberleri, Doğulu hakiki peygamberlerin bizlere yaşattığı o güzel dünyanın hayalini dahi bize çok göreceklerdir!

– Ne hayali, ne gerçeği?

– Cennet ve ahiret yurdu tabii ki!

– Sen buna hayal mi diyorsun?

– Ah özür dilerim, özür dilerim! Sen inanan bir insansın! Ne mutlu sana! Ne şanslı bir insansın sen!

DOKUZUNCU BÖLÜM

Andre öğle paydosuna çıktığında Muhsin'den gelen bir mektupla karşılaştı. Ailesinin Korbouvar'daki evlerini bıraktığından beri Muhsin'in mektuplarında artış olmuştu. Andre mektubu okumaya başladı:

"Sevgili Andre,

Hâlâ onun şarkısıyla uyanıyorum. Fakat bu sabah çok büyük bir olay oldu. Penceremin gerisinde gizlice onun şarkısını dinlerken kapıya vurulduğunu duydum. Gidip baktığımda çamaşırcı kadının, yıkanmış giysilerimle geldiğini gördüm. Elinde on franglık bir fatura vardı. O an beynimde bir şimşek çaktı ve aklıma çok güzel bir fikir geldi. Eminim senin de hoşuna gidecektir. Faturayı aldım ve altına şöyle yazdım: 'Hanımefendi, şu an yanımda nakit para bulunmuyor. Lütfedip hesabı benim yerime öderseniz, bu iyiliğinizi hiç unutmam ve müteşekkir olurum. Saygılarımla komşunuz 48 numaralı oda.' Faturayı çamaşırcı kadına geri vererek aşağıda kattaki 38 numaralı odada kalan Matmazel S.'ye gitmesini söyledim.

Çamaşırcı kadın, dediğimi yapıp aşağı kata gitti. Meraktan ölecektim. Acaba benim yerime ödeyecek miydi? Eğer reddederse, utançtan bir daha yüzüne bakamazdım! Ödemeyi kabul ederse bunun anlamı ne olurdu? Şimdi sana da müjdeyi vermem gerek: Çamaşırcı kadın az sonra geldi ve tebessüm ederek: Matmazel S.'nin hesabı hemen ödediğini ve hiçbir şey söylemediğini haber verdi.

Bu gelişmeyle ilgili yorumlarını bekliyorum.

Muhsin."

Andre arkadaşının mektubunu gülerek katladı. Sonra bir sigara çıkardı ve birkaç kez çektikten sonra kâğıt çıkartıp yazmaya başladı:

"Sevgili Muhsin!

Ne diyebilirim ki? Benim tanığım âşıklar, genelde değil her zaman sevdikleri kızların önlerine varlık, bonkörlük ve cömertlikle çıkarlardı. Böyle görünebilmek için gerekirse borç bile alırlardı. Fakat sen, durumu tamamen tersine çevirdin! Sevdiğin kızı her konuda alacaklı yaptın: Hem kalbinle hem de ödediği faturayla ona borçlandın. Matmazel S.'ye borçlanman, aranızdaki tanışıklığın böylesine cüretkârlığı kaldıracak derecede güçlendiğini gösterir! Fakat bu olaya hâlâ şaştığımı söylemeliyim. Aşk tarihinde yepyeni bir çığırın ilk ışıklarını görüyorum!

Andre!"

Olayın üstünden birkaç gün geçti. Genç kız, delikanlıya bazen otel kapısında, bazen asansörde tesadüfen rastlıyordu. Bunda garipsenecek bir şey yoktu. Neticede aynı otelde kalıyorlardı. Garip olan, genç adamın faturanın ödendiği günden sonra genç kıza eskisi kadar iltifat etmemesiydi. Hâlbuki eskiden onunla konuşmak, yanında daha fazla kalabilmek için fazlasıyla istekli görünürdü. Oysa şimdi, karşılaştıklarında selam verip geçmekte, asansörde başını öne eğerek konuşmamakta idi. Genç kızla ilgilendiğini gösterecek en ufak harekette bulunmuyordu. Yaptığı iyilikten dolayı ona teşekkür etmesi gereken oydu. Buna rağmen teşekkür etmediği gibi, fatura meselesine ima yoluyla bile olsun değinmemişti. Bir akşam Suzie odasına çekildi ve garip tavırları olan genci düşündü. Acaba kültür ve görgüsü kıt yabani bir Doğulu muydu? Fakat konu, kültür ve görgü gerektirmeyecek kadar açıktı. Cahil bir genç değildi. Bunu ancak kasıtlı olarak

yapabilirdi. Peki niçin? Genç kız işte bu sorunun cevabını bulamıyordu. Tek bildiği, muhatabının çok garip tavırlara sahip bir genç oluşuydu. Yalnız bunu anlayabiliyordu…

***

Bir hafta geçmemişti ki Andre şu mektubu aldı:

"Sevgili Andre,

Şimdi, borcumu ödeme vakti geldi. Sırf on frangı geri vermenin yakışık almayacağını düşünüyorum. En iyisi ona bir hediye almam olacaktır. Sence ona ne hediye verebilirim? Görüşünü acilen bekliyorum.

Muhsin."

Fransız, arkadaşının istediği şekilde acil bir cevap yazdı:

"Sevgili Muhsin,

Paris, sırf kadınlar için yaratılmış bir şehirdir. Paris'in bütün ticareti, kadınlara sunulabilecek hediyelere dayanır… Yapman gereken azizim, Paris'in bulvarlarından herhangi birini turlaman. Kız arkadaşına sunabileceğin el çantası, allık kutusu, şapka, ipek çorap, parfüm, çiçek ve benzeri eşya satan herhangi bir mağazaya gir. Daha önce de bu konuda sana nasihat etmiştim, fakat sen nasihatimi dinlememiştin!

Andre."

Muhsin, kısa mektubu okur okumaz kendi kendine homurdandı:

– El çantaları, allık kutuları, parfümler, çiçekler! Ne anlamsız şeyler bunlar! Ne kadar aptal birisin Mösyö Andre!

Sonra yırtıp attı. Siyah şapkasını aldığı gibi caddeye çıktı. Bütün gün Paris caddelerinde dolaştı. Sevdiği kıza verebileceği anlamlı bir hediye arıyordu. İşin garibi ne bir mağazaya girmiş, ne de bir vitrine alıcı gözle bakmıştı! Hayatı boyunca kitap vitrinlerinden başka hiçbir vitrine bakmış biri değildi! Ayakları

onu Sein Nehri'nin karşı kıyısına sürükledi. Yürürken küçük bir papağan sesiyle irkildi. Gelip geçene ıslık çalıyor, kendisine öğretilen sözcükleri tekrarlıyordu! Muhsin, başını kaldırdı ve bir iki saniye düşündü. Ardından papağanın bulunduğu dükkâna girdi ve kuşu hemen satın aldı. Güzel bir kafeste kuşu taşımaya başladı. Fakat küçük papağan sakin durmuyor, sürekli ıslık çalıp gürültü yapıyordu! Muhsin, kaybettiği bir şeyi bulmuş birinin muzaffer edasıyla yürüyordu! Fakat çok geçmeden elindeki kafesin birçok müşterisi çıktı. Sokak kedileri ve köpekleri kafesteki papağanın peşine düşmüşlerdi. Muhsin önde, sokak hayvanları peşinde, doğrusu garip bir manzara arz ediyorlardı! Yayalar da bu ilginç manzaraya dönüp bakmadan geçmiyorlardı! Sonunda mahalle çocuklarının ve işsiz güçsüz takımının da başına toplanmasından korkan Muhsin bir taksi durdurdu. İlginç hediyesini hemen odasına çıkardı. Üstünü değiştirdikten sonra papağanın karşısına geçti ve bütün gece ona yeni bir şeyler öğretti. Küçük öğrencisinin her şeyi öğrendiğinden emin olduktan sonra kafesin halkasına bir ip bağladı. Penceresini açtı ve kafesi boşlukta sallayarak genç kızın penceresinin hizasına indirdi. Ardından Hafız Şirazî'nin beyitlerindeki gibi papağana seslenmeye başladı:

"Ey papağan, ey bilmeceler soran! Yakut rengi tüylerin parlak kalsın sonsuza kadar, kalbinse her zaman sevinçle coşarak! Ah ey talih! Dök yüzlerimize gül suyu da izin verme sevinç ifadelerini silecek kimseye! Evet, hikmet gerçek servettir. Fakat, sevgiyle dolu bir bakışın yanında ne kadar eder?"

***

Suzie, sabah kalktığında her zamanki gibi şarkı söyleyerek pencereye yöneldi. Pencereyi açar açmaz kendini şirin kafesinde bir papağanla karşı karşıya bulup şaşkına döndü. Sonra kafese bağlı ipi fark etti. Penceredeki papağanın sırrını o an çözdü! Gözlerini

üst kata diktiğinde genç adamın kendisine gülümsediğini gördü. Sanki kendisini bekliyor gibiydi. Genç kızı selamladı. O da tebessüm ederek selamına karşılık verdi ve kafesi göstererek:

– Kimin?

– Senin!

– Benim mi, teşekkür ederim beyefendi fakat neden?

– Yaptığınız iyiliğe karşılık size ancak bunu verebiliyorum. Lütfen kabul edin.

– Ne güzel papağan böyle, adı ne?

– Adı… Muhsin!

– Muhsin mi?

Genç kız daha ismi telaffuz eder etmez papağan konuşmaya başladı:

– Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum!

Suzie gülerek konuştu:

– Hayret, bunu kim öğretti acaba?

Genç adam hemen cevap verdi:

– Hiç kimse, sadece fazla akıllı! Hepsi bu.

Genç kız bu cevabı tebessümle karşılayarak konuştu:

– Tekrar teşekkür ederim mösyö…

– İzin verirseniz kendimi takdim edeyim. Bu yüksek pencere takdim etmeme fazla izin vermese de! Ya da şöyle diyeyim: Kendimi size bırakayım!

Genç kız güldü:

– Tabii memnun olurum. Fakat benim pencereme salimen inmenizi garanti edemem. Siz en iyisi sadece isminizi bırakın. O yeter!

– İsmim Muhsin!

Genç kız ismi yadırgamıştı:

– Papağan gibi mi yani!

– Evet, papağanınızla aynı ismi taşımak benim için şereftir!

Genç kız bir şey söylemedi. Tebessüm etmekle yetindi. Bu arada Muhsin, gereğinden fazla konuştuğunu düşündü. Küçük hanımı sıkmış olabilirdi. Daha fazla uzatmamak için hafif bir el işaretiyle onu selamladı ve pencereden ayrılarak içeri döndü. Sonra masasına kuruldu ve düşünmeye başladı. Şaşılacak şey, oturmanın anlamı neydi? Yahut düşünmenin! Genç kız önündeydi. Konuşuyorlardı. Peki, durup dururken niye pencerede bırakıvermişti kızı? Yerinden kalkıp sohbete devam etmeli değil miydi?

Fakat nafile, genç kızın penceresi çoktan kapanmıştı!

ONUNCU BÖLÜM

Muhsin, çevresinde yalnızlığın soğukluğunu hissediyor, biriyle konuşmak yahut görüşmeye gitmek istiyordu. Sırlarını açabileceği tek insan Andre idi! Oysa bugün yaşadıklarını Andre'ye haber vermesi için delirmiş olması gerekirdi. Kesinlikle alay eder ve şu sözü tekrarlardı: "Kadın, hayalle değil gerçekle kazanılır!" Ah… Gerçek, gerçek. Ümitsiz bir aşkta gerçeğin ta kendisi o. Kendini teselli edecek birini dahi bulamayan biri! Birden İvanaviç'i hatırladı. Tamam, kendisi gibi uzletin meçhullerine sürgün edilmiş Rus arkadaşı anlayabilirdi onu. Akşam ona gider ve tuhaf konuşması, derin bilgisi ve ilginç düşünceleriyle biraz olsun rahatlayabilirdi.

Akşam olmak üzereydi. Rus dostu bu saatlerde tarihî binanın çatısı altındaki bakımsız odasında olmalıydı. Vakit geçirmeden oraya gitti. Onu beklediği gibi buldu. Zenginlerin şezlonglarına oturması misali, tahta sandığına oturmuş hâlde! Önündeki kalın kitabın sayfalarını okurken aldığı zevkse, bir Alman'ın bol köpüklü kupasından aldığı zevkle yarışır nitelikteydi!

Başını kaldırıp da genç adamı görünce İvan'ın yüzünde büyük bir neşe ifadesi oluştu ve solgun çehresi hafif canlanır gibi oldu. Kitabı elinden bıraktı. Konuğuna yakışır bir yer hazırlamak üzere ayağa fırladı. Muhsin, hızlı bir işaretle ona mâni oldu ve sandığın öbür ucuna ilişti. Kısa bir sessizliğin ardından, bir şeyler söyleme isteği tekrar depreşti. Daha fazla tereddüt etmeden, fakat hiç de istemeyerek konuşmaya başladı:

– Mösyö İvan, ben mutlu değilim! Belki sen de benim gibisindir! Mutsuzluğumuzun sebebi, bence böyle kapalı odalarda yaşamamız. Biz, gerçeği ve onun doğrudan yollarını görmezden geliyoruz.. Oysa bu hayatta hayal ile hiçbir şey kazanılamaz!

Rus, bunlara katılmadığını belirtir biçimde başını salladı. Yüzüne alaylı bir tebessüm kondurarak şöyle dedi:

– Bu sözleri sana kim öğretti Doğulu!

– Apaçık ortada! Fakat gözlerimiz onu görmek istemiyor!

– Hayır, sana katılmıyorum. Bunlar, senin gibi birinin söylememesi gereken sözler!

Bir an Muhsin'in gözünün önünden Andre'nin silueti geçti. Fakat bir şey söylemedi. İvan konuşmaya devam ediyordu:

– Gerçek ve onun doğrudan, pratik yolları ha? Bu dediğin tam olarak hayvanların hayatını ifade eder! İnsan ile hayvanı ayıran yegâne ayraç, hayaldir. Hayvanın gerçek ve fizik âleminin ötesinde bir dakika olsun yaşayabildiği gün, gayelerine ulaşabilmek için doğrudan maddi değil manevi yollara başvurabildiği gün, ay ışığının aydınlattığı ormanda geceyi av peşinde değil de düş kurarak geçirebildiği gün, işte o gün, hayvanlık döneminin sona erdiği gündür! "Düş", hiçbir hayvanın giremeyeceği ulvi âlemdir. "Hayal" ise, insanın diğer varlıklardan temayüz etmesini sağlayan efendilik ve yücelik tacıdır!

O bir an susunca Muhsin hemen araya girdi:

– Evet, ama gerçek…

Rus, sözünü kesti:

– Gerçek, gerçek… Bu kelimeye fazla saygı duymadığımı belirtmeliyim!

O an genç adamın kafasından Andre'nin resmi bir kez daha geçti. Hakikaten Fransız arkadaşı bu realite kelimesini çok sık kullanırdı. Fakat bu devrimci Rus, Doğu ile Batı arasındaki yolun ortasında duran bu adam çok farklıydı. Muhsin'i bütün bu

düşüncelerinde haklı görebilecek yegâne kişi o olabilir miydi? Genç adamın yüzünde bir kuşku ifadesi belirdi.. İvan aklından geçenleri okumuşçasına omuzlarını sarsarak şöyle konuştu:

– Ah, hayal… O ki hayatın güzel gecesi, o ki gün ışığının kasveti karşısında kalemiz ve sığınağımız! Gerçekler âlemi, insan hayatına asla yetmez. Çünkü gerçekler âlemi, kâmil anlamda insani bir hayatı içine alamayacak kadar dardır! Evet, bunu bir kez daha söylüyorum: Doğu'nun peygamberlerine çok hayranım! Getirdikleri hakiki mucize şudur ki onlar insanlara bambaşka bir âlem daha sunmuşlardır. Bu; güzel beyaz kanatlı melekler, zümrütten ağaçlar ve baldan ırmakları olan cennetlerle mavi alevleri göğe yükselen ateşleri ve karanlık zebanileriyle cehennemden oluşan bir âlemdir!

İnsanlık işte bu fizik ötesi âlemde gerçek, yani fizik âleminden daha zengin ve daha dolu bir hayat sürmeye muvaffak olmuştur. Gün gelmiş, Batı da insanlar için bu tür âlemler kurmak istemiştir. Bu çerçevede birçok hayal kâhinleri türemiş ve bunlar Ütopya denen edebiyat türünü icat etmişlerdir: "Thomas More: *Hayal Adası*, Campanilla: *Güneş Şehri,* Morelli: *Tabiat Kanunu*, Kabiye: *İkari Gezisi*…" Hepsi de çocuksu şeylerdir. Tıpkı deniz kıyılarında kumdan yaptıkları kaleler, saray ve bahçeler gibi! Evet bu da bir hayaldir. Fakat "mantık yordamıyla tertip edilmiş", bilim ve felsefenin teorileriyle süslenmiş bir hayal. Çocukların kumdan köşklerini gümüş veya altın rengi kek kâğıtlarıyla süslemeleri gibi! Fakat! Acaba kaç insan, Batı'nın sahte peygamberleri olan âlimlerinin inşa ettikleri bu âlemlerde yaşamışlardır? Ah dostum, Batı bile hayatının en güzel yıllarını o semavi düş devrinde yaşamıştır. O, Doğu'nun bahşettiği ulvi âlemde. Batı'nın ziyan olup gidişi, ancak o düşten uyanarak gerçek âlemine inmesiyle olmuş, daha sonra o gerçek âlemin taşlaşmış patikalarında, kuru vadilerinde böcekler misali sürünmeye başlamıştır!

Rus, bir an sustuktan sonra konuşmasını sürdürdü:

– Ah, sema, cennet, cehennem! Dünyamız, Doğu'da üzerine kurulduğu bu üç kelimeden tecrit edildiği anda edebî şaheserlerimizin en güzelleri bir anda berhava olacaktır! Unutmamalıyız ki sanat ve edebiyat adına ne zaman bir güzellik ortaya koymuşsak, bunu ancak sema yurdunun şualarından bir şuanın ışığı altında yapmışızdır. Bugün Batı'nın ilmi, keşifleri, üretimi ve buluşları sebebiyle saygı ve takdir gördüğünü biliyorum. Peki ya Doğu'da zuhur eden o en büyük keşfin yanında bütün bunların kıymeti nedir? Batı, dünyayı keşfededursun, Doğu semayı keşfetmektedir! Unutma ki insanlığı asırlar boyunca devam eden bir rüyanın peşinde koşturan, böyle bir rüyayı tahakkuk ettiren şey, kesinlikle insanlığın ulaşabileceği seviyenin üstünde bir hakikattir! İnsanlık için yeni bir kıta keşfeden ve onları bu kıtada iskân eden gücü yüceltirken, insanlığı semaya yükseltip orada meskûn eden kuvvetin büyüklüğünü nasıl göremeyiz!

Muhsin, Rus'un söylediklerini düşünürken acılı yılların izlerini taşıyan öfkeli yüzüne bakıyordu. Rus, kuvvetli hüccetiyle sevgiye dair bir inanç oluşturmak istiyordu. Çok geçmeden derin düşüncelerine dalarak kendi kendine şöyle mırıldandı: İman üretilmez! Bir insanda ya vardır ya da yoktur. Onu bir kez kaybettiğimizde geri dönmez, dönse de asla eski hâlinde olmaz. Bazen modern öğretilerin tesiri altında kalan inancımın, tıpkı rüzgârın önündeki gül gibi sarsılıp titrediğini hissediyorum.

Evet, Muhsin, yeryüzünde tek başına yaşamadığının şuurundaydı. Onun hayatı, yeryüzünden gökyüzüne doğru uzanmaktaydı. Çünkü gökyüzünde dostları, sevdikleri ve sema ehlinden hâmileri vardı. Mesela Seyyide Zeynep Hazretlerini ve sıkıntılı anlarda kendisine yaptığı iyilikleri asla unutamazdı. Başı her derde girdiğinde teselliyi, altın parmaklıklı pencereleriyle o muhterem insanın türbesinde bulmuştu. Hayatı boyunca kazandığı hemen her başarıda onun bir desteği, şefkatli bakışlarının bir

katkısı olduğunu bilirdi. Şansın güldüğü anlar, onun mübarek yüzündeki tebessümün tezahürlerinden başkası değildi! Muhsin, bazen Seyyide Zeynep Hazretlerinin görüntüsünü, simasını ve hatlarını tahayyül ederdi. Gökyüzünde beyaz şalına bürünmüş ona baktığını, sakınıp gözettiğini düşünürdü. Sanki mübarek ermişin bütün işi oydu!

Bazense hayat çekilmez hâle gelir, şartlar inanılmaz ölçüde ağırlaşırdı. Bunlar, sanki Seyyide Zeynep Hazretlerinin Muhsin'i unuttuğu anlardı. Hâlbuki böylesi an ve ortamlarda biraz düşündüğü zaman, asıl unutanın kendisi olduğunu anlardı. Evet, o büyük ermiş, ancak kendisini unutanları unuturdu. Biz – dünya sakinleri– bazen, kazandığımız bir başarı veya tattığımız bir zevkten dolayı gurura kapılıp aldanabiliriz. Böylesi anlarda sadece kendimizi değil, semayı ve sema ehlini de unutabiliriz. İşte o zaman sema da bizi, soğuk yalnızlığımız ve dünyevi değersizliğimiz içinde terk eder. Bu gibi dönemlerde, ancak ulvi şefkat ve teselliye ihtiyaç duyduğumuz, o duruma düştüğümüz gün uyanır, daldığımız gafletten kurtuluruz. O an genç adamın hatırından bunlar geçmişti.

Seyyide Zeynep Camii, okul döneminde bazen günün tamamını geçirdiği mekân olurdu. Seyyide Hazretlerinin; kitabın sayfalarını çevirdiğini, kendisine sabır ve moral telkin ettiğini, ilk aşkı sırasında çektiği acıları, akıttığı gözyaşlarını silen parmakların onun pâk ve sıcak parmakları olduğunu hayal ederdi. Kesinlikle yalnız değildi! Ah, kim, sema sakinlerinden dost ve yardımcısı olduğuna inanan biri kadar güçlü olabilir! Buna inanan biri zorluk ve sıkıntılarının er geç sona ereceğini bilmez mi? Genç adam da attığı herhangi bir adımda başarısızlıkla karşılaştığı zaman, Seyyide Hazretlerinin kendisini yalnız bıraktığını düşünür, fakat bunun bir hikmet gereği olduğuna inanırdı. O hikmeti o an bilmesi mümkün olmayabilirdi. Bu yüzden bir şeye niyet edip de gerçekleşmesi için Allah'a dua ederken Seyyide

Hazretlerinin yanında olmasını, fısıltısına fısıltı, sesine ses katmasını dilerdi! Bu, gerçekten güzel bir duygu, insana huzur ve güven veren bir inançtı. Yoksa hayatının herhangi bir anında, isterse bir dakikalığına olsun, semanın mevcut olmadığını, mücerret bir gaz kütlesi ve çorak bir boşluk olduğunu düşünse ve üstünde ulvi varlıklar yaşamadığına, sonsuza dek bu dünyaya mahkûm edildiğine dair bir zuhurat olsa belki bir gün dahi bu hayata tahammül edemezdi!

Genç adamın Batı'daki hayatıyla ilgili vaziyet, yıldırım hızıyla gözlerinin önünde tecelli ettiğinde belki de ilk kez çok korkunç bir gerçeğin farkına vardı: İvan ile konuştuğu şu ana kadar Seyyide Hazretlerini hiç bu kadar hararetle yâd etmemişti! Günler günleri kovaladı ve Muhsin, Greklerden "Voltaire"e birçok farklı fikri mütalaaya devam etti. Geçen yüzyılın krizlerinden savaş sonrasının (2. Dünya Savaşı) devrimlerine kadar birçok hadiseyi gözlemledi. Düşünen her kafaya isabet eden ateş nöbetinden, o da nasibini almış, onun kafası da nöbetler içinde yanmaya başlamıştı! Köpüren bir şarap kazanı misali kafası birbirinden farklı fikir ve hadiselerin doldurduğu bir su kabarcığına dönüşmüştü! Şöyle baktığı zaman, bugün hayatında beyaz şalıyla Seyyide Hazretlerinin inebileceği tek bir alan kalmamıştı! Mana boyutu batıp gitmişti! Tıpkı yıldızın, ateşler içinde yanan beyin güneşinin; Voltaire ve Nietzsche'nin öncülük ettikleri hak güneşinin altında batışı gibi! O, bu güneşin altında yepyeni hakikat ve varlıklar görüyordu. Ama o güzel semavi simalar, ebediyen kaybolmuştu.

Ah… Semadaki hamisini unutmuştu, eğer onun ellerini omzunda hissedebilseydi, Suzie gibi bir faninin karşısında böyle sendeler miydi!

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Ertesi sabah, melekûti bir sesin kendi ismini çağırmasıyla gözlerini açtı! Semadan mı geliyordu bu ses! Fakat çağrı birkaç kez daha tatlı bir sesle yinelendi. Genç adam hemen yatağından fırladı ve dikkatle kulak verdi. Sesin, alt kat penceresinden geldiğini anlayınca tebessüm etti. Hayret! Suzie, müziksel bir nağmeyle adını tekrarlıyordu:

– Muhsin, Muhsin!

Genç adam deli gibi pencereye koşarak seslendi:

– Bana mı seslendiniz!

Kız güzel kirpiklerini biraz da şaşkın bir ifadeyle kaldırıp ona baktı! Genç adam, kızın elindeki kafesi ve yem verdiğini görünce her şeyi anladı. Geri çekilirken titrek bir sesle:

– Özür dilerim, papağanınızla aynı ismi taşıdığımızı unutmuşum, dedi.

Genç kızın tebessüm ettiğini gördü. Sabahın o erken vaktindeki güzelliği, pencere önündeki menekşe çiçeklerine taş çıkartırcasına parlak ve canlıydı. Belki de bundan cesaret alarak devam etti:

– Bu papağanla aynı ismi paylaşıyorsak da kendimi onun kadar şanslı hissetmiyorum! Aramızda muazzam bir fark var. O, sizin ilgi ve şefkatinizden nasibini alır ve siz ona dil dökerken, bu aptal herif onun eriştiği saadetin zerresine dahi kavuşamıyor! İnsanlar arasında şans ve kısmet bakımından müsavat isteyen şu sosyalistlere bakar mısın? Bense elinizdeki papağanla dahi şans ve kısmet bakımından müsavat isteyemiyorum!

Genç kız gülerek karşılık verdi:

– Bunu zor bir istek olarak mı görüyorsun!

– Papağan gibi olmayı mı, elbette! Başka ne isteyebilirim ki!

– Fakat siz kafeste yaşamıyorsunuz!

– Ah Matmazel, benim kafesim, insanların göremeyecekleri türdendir!

Genç kız onu biraz süzdükten sonra gülümseyerek şöyle dedi:

– Gerçekten öyleysen, en azından kafeslere mahkûm kuşlar kadar şefkati hak ettiğini söyleyebilirim!

Genç adam bu fırsatı kaçırmadı ve ricacı bir üslup ile karşılık verdi:

– Yeryüzünde şefkatinizi en çok hak eden kuş, benden başkası olamaz, emin olun!

– Peki benden istediğiniz şefkatin türü nedir? Tabii ki size biraz yemden başka bir şey veremem!

– O yemin birazını benimle paylaşabilirsiniz mesela! Bu akşam bir restoranda. İstediğiniz herhangi bir restoranda!

Genç kız şuh bir kahkaha bastı:

– Ne kadar da başarılı kur yapıyorsunuz böyle!

– Ben mi matmazel? Uzun zamandır ilk defa bir şeyde başarılı olduğumu duyuyorum.. Lütfen teşekkürlerimi kabul edin!

***

Muhsin, Andre'nin evine vardığında vakit daha öğle sonrası bile olmamıştı! Hane halkını hop oturtuyor, hop kaldırıyordu! Fransız arkadaşı, Muhsin'i aynanın karşısına oturtmuş, dağınık saçlarını düzeltirken, Germin siyah paltosundaki kirleri bezle siliyordu. Genç adam iki dostunun ilgilerini görünce onları yüreklendirerek şöyle dedi:

– Evet, beni böylesine güzel bir hanımefendiyle buluşmaya layık biri yapın!

Germin tebessüm etti. İnce bir alayla sordu:

– Adını öğrenebildin herhâlde!

– Suzie!

Genç adam ismi, sanki tespih çeken bir derviş gibi mırıldanarak telaffuz etmişti. Germin buna rağmen duydu. Gülümseyerek:

– Güzel bir isim, randevu nerede, ne zaman, diye sordu,

– Bu akşam metro istasyonunda!

– Sonra?

– Birlikte akşam yemeği?

– Hangi restoranda?

– Ah, doğru ya! Bunu bilmiyorum, felakete bakın! Uygun bir restoran araştırması yapmadım! Haydi Andre, çabuk bu önemli konuda bana fikir ver!

Andre, ümitsiz bir ifadeyle bağırdı:

– Oynama, bak saçların bozuldu işte! Şimdi tekrar taramam gerekecek! Bunca emeğim boşa gitti!

– Fakat restoran konusu çok önemli!

– Bence en basiti o, çok önemli dediğin meseleye bak! Sen zaten hep böyle, pireyi deve yaparsın! Yerinde olsam onu "Buccardi" restorana götürürdüm!

Germin restoran adını duyar duymaz kahkahalarla gülmeye başladı! Kocası şaşkın bir ifadeyle genç kadına bakarak sordu:

– Niye gülüyorsun?

– Unuttun mu? İlk buluşmamızda beni oraya götürmüştün. Fakat benim için "ordövr tabağı" sipariş etmemiştin!

– Hâlâ hatırlıyor musun o aptallıkları?

Muhsin, onlara dönerek bağırdı:

– Ah dostlar, ne iyi etmişsiniz de o aptallıkları yapmışsınız! Matmazele ilk olarak "ordövr tabağı" sipariş edeceğim!

Andre onu azarladı:

– Oynayıp durma demedim mi sana, rahat dur da saçını başını iyice düzelteyim!

Genç adam endişeli bir ifadeyle aynaya baktı:

– Görüntüm tatminkâr mı Andre?

– Her şeye rağmen ümitsiz görünmüyor diyebilirim!

Muhsin biraz sustuktan sonra bir şey hatırlamışçasına hızla konuşmaya başladı:

– Dinle Andre, paltomun cebinde pahalı cinsinden bir "Hobbican" parfüm var. Onu, değerli nasihatlerini tutarak aldım. Ne dersin buluşmadan önce kullanmalı mıyım? Acaba o…

– Mesele Hobbican meselesi değil!

– Demek istiyorsun ki.

Bu arada Andre arkadaşının saçına ve yüzüne son bir kez baktı. Ardından neşeyle haykırdı:

– Artık rahatlıkla söyleyebilirim ki şu an, sevdiğiyle buluşmak üzere randevu yerine gidebilecek bir âşık yüzüne sahipsin!

Muhsin kalktı ve Germin'e yöneldi. Genç kadın gülümsüyordu.

Muhsin fısıldayarak sordu:

– Beni kandırıyor mu?

Sildiği paltoyu uzatan Germin tereddütsüz cevap verdi:

– Tamamıyla gerçeği söylüyor. Paltonu giy ve kendinden emin bir şekilde yola çık ey şanslı genç!

Muhsin, paltosunu giydi. Boy aynasının karşısında durup kendini şöyle bir süzdükten sonra konuştu:

– Mesele, elbette bir zevk meselesi! Şu görüntü, sizce randevuya gitmeye uygunsa zevkinizi tenkit etmem akıllıca olmaz, görüşmek üzere!

Genç adam bu son cümleyi kapıya yönelirken söylemiş ve

siyah şapkasını havaya kaldırmıştı. Andre ve eşi onu hole geçirirken şöyle diyorlardı:

– Cesur ol!

***

Muhsin, genç kızı sabırla bekledi. Geldiğinde fazla oyalanmadan Buccardi Restorana gittiler. Akşam yemeğini yediler. Yemekten sonra Grand Bulvara çıktılar. Kafelerden birine oturup kahve içtiler. Meydan saatleri onu vurduğunda Suzie eve gitmek üzere ayağa kalktı. Genç adam ancak o an ayılmış ve karnının zil çaldığını fark etmişti. Açlıktan ölüyordu. Çünkü restoranda bir şey yememişti! Aç girdiği mekândan farkında olmaksızın aç çıkmıştı! O nadide güzellik yanındayken bir şey yiyip içmesi ne mümkündü! Fakat beyni uyandığı anda midesi de açlığı hissetmişti! Kendisiyle ilgili hiçbir şey hatırlamamasına rağmen, onunla ilgili her şeyi hatırlıyordu. Nazik ellerinin ordövr tabağına uzanışını, Burgundi kadehine dokunan dudağının güzelliğini, şuh kahkahalarını. Genç kızın bakışları ve şu an hatırlamadığı şeylere dair uzun uzun konuşmalar, önündeki yemeği unutturmuştu.

Saatler, genç kızın kirpiklerinin açılıp kapanması kadar çabucak geçivermiş ve ayrılık vakti gelip çatmıştı! Hayır, imkânsız! Kaldıkları otelin kapısı bu kadar mı yakındı böyle? Kader bazen neden bu kadar acımasız olabiliyordu? Hâlbuki bir musibet veya sıkıntı anında saatler asla bitmeyecekmiş, hiç geçmeyecekmiş gibi olmaz mıydı? Peki ya tatlı anlar neden böyle hızlıca geçiverirdi?

Genç adam, otelin girişinde Suzie'nin vedalaşmak üzere uzattığı eliyle kendine gelmişti:

– Hayır, daha saat erken! Hem gecenin başı sayılır. Sana söyleyeceklerim bitmedi ki!

Muhsin bunları söylerken Suzie'nin elini sanki kaçacakmış gibi avucunda tutuyordu. Genç kız şöyle dedi:

– Bu saatte seni odama kabul edemem. Senin odana da çıkamam. Söyleyeceklerini şimdi, burada söyle ya da en güzeli, şu caddede biraz gezinelim.

İki yanı büyük ağaçlarla kaplı uzun yolda yan yana yürümeye başladılar. O kadar gittiler ki Port De Lilas Mahallesi'nin sınırlarına kadar vardılar. Aynı yoldan geri döndüler. Jambita Meydanı'na yaklaştıklarında çoğalan ışıklardan rahatsız oldular. Hemen geri dönüp ağaç gölgelerine sığındılar. İkisi de konuşmuyor, diğerinin bir şey söylemesini bekliyordu. Sonunda genç kızın sabrı tükendi, nazik ve kısık bir sesle sordu:

– Bana ne söyleyecektin?

– Her şeyi?

– Dinliyorum!

Muhsin konuşmak istedi. Fakat kelimeler zihninden bir anda uçuşuvermişti. Tıpkı kafeslerinden kaçan serçeler gibi. Tuhaf bir çıplaklık hissine kapılmıştı. Oysa bir kadının karşısında çıplak kalmak ona yakışmazdı! Şık bir elbisesi olmalıydı. Çünkü şık elbiseler kadınları her zaman mutlu ederdi. Hele bir de zarif bir bedenin üzerinde duruyorsa! Bu genç kız hiç şüphesiz onun sahip olduklarını idrak ediyor, fakat bununla yetinmiyordu. Şişmiş ayaklarıyla bu gece vakti yürümeye devam etmesi, işitmekten hoşlanacağı güzel kelimeler duymaktı. Dökük giysiler içinde kuvvetli hisler olsa neye yarardı?

Muhsin, vaziyetin daha da kötüye gitmesinden endişe etti ve zihnini zorlayan bu evhamı bastırarak fısıldadı:

– Hayır, şimdi yapamayacağım…

O da fısıltıyla sordu:

– Neden?

– Eğer istersen, yarın.

– Hayır şimdi…

Genç adam bir an tereddüt etti. Sonra toparlandı, kendi kendine metanet ve cesaret telkin etmeye çalışan korkak biri gibi hafifçe mırıldandı:

– Şu an istediğimi söyleyecek durumda değilim. Bırak da yarın sana çok güzel konuşan bir ulak göndereyim!

– Kim o?

– Antik Grek şairi Anakrion. Yarın öğleden sonra metro istasyonuna onu da getireceğim. Sana her şeyi açıklayacak!

ONİKİNCİ BÖLÜM

Muhsin'in bütün hayatı, o geceyi izleyen yirmi dört saate kilitlenmişti. Randevu anını beklerken hazırlıklarını tamamlıyor, söyleyeceği şeyleri tekrarlayarak sinirlerini güçlü tutmaya çalışıyordu. Öğleden sonra elbiselerini dikkatle giydi. Çıkmak üzereyken odanın kapısı çalındı. Baktığında oda servisinin "Acil Mektup" vermek üzere beklediğini gördü. Servis görevlisini gönderir göndermez titreyen eliyle mektubu açtı. Kısa mektubu bir anda okuyuverdi:

"Arkadaşım,

Bu akşam konuştuğumuz yerde beni beklememeni istirham ediyorum. Geç saate kadar işte olacağım. Hesapta olmayan bir gelişme oldu. Eğer evdeysen, saat on buçuk civarında bir iyi geceler demek üzere sana uğrayacağım.

Suzie."

Genç adam, kan yürüyen yüzünün bir anda alevlendiğini hissetti. Sonra sakinleşti ve kalp atışları tekrar normale döndü. Ceketini çıkarttı ve koltuğunda tebessüm ederek düşünmeye başladı. Kısa mektubu tekrar tekrar okudu. "Arkadaşım", "Sana uğrayacağım" gibi ifadelerin üzerinde durup düşündü. Mutluluktan uçacak gibi oluyordu. Şöyle bir odaya bakındı. Birkaç saat sonra gelecekti… Peki, sağa sola atılmış bu kitaplar neydi böyle? O da hemen derlenip toplanmalıydı. Yerinden fırladığı gibi odayı büyük buluşmaya hazırlamaya girişti.

***

Gece gelmiş ve az bulutlu gökyüzüne karanlık çökmüştü. Mevsim, bahara dönüyordu. Muhsin, pencere yakınında durdu ve titrek mavi ışıklarıyla bir avize gibi parlayan yıldızlara baktı. Kulağı pür dikkat kapıya yönelmiş, sabırsızlıkla gelecek tıkırtıyı bekliyordu. Birkaç defa kapı çalınır gibi olmuş ve koşup açtığında da kimsenin olmadığını görmüştü! Aşırı beklemeden hakikat ile vehim zihninde birbirine girmişti. Nihayet kapının vurulduğunu duydu. Kalbi şiddetle atmaya başlamıştı. Bu kez "O" olduğundan emindi. Evet, o idi. Şapkası, mantosu ve diğer giysileriyle oydu. Hoş kokulu bir zambak gibi kokarak odaya girdi:

– Gördüğün gibi doğrudan geliverdim, daha odama bile uğramadım… Ah, odan burası mı? Gerçekten güzel!

– İnanır mısın şimdi bana da çok güzel görünüyor!

– Ne çok kitabın var böyle, demek ki çok okuyorsun… Bu kadar içine kapandığında hayat sana zevk veriyor mu?

– Ya sen?

– Hayatta tercih etiğim.

– Sen de mi?

– Neden bana öyle bakıyorsun?

– Haklısın, şu an hata ettiğimi düşünüyorum. Senin hayatın beni ilgilendirmez ki… Sen benim için yalnızca bir "düş"sün.. Başkalarının yaşadığı…

– Kimmiş o başkaları?

Genç kız bunu söylerken dudaklarında manalı bir tebessüm belirmişti. Parmakları en üstteki kitabın sayfalarını karıştırmakla meşguldü. Bir an Muhsin'e baktıktan sonra kısık bir tonda konuştu:

– Seni dinliyorum!

Muhsin, birden önceki geceyi hatırlayarak genç kızın ne demek istediğini anladı. Başını kaldırarak şöyle dedi:

– İzin verirsen, seni benim adıma konuşacak bir sözcüyle tanıştırmak istiyorum!

– Şu Grek şairiyle mi, adı neydi?

– Anakrion!

– Evet o, kendisi nerede şimdi?

Genç adam, kıza elinde tuttuğu kitabı gösterdi:

– Elinde!

Genç kız alaycı bir ifadeyle güldü ve kitabı kaldırıp bakmaya başladı. Muhsin yanına gelerek okumasını istediği sayfayı açtı:

– Şurayı oku, dedi.

Genç kız okumaya başladı:

"İstiyorum… Sevmek istiyorum.
Aşk süslemişken benim için sevmeyi
Cehaletimden reddettim onu dinlemeyi.
Bir yay alıp eline som altından
Çağırınca savaşa, kuvvet aldım zırhımdan
Tutup mızrakla kalkanı
Kalktım sanki yılların kahramanı!
Vuruştum "aşk"la, yağdırdı üstüme oklar,
Kimini savdım, kimi ıskaladı. Tükendi oklar,
O zaman öfkeyle hücum etti üstüme,
Var gücüyle nüfuz etti bedenime,
Girdi tam kalbime ve ben yenildim,
Karşısında zırha güvenmek aptallıkmış öğrendim!
Hangi haricî silah galip gelebilir ki "aşk"a
Meydan- ı harp eğer benim ruhumsa!"

Genç kız okumayı bitirmiş, fakat gözleri satırlarda donup kalmıştı. Bu arada genç adam ona iyice yaklaşmış, aynı sayfadan okuyordu. Genç kızın parfümlü saçlarını hissetti. Altın sarısı kâkülleri, canlıların üstüne düşen ay ışığı misali yüzüne dökülmüştü. Genç adam o an hiçbir şey hatırlamadı. Suzie'nin yumuşak ve sıcak yüzünden başka hiçbir şeyin farkında değildi. Yanakları

birbirine yapışmıştı. Genç kız sanki onu öper gibiydi.. Evet genç adamı öpüyordu… Hakikaten gerçek buydu. Ne vehim, ne hayaldi. Genç adam, ne bunun nasıl olduğunu, ne bundan sonra ne yapacağını biliyordu!

Ah şu hayalperestler, "Hakikat" ile aniden karşılaştıklarında, evet kendilerine yeterince zaman tanınmadan birdenbire yüzleştiklerinde o hakikatin üzerine hayal şallarını atıverirler! Hayalini kurdukları hakikate, niçin istendiğini bilemedikleri yabancı bir cisim ve mücerret bir madde muamelesinde bulunurlar. Çünkü hakikat, düşler memleketinde geçer akçe değildir!

Muhsin o geceyi unutmadı. O gece olanların benliği üzerinde derin tesirleri olmuştu. Ertesi sabah vakit geçirmeden arkadaşı Andre'ye gitti. Olup biteni kendisine anlattı.

Andre, genç adamın anlattıklarını dinledikten sonra gülümseyerek şöyle dedi:

– Gördün mü, o da diğer genç kızlar gibi bir genç kızmış! Çalışan binlerce genç bayandan biriymiş! Hâlbuki sen onu, bin bir gece masallarının saraylarından birine oturtmuştun. Yüksek balkonundan halk yığınlarını izleyen bir sultan yapmıştın. Ah sevgili dostum! Durumun hiç de tahmin ettiğin kadar korkutucu olmadığını gördün değil mi? Bir kadını kollarına almanın fazla da zor bir şey olmadığını, bunca zaman harcamaya, fikir ve hayal kurmaya gerek bulunmadığını anladın değil mi?

Genç adam kendini o anda damdan düşmüş gibi hissetti. Eşyanın değeri giderek alçalıyor gibiydi. Sanki hayat, örtüsünden sıyrılmış, çıplak bir beton heykele dönüşmüştü! Muhsin, benliğinin cevherindeki boşluğu hisseti ve o günden sonra onu neyle dolduracağını bir türlü bilemedi!

Fransız arkadaşının yanından ayrılırken başı öne eğikti, tek kelime dahi etmemişti!

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Fakat dünyanın da kendine göre zevkleri ve acıları vardı. Hazret-i Adem dünyaya indiğinde, başka türden, cevher olarak farklı bir maddeden oluşan cennet ve cehennemle karşılaşmıştı. Muhsin de işte öyle, sabahları sıcak buselerle uyanmaya başlamıştı. Gözlerini her açtığında bukleli altın rengi saçlar yüzünü kaplamış oluyordu. Bir yandan da tatlı bir ses: Günaydın, sözcüğü kulağında yankılanıyordu.

Sonra odanın ahşap zemininden kapıya doğru yönelen iki hafif ayak sesi geliyordu. Bir balerinin hareketi gibi zarif ve hafif. Ardından açılıp kapanan bir kapı sesi. Sonra hiçbir şey… İşine gidiyor!

Muhsin, öğleden öncesine kadar yapacak işi olmadığından uyumaya devam ediyordu. Erken kalkmasını gerektirecek bir meşguliyeti yoktu. Onu uyandıran, artık sevdiği kızın şarkısı değildi. Yataktan bir türlü çıkamayan Muhsin, öğleden önce üşengeç hareketlerle kalkıyor, ağır ağır üstünü giydikten sonra tiyatro civarındaki Odeon Restorana gidiyordu. Orada kız arkadaşını bekleyip onunla öğle yemeğini yedikten sonra, gişenin açılış saati olan üç buçuğa kadar onunla kalıyordu. Bundan sonra yanından ayrılıyor, akşam yemeğinde tekrar aynı restoranda buluşuyorlardı. Genç kız işten çıktıktan sonra iki âşık mahallenin sinemasına gidiyorlardı.

Muhsin, Suzie'nin beş dakika gecikmesine bile dayanamaz olmuştu! Yakınlarından birine gülümsemesini, başıyla selam

vermesini dahi kabullenemiyordu. Artık onun siluetini rüyalarında Anterketzo'nun nağmeleri ve Frandoul'un dansıyla karışık olarak görmüyordu ama hakkında bazı bilgiler edindiği şefi Henri'yle görüyordu! Bazen de zenci gençlerden biriyle... Böyle rüyaların ardından kafası allak bullak olmuş hâlde kalkıyor, o an sevdiği kızı dişleriyle parçalamak istiyordu!

***

Muhsin her akşamki gibi Odeon Restoran'da oturmuş kız arkadaşının gelmesini bekliyordu. Bu restoran, genellikle Odeon tiyatrosunda çalışan oyuncu ve sanatçıların uğrak yeriydi. Yaklaşık bir saat geçmesine rağmen Suzie gelmemişti. Genç adamın yüzündeki tebessüm kaybolmuş, iştah kalmamıştı. Bir ara kalkıp gitmeyi ve koşarak kaçmayı dahi düşünmüştü. Varsın Suzie gelsin ve kendisini bulamasındı. Aklına bin türlü şüphe geliyordu. Bu yaptığının bağışlanabilir tarafı yoktu. Sonunda Suzie hakkında çok ağır bir karar verdi. Onunla ilgili her şeyi yıkıp dökmek, el çantasını yahut şu tabaklardan birini yere vurup çiğnemek! İşte tam bu sırada kapı açıldı ve Suzie telaşla yanına geldi. Yüzüne bakınca aklından geçenleri okumuşçasına hemen söze başladı:

– Biraz geç kaldım, fakat yeni oyunun galası için bilet almaya çalıştım! Sana hediye etmek için!

Bunu der demez çantasından bir karton parçası çıkarıp ona uzattı. Muhsin, özel bileti aldı. Ancak yüreğindeki fırtına henüz dinmemişti. Biraz ateşli bir sesle şöyle dedi:

– Seni korkunç derecede seviyorum, öldüresiye dövecek kadar.

Genç kız mönüyü incelerken mütebessim cevap verdi:

– İşte bu gerçekten korkunç, ne ısmarladın?

– Seni seviyorum, seni çok seviyorum!

Bunu, sanki kendi kendine konuşurmuş gibi söyledi. Gözleri, genç kızın şapkasının altından salınan buklelerindeydi. O

sırada siparişi almak üzere garson gelmişti. Genç kız mönüden seçtiği bir şeyi ısmarladı. Sonra dalıp gitmiş olan Muhsin'e baktı. Garson da ona dönmüştü. Yüksek bir sesle:

– Hayret, ne yemek istiyorsun, diye sordu.

Genç adam bayılıp da ayılmış biri misali kafasını kaldırdı ve mönüyü alarak konuştu:

– Ne mi yiyeceğim, bilmiyorum! Sen bir öneride bulun, emrine asla karşı çıkamam!

Bunun üzerine genç kız kendine istediği yemekten ona da sipariş etti. Garson masadan ayrılınca genç kız Muhsin'e baktı:

– Neyin var senin?

– Hiç, burası ne kadar sıcak böyle, susadım!

Masadaki sürahiden bardağına biraz su koydu. İki yudum içtikten sonra bu defa Suzie:

– Ben de susadım, dedi.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Muhsin, artık "gerçek" denen şeyi yaşıyor, "hakikat" ile yiyip içiyor ve uyuyordu. O geceden beri odanın bir kenarında yığılı duran kitaplarına hiç bakmamış, üstlerinde kadın kopçalarından yahut gümüşi kırmızı pudra kalıntılarından başka bir şey görmemişti. O günlerde Parisli hanımların tercih ettikleri favori renk buydu. Evet, ideal ten rengi, parlak beyaz değil, ateş kırmızısıydı.

Muhsin ve Suzie o gece restorana erken gelmişlerdi. Bu, uzun süredir bekledikleri gala gecesiydi. Meşhur tiyatrocu Di Verodi ilk oyunda rol olacaktı!

Genç adam gayet mutlu ve huzurlu bir anındaydı. Önündeki bifteği alışılmadık bir iştahla yiyordu. Genç kız bunu fark ederek şöyle dedi:

– Görüyorum ki bugün iştahın yerinde!

– Biftek çok lezzetli, ayrıca başka bir sebepten ötürü de mutluyum!

– Neymiş o?

– Paris'in ikinci büyük tiyatrosunda bir oyunun gala gecesine davetliyim! Böyle bir onuru ilk defa yaşıyorum, tabii ki sayende. Seninle iftihar ediyorum!

– Bunda iftihar edecek bir şey yok!

– Hayır, sen…

– Sakın bir şey söyleme, konuşmadan ye büyük papağanım!

– Ah, büyük papağanın diğerine o kadar gıpta ediyor ki! Ellerine aldığın o küçük papağana! Kafeste fakat benden daha hür olan adaşına!

– Dedim ya, konuşmayı bırakıp yemeğini ye. Sofrada konuşmak kadar iştahını kaçıran bir şey olmadığını biliyorum. En iyisi mi sen dinle, ben konuşayım!

– Evet, sen konuş ben dinleyeyim!

Muhsin yemeğine dalmış, Suzie tam konuşmaya başlayacakken birden restoran kapısı açıldı. İki yaşlı adam göründü. İki beyefendi de genç kızı başlarını sallayarak selamladılar. Ardından bir masaya oturdular. Restoran müdürü ve garsonlar hemen oraya hareketlenmişlerdi. Genç kız, Muhsin'in meraklı bakışını fark edince fısıldayarak sordu:

– Kısa boylu yaşlı beyin kim olduğunu biliyor musun?

– Kim?

– Mösyö Di Verodi!

Muhsin hemen başını kaldırıp şaşkınlık ve hayranlık içinde büyük oyuncuya bakmaya başladı. Sonra fısıldayarak sordu:

– Gerçekten Mösyö Di Verodi mi?

– O, alçakgönüllülük ve iyi kalplilik timsali bir insandır!

– Peki yanındaki iri beyefendi kim?

– Hayret doğrusu, onu daha önce görmedin mi? Mösyö Sullivan!

– Büyük Sullivan ha?

Suzie onun tabağına göz attıktan sonra emredici bir ifadeyle konuştu:

– Artık konuşmak yasak, güzel papağanım!

– Peki, sen konuş!

Genç adam yemeğe devam ederken genç kız konuşuyordu:

– Sen bilmezsin, Mösyö Sullivan'ın eşi, "Boyapies" yemeğini çok iyi yapar. Kültür Bakanı Mösyö Hirio, oyuncu Sullivan'ın

yakın dostudur. "Boyapies" yemeğini, yalnız Madam Sullivan yaptığında yer. Bak şunu dinle: Geçen ay…

Genç kız devamını getirecekti ki kapı açıldı. Restorana yakışıklı bir Fransız genç girdi. Muhsin'in yanındaki Suzie'yi görür görmez yüz ifadesi anında değişti. Onu bu hâlde gören Suzie'nin de yüz ifadesi değişmişti. Dünya bir anda tersine dönmüştü. Muhsin, o an bir felaketin geldiğini hissetti, fakat sonrasında neler olacağını bilmiyordu. Genç Fransız yakın masalardan birine oturdu. Genç kızla yüz yüzeydi. Sonra sanki bakmıyormuş gibi kafasını eğdi ve elindeki mönüye incelemeye başladı.

Suzie de kafasını öne eğdi. Yemeğini bitirmişti. Ne yapacağını bilmiyordu. Muhsin kaygılanarak sordu:

– Neyin var?

Genç kız cevap vermediği gibi ondan tarafa bile bakmadı. Garsona işaret etti. Ondan bir ricada bulundu:

– İllustration dergisi lütfen!

Garson, genç kızın isteğini hemen yerine getirdi ve istediği resimli dergiyi getirdi. Genç kız dergiyi aldı ve güzelce açarak resimlere bakmaya başladı. Yanında oturan Muhsin, sanki umurunda değildi. Genç adam bunu fark edince kanı tepesine fırladı. Kısık fakat acı bir ses tonuyla şöyle dedi:

– Arkadaşın Henri mi?

Genç kız cevap vermedi. Fakat o sürdürdü:

– Benimle neden konuşmuyorsun, niçin susuyorsun?

– Birden bire bu dergiyle ve resimlerle ilgilenme nedenini öğrenmek istiyorum!

Genç kızdan çıt çıkmıyordu.

– Senin için hatırı olmayan biri olduğumu mu anlatmak istiyorsun, bu yemeği isteksizce yediğini mi söylemek istiyorsun?

Genç kız hâlâ susuyordu. Muhsin sabrı tükenmiş bir hâlde şöyle dedi:

– Daha ne, tek bir kelime de mi söylemeyeceksin? Öyleyse bu iş burada bitti sanırım! Artık değerli papağanın değilim! İştahımın olup olmadığını da umursamaz oldun! Benimle konuşmak da istemiyorsun!

Genç kız susuyor, başını dahi kaldırmıyordu. Kesintisiz resimlere bakıyordu. Genç adam bastırmaya çalıştığı alaycı bir öfkeyle şöyle dedi:

– Dergi karıştırarak zaman öldürmeyi benimle konuşmaya yeğlediğiniz noktasında dostunuzun ikna olduğundan emin olabilirsiniz. Şu an sizin gözünüzde hiçbir değerim olmadığını anlamıştır!

Genç kız ısrarlı suskunluğunu, Muhsin ise tek taraflı konuşmasını devam ettiriyordu:

– Belki daha fazlasını anlamasını istiyorsunuzdur! Mesela size vurulmuş, güzelliğinize çarpılmış aptal bir yabancı olduğumu düşünmesini murat ediyor da olabilirsiniz. Her şeyi, hatta aşağılanmayı, horlanmayı ve yerde paspas gibi çiğnenmeyi dahi kabullenecek bir yabancı!

Genç kızdan tık yoktu. Fakat Muhsin'in monologu sürüyordu:

– Aşağılamanın bu kadarına dayanamam. Size söylemem gerek: Şu an bana reva gördüğünüz bu muamele haddi aşmıştır. Birkaç dakika içinde zuhur edip sizi büyüleyen, hatta mumdan bir heykele çeviren bu büyük aşk beni fazla ilgilendirmiyor! Duygusal konularda elbette hürsünüz! Beni bu konuşmaya iten kıskançlık yahut çektiğim acı değildir. Evet, şu anki durumum pek de rahat veya gıpta edilecek gibi değil. Fakat ben de duygularım konusunda hürüm! Şu an senden tek istediğim; bulunduğum vaziyeti biraz olsun düşünmen, en azından vaziyeti kurtaracak şekilde davranman. Yapmacık ve zoraki de olsa bana değer verdiğini göstermen! Sevgilin veya dostunun önünde beni böylesine

zelil etmemen! Fakat onun gözünde bundan başka yapabilecek bir şeyin olmayabilir! Onun ilgi ve sevgisini belki böyle kazanabilirsin! İyi ama ya sonra, hiçbir şey söylemeyecek misin? Bu aşağılayıcı sükûtta ısrar mı edeceksin? Öyleyse… Çok üzgünüm ama yapacak başka bir şey kalmıyor.

Bunu söyledikten sonra garsona işaret etti. Hızlı bir hareketle hesabı ödedi ve:

– Elveda matmazel, diyerek ayağa kalktı.

Genç kıza bakmaksızın restorandan hızla çıktı… **Hazret-i Adem'in cennetten çıkışı misali!**

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Muhsin, bozuk morali ve kırık kalbiyle odasına kapanmıştı. Etrafındaki eşyalara yabancı bir şeye bakar gibi bakıyordu! Evet, bu mekân artık manasını yitirmişti. Bu pencere, artık eski güzelliklere açılmıyordu. Aşağı kattan yükselen tatlı ses, artık uzun ve keskin bir hançerin kalbinin tam ortasına saplanmasından başka bir şey değildi. "Karmen"in şarkısını başka biri için okuyordu. Muhsin sabahları yine aynı şarkıyı dinliyordu:

"*Aşk arsız bir çocuktur*
Tanımaz asla bir kanun"

Evet, bu doğruydu. Şimdi o arsız çocukla oynamanın cezasını çekiyordu! "Muhsin" adı tamamen kaybolmuştu. Genç kız küçük papağana bile bu isimle seslenmiyordu. Bir sabah, aklına aşağı pencere önünde asılı duran kafese bakmak geldi. Eğilip baktığında yüreği cız etti! Çünkü ne kafes kalmıştı, ne papağan! Öbür "Muhsin" nereye gitmişti peki, bunu bilmiyordu. Belki de fırlatıp atmıştı, genç adam derin bir hüzne kapıldı!

Saatler, günler geçti. Muhsin, kanlar içindeki bir yaralı misali sızısıyla yaşamaya devam etti. Aklından türlü fikirler geçiyordu. Uzun düşünceleri neticesinde onu görmeye ve son bir defa için konuşmaya karar verdi. Ah zavallı âşıklar! Son konuşma denen o bildik hadiseye ne ümitler bağlarlar! Şerh, mantık, yorum, izah ve benzeri akıl ve fikir araçlarının kalp meselelerinde işe yaramayan araçlar olduklarını anlamak istemezler! Burada

cennet ve cehennemin kapılarını açan da kapayan da birtakım anlamsız büyü sözleridir:

"Açıl susam açıl, kapan susam kapan!" gibi.

Genç adam, bir öğleden sonra genç kızın şarkı söylediğini duydu. Demek ki odasındaydı. Bütün cesaretini toplayarak aşağı indi ve hafif bir darbeyle kapısını vurdu. Genç kız kapıyı açtı. Fakat onu görür görmez hemen içeri çekildi ve kapıyı yavaşça kapattı. Hem de tek kelime etmedi!

Genç adam utancından yüzü kızarmış hâlde odasına döndü. Bu tokadın ardından masasına çöktü ve başını avuçlarının arasına aldı!

Saatler geçti ve bir kez daha düşündü: Acaba onunla konuşmalı ve bu tavrının sebebini öğrenmeli miydi?

Ertesi gün aynı şeyi bir kere daha denedi. Kapısını vurdu. Bir kez daha, bir kez daha. Hiçbirinde açmadı. Sonunda kapının ardından beş dakikalığına olsun dinlemesini rica etti. Bundan sonra asla rahatsız etmeyeceğini, hatta oteli dahi terk edeceğini söyledi. Valizlerini alıp bilmediği bir yere gidecekti! Fakat genç kız yine cevap vermedi. Genç kız, sanki dua ve yakarışlara kulakları tıkalı bir semaya dönmüştü! Genç adam ise işlediği ve ne olduğunu bilmediği büyük bir günahtan dolayı bedbahtlık yurduna atılmış zanlı gibiydi!

Bazen kendi kendine öfkelenerek aşkının her zerresinin bir bombaya dönüşmesini, sonra bu bombaların Suzie adını verdiği o güzel şeyi yerle bir etmelerini diliyordu. Fakat bir gün elindeki kitabın sayfalarını karıştırırken gözüne Hayyam'ın bir dörtlüğü ilişti:

"*Girmek istersen eğer daimî sulh ü selam yoluna,*
Gülümse kadere sana eziyet etse de
Eziyet etme sen sakın kimseye!"

Evet, her şeye rağmen yüzünden tebessümü eksik etmemeliydi! Daha önce hiç tanımadığı o cennete kısa süreliğine de olsun sahip olması ona yeterdi. Doğrusu ya bu genç kadın ona, sahip olduğu meçhul cennetin esrarından bir kısmını ifşa etmişti! Ne olursa olsun, sayesinde daha önce bilmediği birçok şeyi öğrenmişti! "Arzın cenneti"nin anahtarlarını genç adama sunmuş, baharının kokusunu tattırmış, yeryüzü kevseriyle dolu billur kadehte dudaklarının değdiği yere dudaklarını dokundurmuştu!

Fakat genç adamı kapısından kovan da o değil miydi? Şimdi ne yapacaktı? Tekrar semaya dönecek miydi?

Oturduğu yerden kalktı ve pencereye yaklaştı. Aşağı katın penceresine doğru şöyle bir baktı. Pencere kapalıydı, ancak içeride ışık vardı. O akşam evdeydi. Peki, ona nasıl ulaşacaktı? Yüzüne kapalı olan kapısını ne dua, ne tılsım açabilirdi? Genç kadın, yıldızların ardına saklanmış kutlu bir melek gibiydi. Ateş topları bir kenarında duruyordu. Böyle bir ortamda ona kim yaklaşabilirdi! Muhsin, odasının yüksek penceresinden uzun süre semaya baktı. Kendi kendine şöyle mırıldanıyordu:

"*Ah! Yedinci kat sema!*
Seni görüyor ve seninle konuşuyorum!
Şu beşinci kattan!
Fakat yakınımdaki sevgili,
Benden o kadar, o kadar uzak ki!
Ah! Ne olurdu o da
Yedinci kat semada olaydı?
Ama o, dördüncü katta!"

ON ALTINCI BÖLÜM

"Matmazel.

Size bu mektubu yazmak zorundaydım Emin olunuz ki sizden herhangi bir rica veya talepte bulunmayacağım. Kendimi kandırmayacağım gibi, işin içyüzünü bilmiyor da değilim. Mösyö Henri restorana girdiğinde yüzünüzün nasıl değiştiğini görünce, sizinle birlikte geçireceğim saatlerin artık sayılı olduğunu anlamıştım. O akşam size yönelttiğim sözler, aslında hayata tutunmaya çalışan birinin imdat çığlıklarından başka bir şey değildi. Hâlbuki benimle ilgili karar çoktan verilmişti. Seni kızdıracak bir şeyler söylemem, beni daima affedeceğini ummamdandı. Hani güzel kraliçe Semiramis, ziyafet sofrasına davet ettiği esirinin kusurlarını affedermiş ya onun gibi. O gece salon donatılmış, sofra kurulmuş ve biftek dolu tabaklar masalarda dururken dudaklar bardaklarda buluşmuştu! Hobbican parfümünün hoş kokusu, giysilerden yükseliyorken altın renkli saçlar yüzleri örtüyordu. Bu güzellik sabaha kadar böyle devam etti. Gün doğarken güzel kraliçenin yüzü bir anda değişti ve esir zincire vurularak ölüme gönderildi. Zavallı esir, yaşadığı gecenin coşkusunu hissetmeye devam ettiğinden başına gelecekleri idrak dahi edemiyordu!

Bu oyunu hazırlayan kimse, seçilen esirin başına ne geleceğini, kraliçenin onunla eğleneceğini ve celladın kraliçenin odasının dışında onu bekliyor olacağını elbette bilmekteydi. Tabii o esir de bu saadet gecesine aldanmamakta, kılıcın parıltısı mahmur gözlerinin önünden hiç gitmemekteydi. Ardı ardına

sunulan kadehlerin ötesinde kendini bekleyen kaçınılmaz sonu elbette o da tahmin etmekteydi!

Fakat bu çağın kraliçeleri esirlerine bambaşka bir muameleyi reva görüyorlar. Bu kraliçelerin her şeyleri gizli ve maskeye bürünmüş hâldeler! Yüzlerinde, kıyafet balolarında kullanılan o siyah ipek maskeler. Onlardan biri, firuze mavisi gözleriyle büyülediği esirini arkasından sürüklerdi. O gözler gecenin karanlığında parlayan iki yıldız gibiydi! Kraliçe, esirini aşk kitabının sayfalarını baş başa okuyabilecekleri halvetgâha götürür, allık sürülmüş yanağı esirinin ateş gibi tutuşan yanağına yapışırdı. Sonra onu caddelere ve kalabalık yerlere götürürdü. Zavallı esir, bu rüya içinde ikisinin 'Karnaval' günlerindeki Venisia'da olduklarını sanırdı. Çevrelerindeki her şey dans ediyormuş gibi gelirdi. Sanki başlarında altın ve gümüş yaldızlı kâğıtlardan taçlar bulunurdu… Bedenlerini yeşil kırmızı renklerde Senbintan kâğıdından ipler sarar, birini diğerine bağlardı. Esir, bu düş âleminde o bağın asla kopmayacağını sanırdı! O iplerle sarılı oldukları için her yere birlikte giderlerdi: Yıllanmış Burgundi veren restoranlara; karanlıkta öpücüklerin uçuştuğu sinemalara! Hayret, bütün bunlar aşk değil miydi yoksa? Kim söyleyebilir ki bunu? Kim esirin kuşkulanmasına izin verdi ki? Gerçekten de o "güzel", yüzündeki maskeyi çıkarmadığından gizlenmiş hiçbir yanını görmedi ki! Zaten ne önemi vardı ki, çünkü o, parlak firuze mavisi gözlerin doğru söylediğine yürekten inanıyordu!

Sabah oldu ve güneş doğdu. Yıldızlar batarken rüyadaki esir uyandı. Çevresinde kimse yoktu. Sadece kırık kadehleri, ezilmiş taçları süpüren çöpçüler ve rengârenk yaldızlı kâğıtların oluşturduğu çöp yığınları! Oysa bu kâğıtların bedenlerini yıllarca birbirlerine bağlı tutabileceğini sanmıştı! Peki ya kraliçe, o neredeydi? Bilmiyordu, ondan geriye, masanın ayaklarına atılmış siyah ipek maskeden başka bir şey kalmamıştı!

Ah matmazel, bunu neden yaptınız? Oyunun kurallarını neden baştan anlatmadınız? Eğer kuralları bilseydim, ayrılık bana bu kadar ağır gelmezdi! Çünkü ben her şeyi fazlasıyla ciddiye almıştım!

Fazla girift olmayan Doğulu zihnimin düşlerle olduğu kadar, gerçeklerle de yaşaması kolaydır. Fakat inandığı şeylerin bu kadar hızlı bir şekilde çökmesini, işte bunu asla kaldıramaz!

Bütün bunların fazla uzun sürmeyecek boş şeyler olduğunu sen biliyordun. Yeryüzünün güzel cennetinde yaşadığıma inandığım gün, aslında basit ve değersiz bir çöplükte yaşadığımı iyi bilmekteydin!

Hâlbuki ben bu dünyaya temiz bir ruh ve duru bir kalp ile indim. Tıpkı Hint tanrısı Mahodiva gibi. Onun hikâyesi, Hint efsanelerinde şöyle anlatılmıştır: O, normal bir insan gibi yeryüzüne indi. İnsanların yapıp ettiklerini bizzat onların arasında kalarak takip ediyordu. Bir gün güzel bir kızla karşılaştı. Kıza selam verip ne yaptığını sordu. O da tapınak dansözlerinden biri olduğunu söyledi. Sonra dans gereçlerini takıp huzurunda bin bir defa dans etti. Önünde eğilip ona çiçekler sundu ve evine götürdü! Orada Mahodiva'nın aslını bilmeksizin kendisiyle ilgilenmeye başladı. Ona çok soylu ve ender temizlikteki kalbini açtı. İkisi, yeryüzünün kirlerine rağmen pak ve mesut bir hayat sürdüler. Tabii ki dünyevi saadetin müsaade ettiği kadar! Genç kız bir sabah uyandığında sevgilisinin öldüğünü gördü. Onun ölümüne yas tutup ağlamaya başladı. Sonra halk ve din adamları gelerek sevgilisinin bedenini ateşe verdiler. Genç kız, bir anda koşup sevgilisinin yanına atladı. Ateş, kısa sürede onu da sardı. Mahodiva onu da yanında semaya yükseltmişti!

Bu, Hintli kızın hikâyesiydi. Günümüz Avrupalı kızına gelince, o çok farklı bir şey yapmakta! Çünkü o, sevdiği biri uğruna kendini ateşe atmayacak kadar akıllı! Sevmediği kişiye gelince

onu da nasıl ateşe çevirip yakacağını iyi bilmekte. Onu, kendini ısıtacak sobanın odunu olarak kullanıyor! Karla kaplı yuvasını böyle ısıtıyor! Bana öyle geldi ki Matmazel, sizinle Mösyö Henri'nin arasına bir gün bir kara kedi girdi. O günlerde kalbinizin bir sıcaklığa ihtiyacı vardı. O ortamda bana biçilen rol; o soba ya da şöminenin yakıtı olmaktı! Tabii bu canlı yakıt, tamamı yanıp küle dönüşünceye kadar canlı kalmalıydı. Görevi tam olarak o zaman sona erecek ve külleri daha sonra havaya savrulacaktı!

Seni bencillikle suçlamak istemiyorum! Sadece küçük bir sitemim var: Keşke bana görevimi haber verseydin! O zaman, daha bilinçli yanar, başkalarına gönüllü olarak faydalı olurdum! Ama sen, bir taşla iki kuş vurabilmek için beni maskeli bir şekilde kullandın!

Senden nefret ettiğimi sanma! Dilediğini yapabilirsin, çünkü hayat senin için bir eğlencedir! Sana, kalbimden mutluluk diliyorum. Saygılı bir şekilde sana sunduğum bu kalp için de pişman değilim. Onu sobaya attın! Her hâlükârda o senindir. O zaman da senindi ve dilediğini yapabilirdin, sen de onu yaptın! Bana acı verense bundan sonraki hayatım! Çok fazla hayal kurdum! Seni cennetim yapıp bu hayalle yaşadım. Bundan sonra başka bir şeyle yaşamam pek de kolay olmayacak! İman bahçesinden yeni kovulmuş böyle bir zındık, bundan sonra kalbiyle evsiz ve yurtsuz kalıp nerede kalacağını bilemeyecektir! O artık, hayatın fakirlerinden bir fakir gibi, gün doğduğunda aklın kıvrımlarında gizlenecek, karanlık çöktüğünde kalbiyle inanç duvarlarının saçaklarına sığınacaktır!

Şu anki durumum aynen budur. Ne var ki benden yıldızlar kadar uzakta olduğunu bilmeme rağmen hâlâ seninle yaşıyorum!

Restorandaki o malum geceden şu güne kadar, dördüncü katta duran asansörün sesini ve uzun koridorda attığın zarif adımlardan çıkan tıkırtıyı duymadıkça, ardından kapın açılıp kapanmadıkça uyumuyorum. Yalnız o zaman, odana döndüğünü biliyorum. Sonra pencereye koşup odanın penceresinden sızan ışığa

bakıyor ve bu şekilde uzun süre uyumadan bekliyorum. Bekleyişim, sen ışığı söndürüp uykuya dalıncaya kadar devam ediyor. O an gözlerim uykuyla buluşuyor. Sanki uyumalarına izin vermişsin gibi! Söylediklerimde en ufak bir abartı olduğunu sanma!

Aşırı kulak kabartma ve bekleme, kulaklarıma öyle garip bir yetenek kazandırdı ki inanamazsın! Asansör, adım ve kapı seslerini ne kadar belirsiz de olsalar çok mükemmel bir şekilde ayrıştırabiliyorum! Kulaklarımın şu anki yeteneği sayesinde senin ayak seslerini yüzlerce kişinin ayak sesi arasından rahatlıkla seçebilirim. O uğursuz geceden beri yüzünü görmedim, çünkü sana bakmaya cüret edemedim. Fakat senden çıkan sesler âlemiyle dolmuş hâldeyim. Çünkü gündelik hayatının bütün tafsilatını bana bildirmekteler! İşin garip tarafı en mahrem hareketlerinden dahi haberdar olmam. Örneğin o gecenin neredeyse tamamını dışarıda geçirdiğini biliyorum! Neredeydin, onu bilmiyorum. Bir sonraki gece çok erken döndün. Neden öyle yaptığını da bilmiyorum.

Sana karşı bir tür casusluk olarak nitelenebilecek bu davranışımdan dolayı kusura bakma! Fakat ben, sokağa atılmış, büyülü aşk sarayından kovulmuş biriyim! Gece çöktüğünde umutsuzlukla duvar diplerine ve saçak altlarına sığınan bir zavallıyım! Bu otelden ayrılmayı ve kendi işime bakmayı çok düşündüm. Belki çok yakın bir tarihte bunu yapacağım da! Ancak şu ana kadar buna gücümün yetmediği ortada!

Hazret-i Âdem'in semavi cennetten çıkarılışı sonrasında düştüğü vaziyeti şimdi çok daha iyi anlıyorum. Dünyada indiği yerde uzun süre –hareketsiz– bir hâlde kaldığını hayal edebiliyorum. Günler, geceler boyunca gözleri semaya dikilmiş, orada yaşanacak bir hareketi beklediğini tahmin edebiliyorum. Belki de gök gürlemesini sanki kapının açılıp onunla yeniden konuşulması, şimşek çakmasını çilesinin dolduğunu bildiren bir memnuniyet tebessümü, yıldırım düşmesini kendisine yönelik gazabın hâlen devam etmesi olarak anlıyordu. Ay dolunaya döndüğünde, onu bir şefaatçi

ve eski güzel günlerin dönüşünü muştulayan bir müjdeci gibi görüyordu! Zaman döndükçe dönüyor; Hazret-i Âdem yeryüzünde indiği yerde korkuyla ümit arasında kıvranıyordu! Hayat güdüsü denen o güç, kendisini bu uzun ataletten çıkarıp ayağa kalkmaya mecbur edinceye kadar böyle sürdü. Ondan sonra yeryüzünde hareket etmeye ve diğer canlılar gibi yaşamaya başladı!

Hazret-i Âdem'in Firdevs Cennetinde ne kadar kaldığını bilmiyorum. Bunu merak da etmiyorum! Fakat kesin olarak bildiğim bir şey varsa, benim ikametimin iki hafta sürdüğüdür. Saati ve dakikasıyla çok ince bir şekilde hesapladım! Buccardi Restorana gittiğimiz o geceden, Odeon Restorandan tek başıma çıktığım o geceye kadar zevkle geçen iki hafta! İşte tüm servetim ve sermayem!

Uzattığımın farkındayım! Bu kadar vaktini almak hakkım değil. Hem de aptalca sözlerimi okumak için! Bu uzun mektuba senden bir cevap beklemek de hakkım değil! Boş bir anında onu okuman bile – lütuf ve güzellik– olarak bana yeter! Bu da her hâlükârda bir tür eğlencedir ve varacağı yer, nihayetinde sobadır! Senin için kış mevsiminin sona erdiğini ve baharın başladığını görsem de aynı fikirdeyim! Geçen gün pencerende bir vazo gördüm, uzun erguvan rengi dalların uçlarında kiraz çiçekleri gülümsüyordu! Birden "Saint Sans"ın şarkısını hatırladım:

"*Bahar geldi*
Ümitler taşıyarak,
Âşıkların kalplerine!"

Ne kadar yalancı bir şiir böyle! Bu bahar, insanların ümitlerinin aksine sırf umutları söküp almak için gelmekte… Yine de hoş kokularını yüzümde karşılıyor, diğerlerinin aksine ondan bir şey beklemiyorum! "Hafız Şirazî" gibi ben de ondan korkuyorum!

"*Aşkım bahar yeli*
Götürdü beni çöllere
Yel taşırken bana mis kokusunu

Kaçırdı birden huzurumu
Allahım! Bu güzellik ki,
Yoktur merhameti kalbi
Doldurur hüzünle âşıkların yüreklerini
Maalesef ben de çiğnedim,
Ayaklarının zehirlediği yolları!
Fakat o yaklaşmadı bana,
Rica ve istirhamlarım yükseldi!
O kadar ki kuşları, çiçekleri bile üzdü de
O yine açmadı gözlerini!
Dün bir kadeh değdi dudaklarına,
Dedi: O, hayat verir!
Dedim: Hayır, ona hayat veren de odur!
Buna rağmen keşke önünde,
Ölseydim alevler içinde!
Söndürmezdim yangınımı dudaklarının nefesleriyle"

Ne kadar doğru bir şiir bu! İçindeki her sözcük, sanki bir insan hayatı sürmüş gibi!

Artık kalemimi bırakmak için iznini istiyorum. Pencerede günün ilk ışıkları görünüyor. Bir gece hayalini çaldığım için bana kızmandan korkuyorum. Bir kez daha bu gevezelikten dolayı beni bağışlamanı istirham ediyorum. Diğer Muhsin'den yani küçük papağandan hiç de iyi durumda sayılmam! Kafesini pencerende görmez oldum. Umulur ki hayattadır. Ben de hayattayım. Dileğim gerçek oldu ve büyük papağan ile küçük papağan şans ve kısmette eşitlendiler. Hatırlar mısın? Küçük "Muhsin" hakkında beni hüzünlendiren her şey artık senden uzakta. O bile artık seni her sabah o tatlı sözlerle selamlamıyor:

"Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum!"

Muhsin

ONYEDİNCİ BÖLÜM

"Dostum…

Bana gönderdiğin ve birçok eleştiride bulunduğun mektuba rağmen sana "Dostum" diye hitap ediyorum. Aynı dertten muzdarip oldukça dost sayılmaz mıyız? Bugün kendimi sana cevap yazmaktan alıkoyamadım. Hatta bu sabah ziyaretine gelmeyi bile düşündüm. Fakat gerek mektubun, gerekse içindeki doğrular ve sitemler, malum iki hafta boyunca sana karşı sergilediğim tavrın ne kadar çirkin olduğunu bana gösterdi. Mektubunu okuduktan sonra odama döndüm. Gerçekten acı çekiyorum. Şu iki haftayı yaşamamış olmayı öyle isterdim ki! Çok mahcubum. Artık seninle yüz yüze gelemem. Bütün bunları hafızamızdan nasıl silip atabiliriz, onu düşünüyorum!

Evet, bütün organlarıyla seven bir kadın gibi bencil davrandığımı kabul ediyorum. Bir gün yaptıklarım hakkında düşündüm ve ne kadar zararlı ve fena davrandığımı anladım. Buna rağmen sana bu kötülükte bulundum. Benden ayrı kalmaya dayanamayacağını sanıyordum. Evet, bu meseleyi düşündükçe lütfen bunu hatırla. Böylesine karamsarlığa kapılacağın bir gün dahi aklımdan geçmemişti!

Ne olur inan bana, sonucun böyle olmasından dolayı çok üzgünüm! Sana en derin üzüntülerimi ifade etmek istiyorum.

Fakat kendimi affettirebilmek için ne yapmam gerektiğini bilemiyorum, çektiğin acılar ruhuma derin bir sızı veriyor! Bana inan ne olur!

Ellerimi uzatmak ve dostça sarılmak istesem, acaba kabul eder misin?

Suzie Debon

Not:

Küçük papağanı soruyor ve onu artık penceremde göremediğini söylüyorsun. Doğru artık benimle kalmıyor. Yemi ve suyuyla daha iyi meşgul olması için onu kabin temizlikçisi Clautild'e hediye etmeyi uygun gördüm. Ona çok iyi bakmasını tembih ettim. Müsterih olabilirsin!

Suzie…"

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Muhsin, Akasya Çiçeği Oteli'ndeki odasını boşaltıp Rus arkadaşı İvanoviç'in kaldığı binada bir oda kiraladı. Arkadaşının hastalığı iyice ağırlaşmıştı. Genç adam, konuşarak onu fazla rahatsız etmemek için genelde odasından çıkmıyordu. Sabahları mahallenin sokaklarını şöyle bir turluyordu. Ara sıra gıda pazarına uğrayıp bir kilo pirinç ile bir muz alıp odasına dönüyor, öğle ve akşam yemeklerini bu şekilde hallediyordu. Çoğu zaman bununla yetiniyordu. Çünkü iki hafta restoran, kafe ve sinemalarda cömertçe harcanan paraları suyunu çekmişti. O kadar ki fakir bir semtin lokantasında yemek yiyebilecek durumda bile değildi! Ömrünün bütün serveti ve sermayesi olarak adlandırdığı iki haftanın bedelini ödüyordu. Onun için bu kadar değerli olan o iki hafta, genç kız için hafızasından tamamen silinmesini ve hiç yaşamamış olmayı temenni ettiği bir dönemdi!

Genç adam, odasının bir kenarındaki ocağın önünde dikilmiş, alüminyum pilav tenceresinde suyun kaynamasını izliyordu. Sessiz ve düşünceliydi. Her günü yıllarca sürmüş gibi gelen o iki haftayı düşünmekten kendini alamıyordu! Bu arada kaynayan su azalıyor, o yine su ekliyor, kaynayıp bitince tekrar ekliyordu. Pirinç bir türlü pişip pilav olamadığı için sonunda lapa hâlde yemek zorunda kalıyordu. Bu pirincin bir defa olsun güzelce pişerek pilav olduğunu görmemişti! Ama o güne kadar herhangi birine nasıl pilav yapılacağını da sormamıştı. Başka yemek yapmayı da denememişti! Niye böyle yapıyordu? Çünkü yediği yemekten

tat alacak durumda değildi! Ayrıca bir kilo ucuz pirinç, ona beş gün yetiyordu!

Muhsin, yeni odasının penceresini, geldiği günden beri açmamıştı. Nereye baktığını bilmiyor, öğrenmek de istemiyordu. Kalbinin penceresi artık kapanmıştı. Gıda maddesi satan dükkânlarda pirinç fiyatlarının yazılı olduğu etiketler dışında ilgisini çeken bir şey de kalmamıştı. Bir de sahaf dükkânlarında satılan, fakat dokunamadığı kitaplar! Bu kitapların üzerlerinde bazen bir atasözü, bir not yahut bir mısra bulunurdu. Muhsin onu nakarata dönüştürür ve gün boyunca ona besteler yapardı! Bunda bir tür teselli bulurdu. Bir gün gözü bir kitaba takıldı. Kafasında hemen Japon şairin şu sözü canlandı:

"Şair mutluluğunu kumlar üzerine inşa eder.
Şiirlerini ise kanalın akarsuları üzerine yazar."

Evet, insanoğlunun bütün sınavı buradadır. Şair bir ruh, kıvanç ve mutluluğunu develerin ayaklarının battığı bu kumlardan daha sağlam temeller üzerine inşa edemez mi? Şarkılarını göz açıp kapayıncaya kadar havaya karışıveren su sayfalarından daha kalıcı sayfalara yazamaz mı?

Evet, bunun bir yolu var: Güzel olan hiçbir şeyi bu dünyaya ait bir şey üzerine bina etmemek! Çünkü bu dünya, suyuyla, kumuyla ve havasıyla sürekli değişen bir zemin!

Genç adam şunu fark etmişti ki kıvanç ve mutluluğun da farklı bir türü vardı. O, bu tür temiz ve duru bir mutluluğu, sürekli yükselişte olan o duyguyu hayatının erken bir döneminde tatmıştı!

***

Genç adam, bedenen iyice hafiflediğini hissetti. Yükseliyor muydu ne? Sanki bu âlemden uzaklaşıyor tekrar semaya; bir zamanlar indiği kendi semasına dönüyordu!

Kim bilir belki de bunu sürekli pirinç yemeye borçluydu. Doğrusu ya "züht, çok önemli bir yükseliş" vesilesiydi!

Bundan sonra manevi bir haz ve hâlinden memnun birinin tebessümüyle sıradan ve ucuz gıdalara daha fazla teveccüh gösterdi. Bu manevi haz ve tebessüm, ruhunun karanlık kıvrımlarını aydınlatıyor, her gün bakla ezmesi yediği ve kitabıyla Seyyide Zeynep Hazretlerinin türbesi civarında oturduğu çocukluk günlerindeki mutluluğu hatırlatıyordu.

O günlerde manevi duruluğunu bulandıran tek bir şey vardı: Türbeyi bekleyen türbedâr! Pahalı cüppesi, kınalı saçları ve sürmeli gözleriyle sürekli önündeki adak sandığına bakan, mescidin pahalı halılarını ve dev avizelerini değiştiren yaşlı adam! Bütün bunlar nedendi? Muhsin, devamlı oturduğu hasırlardaki ulvi hazzı, o pahalı halılar üzerinde hiç alamazdı! Türbenin iç bölümündeki ipek ve yün halılar, birbirinden tuhaf sahte saygı tezahürleri onu rahatsız ederdi. Fakat bir bölümü hasırla kaplı, bir bölümünde hiçbir örtü bulunmayan dış avlu, sanki temiz ve pak bir ruh gibiydi! Delikanlı, burada Seyyide Hazretlerinin ruhuna daha yakın olduğunu hissederdi!

Muhsin, o gün sürekli bu duygu ve düşüncelerle meşgul oldu. İçinde bir camiye, ya da Allah'ın mabetlerinden bir mabede gitme arzusu depreşti. Birden Madam Şarl'ın damadının cenazesine katıldığı kiliseyi hatırladı! Evet, o gün de o yükseliş duygusunu hissetmişti. Fakat o ayin ve merasimler, karşılaştığı sıkıntılı durumdan ötürü onu bir anda dünyaya çekivermişti!

Evet, insanın ruhu yükseklerde uçmaya başlayacağı her defasında, yalanları ona kelepçe vurarak tekrar toprağa indirirdi. İnsanoğlunun belki de esas bedbahtlığı; kutsiyet sahibi her büyük ve ulvi şeyi, bayağı ve komik kisvelere büründürme merakı olmuştur. Hâlbuki bu, onun aptallığı, sahtekârlığı ve aldanmışlığından başka bir şeyin ifadesi değildir!

Neden Yüce Allah, evlerine İran halıları döşemek zorunda bırakılmıştır? Seyyide Hazretleri, neden adaklara, avize ve mumlara muhtaç gibi görülmüştür? Sanki mübarek karanlıkta uyuyamıyor! Sonra kilisedeki bu gümüş tas nedir öyle? O birbirinden tuhaf sembol ve işaretler, ne gerek vardı bütün bunlara? Hatta insanı bazı zirvelere yükseltse de o büyük müziğe? Çünkü zaman içinde bunları yapanların hepsine hususi kıyafetler biçilmiş, uyulması gerekli kural ve gelenekler icat edilmiştir. Böylelikle zaman içinde işler tamamen şekil ve maddeye dönüşüp asıl ve cevher unutulmuştur. İnsanların bütün baktıkları din adamlarının ve mabetlerin kıyafet ve tefrişatı, zahirî görünüm ve yapmacık hareketler olmuş, iman ve ibadetlerin ruhuna bakılmaz olmuştur. Bunun belki de tek istisnası, oralara sırf dua ve ibadet için gelen gariban yoksullardır. Bunlardan bir kısmı da, tiyatroya hakikaten müzik dinlemek için gelen meraklılardır.

Din ve sanata karşı ihlaslı olmak, tecerrüt; yani soyutlanmayı gerektirir.

Muhsin, tam o anda önceden dinlemiş olduğu Beethoven'u ve Beşinci Senfoni'yi hatırladı. O gün yaşadığı ulvi hava aklından şöyle bir geçti. İçinden bir ses konsere gitmesini söyledi!

Evet, bir ay boyunca muz yiyemeyecek olsa da gitmeliydi! Meyveye ihtiyacı yoktu! Bir hafta pilavla da idare edebilirdi! Bu fikir, genç adamın yüzünün sevinçle ışımasını sağlamıştı! Yüreğindeki yaraları dağlayacak bir serinlik ve huzurun iniverdiğini hissetti! Biraz daha kuvvetlendiğini, artık hiçbir şeyden korkmadığını hissediyordu! O kendine zafiyet korkusunu da yasaklamıştı. Sonra Akasya Çiçeği otelindeki güzeli hatırladı! Bıçak kadar keskin bir mektupla ümitlerini boğazlayıp atan o genç kadını!

Gururunu ayaklar altına alan bu dünyevi aşk karşısında biraz müzikle tekrar bulutlara tutunabilirdi!

Muhsin, işte bu hislerle Chatelie tiyatrosuna gitti. Şansından çok dolu bir müzik programı vardı: Wagner'in Parsifal, Kutsal Cuma Günü eserleri ile Beethoven'ın Dokuzuncu Senfonisi.

Cebindeki para, ancak koltuksuz bölümde ayakta izlemeye müsaade ediyordu. Tereddüt etmeden biletini aldı. Böylesi konserlerde lobide satılan ve çalınan eserlerle ilgili tahlilleri, bestekârın biyografisini ve eserin hangi dönem ve şartlarda yazıldığına dair kısa bilgileri içeren kitapçığı edinmeye özen gösterirdi. Bu sefer de kitapçığı satın aldı. Sonra uygun bir yer aradı. Ampulün hafif aydınlattığı bir yer bularak orada dikildi ve alelacele şu satırları okudu:

"Wagner, müziğiyle Hz. Mesih'in kıssasını tasvir etmeye çalışmıştır. Bilindiği üzere Mesih, bencillik denen hastalığın öğüttüğü insanlığa, onu günahından kurtaracak sevgi kanununu getirmiştir… Wagner'in müzisyen arkadaşı Liszt'e gönderdiği hususi mektupta bu eseri besteleme fikrinin nasıl bir ortamda doğduğunu anlatmaktadır. Bir ilkbahar mevsiminde yaşadığı cuma günü hatırasının ruhunda çağrıştırdığı duygulardan söz eden bestekâr o sırada Zürich şehrinde bulunduğunu belirterek şöyle der: "İlk defa kutsal cuma günü parlak bir güneşle uyanmıştım. Çevremdeki bahçeye baktığımda yemyeşil olduğunu gördüm. Her yer ötüşen serçelerle doluydu. Evin eşiğine oturup uzun süredir beklediğim bu huzur ortamının tadını çıkarmaya başladım. İçinde birçok şey barındıran bu duruluk bana çok tesir etti. Birden o günün kutsal cuma günü olduğunu hatırladım. İşte o anda bu besteyi yapma fikri doğdu..."

Muhsin okumayı bıraktı. Çünkü ışıklar söndürülmüş ve Maestro çalgıcıları ikaz etmek üzere uzun çubuğuyla yeşil lambasının üstüne hafifçe vurmuştu. Ve orkestra Parsifal'in girişini çalmaya başladı:

Başta tek başına yükselen bir nağme. Yapayalnız, sanki sessizliğin tam ortasında tek başına konuşan bir ses! Bir ses ki aynı anda hem lahutî, hem beşerî! Nağme, derinlerinde dinî bestelerin tohumlarını taşımakta ki bu eser de zaten onlardan oluşuyor. Bu sese, o kutsî sözlerle mukabele ediliyor: "Alın ve yiyin! Bu benim etimdir. Alın ve için! Bu benim kanımdır!" Sonra Kuatior'dan belli belirsiz bir gürleme işitiliyor. Birbirini izleyen hızlı seslerin ve zillerin bastırılmış tınılarının arasında. Şimdi o, uzayıp giden hür bir ses gibi, devasa bir katedralin kubbesinde ağır ağır kayboluyor!

Eser çalınmaya devam ederken Muhsin artık bu dünyada değildir. Ta ki maestro, çubuğuyla son işaretini verinceye kadar. Bundan sonra gök gürlemesini andıran bir alkış tufanı! Genç adam bu sesle irkildiğinde dinleyiciler molada sigaralarını tüttürmeye ve ayaküstü sohbete başlamışlardı. Muhsin, mekânında kalmayı tercih etti. Sahnede kadın ve erkek ses sanatçılarından oluşan koro üyelerinin yerlerini almak üzere hareketlendiklerini fark etti. Bu büyük kalbin huzuruna çıkmadan önce onu daha iyi anlayabilmek ve zevkle dinleyebilmek için kitapçığı okumaya devam etti. Genç adamın okuduğu bölümde Beethoven ile ilgili şunlar yazılmıştı:

Beethoven, "Dokuzuncu Senfoni" adlı bu eserinde, ses inşa âleminde kendinden önce ve sonra hiçbir insanın erişemeyeceği bir noktaya ulaşmıştır. Bestekâr bu çalışmasını, hayatının en zor döneminde, – işitme gücünü kaybettiği yıllarda– tamamlamıştır. Yaşadığı ruhi kriz nöbetlerinin en ağırını atlattıktan sonra 1882 Ekiminde yazdığı vasiyetinde bunun tesirlerini açıkça görmek mümkündür:

"Kardeşlerim Karl ve Johann Beethoven'a: Sizler, beni dünyanın en inatçı, en çekilmez ve kindar insanı sayan sizler. Ne kadar da zalimsiniz! Benimle ilgili olarak bildiklerinizin gizli sebebini elbette bilmiyorsunuz! Çocukluğumdan beri, ruhen de kalben de

hayır ve iyiliğe yatkın olduğumu biliyordum! Her zaman hayırlı ve büyük işlerde bulunmaya hazırdım. Fakat unutmayın ki ben, altı seneden beri çok ağır bir derde yakalandım. Doktorların çaresizliği, derdin tehlikesini daha da arttırdı. İşte bu dert yüzünden vaktinden önce uzlete çekilmek ve hayatımın kalan bölümünü insanlardan uzakta geçirmek zorunda kaldım. Bazen başıma gelen bu derdi görmezden gelmeye çalıştım. Ne var ki yaşadığım acı deneyim, bana daima işitme gücünü yitirdiğimi hatırlatıyordu. Buna rağmen tek bir defa bile cüret edip de insanlara "Yüksek sesle konuşun, bağırın, ben sağırım!" demedim. Böyle bir şeyi, yani en kuvvetli olması gereken duyu organımın zayıf olduğunu nasıl itiraf edebilirdim! Geçmişte işitme gücüm mükemmel, gayet titiz ve her türlü ayrıntıya hâkim olacak hassasiyette çalışıyordu. Benim dışımda pek az müzisyende böyle bir işitme kuvveti olduğundan emindim. Fakat hayır, yapamam! Bu yüzden, eğer bugün – gördüğünüz şekilde– insanları terk ediyorsam beni hoşgörünüz. Bilirsiniz, geçmişte hâlinden memnun herkesle oturur vakit geçirirdim. Şimdi bu felaketim sebebiyle aşırı duyarlıyım! Bu yüzden herkes beni yadırgıyor! İnsan nevinden öz kardeşlerimin refakatinden bile huzur umma hakkını kendimde göremiyorum. O nazik sohbetlerin verdiği mutluluklar artık sona erdi. O yüksek seviyeli tartışmalardan da zevk almaz oldum! Yüksek sesli atışmalar, ateşli yakarışlar… Hepsi sona erdi. İçinde bulunduğum vaziyet, hayati zaruret olmadıkça topluma girmeme müsaade etmiyor! İtilmiş ve dışlanmış biri olarak yaşamam gerekiyor! Bazen ruhumu yaralayan en büyük aşağılama nedir bilir misiniz? Sade bir insanın benim yanımda uzaktan çalınan bir enstrümanın nağmelerini dinleyebilmesidir! Bense ne onları işitebilirim, ne de bir çobanın ezgilerini… Onları bile işitemem!"

Beethoven'ın bir dostu anlatmıştır: 1802 yılının yaz mevsiminde bir sabah ormanda gezinirken, kamıştan yapılma flütle hüzünlü nağmeler çalan bir çoban dikkatini çekti. Beethoven, çobanın

çaldıklarını dinleyebilmek için olağanüstü gayret sarf etti. Fakat bir türlü başaramadı. Arkadaşı ona acıyarak yalan söyledi ve çobanın uzaklığından dolayı kendisinin de bir şey işitmediğini söyledi. Fakat Beethoven gerçeği fark ederek çok derin bir hüzne kapıldı…

"Bu gibi hadiseler, beni karamsarlık eşiklerine fırlatıyor, neredeyse dünyadaki günlerime bir son vermem için âdeta kışkırtıyordu! Fakat sanat, sadece sanat beni hayatta tutmaya yetiyordu! Ruhumun derinliklerinde var olduğunu hissettiğim şeylerin hepsini vermeden bu âlemi terk etmek bana çok zor geliyordu! Bunların bazıları, henüz oluşum safhasındaydı. Ah, ilahi kudret! Yüksek katlardaki makamından kalbimin derinliklerinde olanı görüyorsun! Oranın insanlık sevgisi ve iyilik yapma arzusuyla dolu olduğunu da biliyorsun. Kardeşlerim Karl ve Johan! Günlerim sona erdiğinde, tabibim Doktor Schmit eğer hayatta olursa ondan benim adıma, derdimi anlatmasını ve bu vasiyetnamenin sayfalarına iliştirmesini isteyin. Umulur ki insanlar, en azından ölümümden sonra beni hoş görürler! Bana ettiğiniz fenalığa gelince, bildiğiniz gibi onu çok uzun zaman önce affettim. Şu an bütün dileğim, sizin hayatınızın benimkinden daha rahat ve müreffeh geçmesidir. Bari siz, benim çektiğim sıkıntıları çekmeyin. Vasiyetim, çocuklarınıza erdemi öğretmenizdir! Çünkü saadetin hakiki yolu para değil, odur! Size kendi tecrübemi anlatıyorum. Hayat mücadelemde en büyük dayanağım erdemdi. Eğer yaşadığım şu bunalımda intihara başvurmadıysam, bunun en önemli sebebi erdemim ve sanatımdır. Elveda, birbirinizi sevin..."

Beethoven, Dokuzuncu Senfoni isimli şaheserini bestelediğinde sessizliğin karanlığında yaşıyordu. Vasiyetinde de ifade ettiği gibi, bu sağırlığa sabırla tahammül etmiş, kaderin hükmüne cesurca boyun eğmiştir. Hatıralarının başka bir yerinde şöyle der:

"Boyun eğiş, kabulleniş ve teslimiyet… En büyük felaket ve musibetlerden faydalı ahlak dersleri çıkaralım ve kendimizi bu şekilde Allah'ın mağfiretine layık kimseler yapalım!"

Şu hâlde Beethoven için hayatta görme zevkinden başka bir şey kalmamıştı. Onun tabiatla bağı, sadece iki gözüyle sınırlı hâle gelmişti. Bütün sevinci, yemyeşil vadi ve ormanlara yönelttiği bakışlarıyla mahduttu. Yaşama ve yeni eserler koyma kuvvetlerini bulmayı ümit ettiği tabiatla ilişkisi bundan ibaretti. Önünde uzanıp giden boşluğa doğru kalbinin derinlerinden yükselen çığlıklarla seslenmiş ve bu çığlıklarını hatıralarında kaydetmiştir:

"Ey ormanların Rabbi, ey her şeye kâdir olan Rabbim! Şu ormanlardaki bereketleri ve saadeti hissediyorum.. Bu ağaçlardan her biri, bana Senin sesini dinletiyor! Ey Büyük Mevla! Bütün bu canlılar ve vadiler huzur ve barış içindeler! Bu barış ki hizmet ve kulluğuna devam edebilmemiz için ona muhtacız!"

Muhsin, kitapçığı bir kenara koyduğunda derin bir hayranlık ve teessüre kapılmıştı! Başkası değil, sanki onu çok iyi tanıyan bir kahin konuşuyor ve sözcüklerin arasından kendisine hitap ediyordu! Fakat bunlar, Doğu'nun büyük peygamberleriyle aynı kaynaktan beslenen sözlerdi.

İşte bu sırada ışıklar söndü ve Beethoven konuşmaya başladı. Onun konuşması, diğer insanlarınkine benzemiyordu.. Çünkü onun seslerle kurduğu âleme ancak terbiyeli ve iyi ruhların girip yaşaması mümkündü! Senfoninin esasları belirlenmiş, kulaklar ve ruhlar için vazedilmişti: Nurdan sütunlar üzerinde yükselen lahuti nağmelerden ve beşer seslerinden inşa edilmiş ulu bir bina!

Muhsin, kendini daha fazla tutamayarak titremeye başladı. Alnı terliyordu. Ulvi bir coşkuya kapılmıştı. Yükselen bronz borazanlar, koronun çığlığına karışıyordu:

"*Kucaklaşın!*
Ey milyonlarca beşer!
Ey kardeşler!
Yıldızların üstünde bir Rab var!
Bütün kalplerce sevilen!"

Genç adamın sinirleri gerilmiş, alın damarları şişmişti. Tam bir kendinden geçiş hâlindeydi. Orkestra bitiş Allegrosunu çalmaya başladığında koronun sesi, orkestranın nağmelerine karışmıştı! Sanki göğün perdeleri kaldırılmış, sonsuzluk cennetinde neşeyle toplanan huri ve meleklerin, Allah'ta yaşayan canların sevincini aksettiren şarkıları kulaklarımıza doluyordu!

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Muhsin, her gün yaptığı gibi sabah yürüyüşüne çıkmak üzere merdivenlerden inmeye başlamıştı. Rus arkadaşı İvan'ın katına geldiğinde kapısının açık olduğunu fark etti. Hasta arkadaşı sürekli öksürüyordu. Durumunu merak ederek kapısını tıkladı. Arkadaşı gelmesini söyleyince içeri girdi. İvan, yatağında oturuyordu. Yüzü sapsarıydı. Önünde üç kitap vardı. Muhsin durumunu sorarak söze girdi:

– Bugün nasılsınız Mösyö İvan?

– İyiyim.

– Kitap okuyarak kendinizi yoruyorsunuz, hâlâ hastasınız!

– Otur!

Adam son kelimeyi tuhaf bir şekilde söylemiş, genç adamın garibine gitmişti. Göz ucuyla kitaplara bakınca, Tevrat, İncil ve Kur'an başlıklarını gördü!

Sonra İvan'a dönerek konuştu:

– Hayret, bildiğim kadarıyla hiçbir şeye inanmazdınız?

Rus, sanki kendi kendine konuşur gibi mırıldandı:

– Öğrenmek istiyorum: Bu üç kitap, insanlığa huzur vermeyi, onları böyle bir itminan ile kuşatmayı nasıl başarmışlardır? Evet, hiçbir şeye inanmıyorum! Bazen ölümün elinde bir bez barçasıyla bana iyice yaklaştığını düşünüyorum. Tıpkı kara tahta üzerindeki rakamları silen bir silgi gibi! O zaman kendimi, hatta bütün insani hayatı aşırı değersiz görüyorum! Hâlbuki o inananlar ne kadar bahtiyarlar! Onlar için ölüm, daha ihtişamlı ve

sonsuz bir hayata geçiş eşiğinden başka bir şey değildir! Eminim onlara göre ölüm, hafta sonu tatiline gidilen hızlı trendeki yataklı vagon gibidir! Böyle bir inanca sahip olanlar, insan hayatını ancak tazim eder ve muhteşem bir hadise olarak görürler. Çünkü o, kâinatı daima meşgul eder. Sonsuzluk boyunca bu döngü sürer. Bu nedenle kendilerini değersiz bulmaları da söz konusu olmaz!

– Öyleyse ölümden sonraki hayata siz niye inanmıyorsunuz Mösyö İvan?

– Ah dostum, emin ol, bunu istiyorum. Arzu ve istek, yakamı bırakmıyor. Fakat benim gibi birinin cennet ve cehenneme şehitler çağında Hristiyanların inandıkları gibi inanması mümkün olabilir mi? Onlar kesilmeye, ardından vahşi hayvanların pençelerine atılmaya gülerek gidiyorlardı. Cennet kapılarının önlerinde açık olduğundan emin ve bundan memnun bir hâlde! Mesih Hazretlerinin sesi kulaklarında çınlayarak: "Ne mutlu size, sizi ayıplasalar, kovsalar, benim yüzümden her türlü çirkin sözü söyleseler de siz sevinip coşun! Çünkü semalardaki ecriniz çok büyük olacaktır!"

– Hazret-i Muhammed devrinde yaşayan Müslümanların imanları gibi yani. Kureyşli müşriklerle aralarında geçen Bedir Savaşı'nda çok ilginç bir hadise yaşanmıştır. Müslümanlardan biri, karnı acıkınca savaşı bırakmış hurma yemeye başlamıştı. Hazret-i Peygamberin "Bugün sabırla ve ödülünü Allah'tan bekleyerek savaşan ve ölen hiçbir Müslüman yoktur ki Cenab-ı Allah onu cennete koymasın." buyurduğunu işitince elindeki hurmayı attığı gibi cepheye koştu ve şöyle haykırdı: "Demek benimle cennet arasındaki yegâne engel, şunların beni öldürmeleri ha!" Sonra müşriklerin üzerine hücum etti…

Evet, kanaatimce günümüz Batı insanının böyle bir imanla tanışması mümkün görünmemektedir. Doğu, bu dinleri Batı'ya verdiğinde, anlattığımız ruh ve sadelikte vermişti. Batı onları teslim almış, fakat onlara altın işlemeli cüppeler giydirip başlarına elmaslı taçlar kondurmuş, yeryüzünün iktidar, kaba kuvvet ve

ihtişamını kabzasına teslim etmiştir! Avrupa'da kilise –tarihin bir döneminde– kıtanın en büyük mali kurumu ve kapitalist gücü olmuştur. Kilisenin inanılmaz serveti, mali kurumların destekçisi ve finansörü, gerektiğinde de onların batırıcısı olarak kullanılmıştır! Peki, Hazret-i Mesih'in şu sözleri: "Servet sahipleri Allah'ın manevi mülküne en zor girecek olanlardır! Çünkü devenin iğne deliğinden geçmesi, bir zenginin Allah'ın manevi mülküne girmesinden daha kolaydır!"

– Ya Hazret-i Muhammed'in sözleri, "Bana, önce dünya hazinelerinin ve orada sonsuz hayatın anahtarları, sonra cennet teklif edildi. Onunla Rabbime kavuşmak ve cennet arasında muhayyer kılındığımda Rabbime kavuşmayı ve cenneti seçtim!" Yine O, şöyle buyurmuştur: "Allahım, canımı yoksul olarak al! Beni zengin biri olarak vefat ettirme. Beni yoksullar zümresinde haşret!"

Semavi hükümranlığın yıkılmasının sorumlusu hiç şüphesiz din adamlarıdır! Onların dünya malından tecerrüt etmeleri, cennet-i semayı ümit eden kimseler olarak içtenlikle zühde sarılmaları gerekirdi. Hâlbuki dünya memleketinden ilk nemalananların onlar olduklarını görürüz. Güzel yemekler, taze etler, yıllanmış şaraplar ve bütün bunlar sayesinde kan damlayan yanaklar! Diledikleri an kullandıkları otomobiller, dolgun maaşlar. Onlar sema adına konuşurken sahip oldukları her şey, 'cennet-i sema'nın varlığından şüphe doğuracak nitelikte, çünkü kendileri 'cennet-i dünya' için birbirlerini yemektedirler. İnsanları semavi memleketin gerçekliği hususunda kuşkuya sevk edenler de onlardır! Halkı ahiret âlemini bekleyen hak peygamber olduklarına ikna eden, hiç şüphesiz o peygamberlerin samimi zühtleri, yaşadıkları açlık ve yoksulluktu. Onların kurdukları bina, sonradan gelen bu dünya düşkünü din adamları tarafından yerle bir edilmiş ve bunlar, semavi memleket diye bir şeyin hurafe olduğunun en canlı delilini sunmuşlardır. Hâl ve hareketleriyle dünyevi memleketin davetçiliğini üstlenmişlerdir! Dalıp gittikle-

ri dünyevilikle, insanlara bu hayatın dışında başka bir hayat daha olabileceğini unutturmuşlardır!

– Bütün bunlar doğru Mösyö İvan! Din adamlarının tuttukları yol, halkın avam kesimini kuşkuya düşürebilir. Fakat sen, senin gibi kültürlü ve bilgili bir insan… Kendi inancını bu semavi kitapların özüne ulaşarak oluşturabilirsin! Hem de kimseye ihtiyaç duymadan!

– Sevgili dostum, benim yapmaya çalıştığım da bu işte! Günler, gecelerdir buna kafa yoruyorum. Fakat açık konuşmak gerekirse, başaramadım! Mutlak manada başaramadım.

– Neyi başaramadın?

– Ah dostum, kafamda varolan ahiret hayatıyla ilgili o güzel tasavvurların hepsi bozulup gitti. Tıpkı karanlık odaya ışık sızdığında filmlerin bozulması gibi! Neden bilmiyorum. Kim bilir belki de modern Avrupa medeniyetinin insanların sadece tek bir âlemde yaşamalarına izin vermesindendir… Oysa antik medeniyetlerin büyüklüğünün sırrı, insanların her iki âlemi birden yaşamalarını sağlamış olmaları, bunu başarmalarıydı… O medeniyetler hem ilmi, hem pratiği biliyorlardı. Piramitleri inşa eden bir medeniyetin teorik ve pratik bilimleri tanımaması düşünülemez. Bununla birlikte bu ilim, kafalardaki suretlerin camlarını kırmamış, ikinci hayata dair tasavvurları zedelememiştir. Ben bu tür medeniyetleri, "Kâmil Medeniyetler" olarak isimlendiriyorum. Tarihin bir döneminde Asya ile Afrika kıtasının evliliğinden yepyeni bir canlı doğmuştu: Sarışın bir kız! Sonraları "Avrupa" diye tanınacak bu kız, gürbüz ve zekiydi. Fakat hafifmeşrep ve bencildi. Yalnız kendini düşünür ve başkalarını köleleştirmeye çalışırdı!

Muhsin burada araya girdi ve kendi kendine konuşur gibi mırıldandı:

– Evet, yaşanan realiteden başka hayat tanımayan, diğerlerinin çilesini asla umursamayan, hayatı hayat için seven bir bencillik…

Yorgun Rus, genç adamın aklından geçenleri anlamaksızın konuşmaya devam etti:

– Evet, evet! Aynen öyledir. Bu genç kız, kudret ve ihtişamı tek bir şeyde görüyordu: İnsanların ayaklarına pranga vurmak! Buna önce kendi anne-babasından; Asya ve Afrika'dan başladı. Onları inkâr ederek zindana tıktı! Sonra çılgınca bir yaşama hırsına kapıldı. Hiçbir şey onu durdurmuyor, engel olamıyordu. Sonunda yolu bir meyhaneye düştü. Orayı idare etmeye başladı. Şimdilerde sarhoşların birbirlerine kadeh ve sandalye fırlatmalarını seyrederek kavgalarını izliyor. Avrupa'nın bu gidişle insanlığı büyük bir uçuruma itmesinden korkuyorum. Gerçi bazen aklı başına gelip kendisini bekleyen sonu görüyor. Fakat o zaman da malum vicdan krizlerinden birine yakalanıyor! Bazen içindeki ruh uyanıyor ve kendi hakkında kuşkuya düşüyor. Göz alıcı medeniyetinin aslında bir gözbağcılık olduğunu, modern bilim denen şeyin tamamının, –ilmî değeri bakımından– kâğıt, cam ve maden gibi malzemelerden yapılmış oyuncaklardan ibaret olduğunu düşünüyor. İnsanların gündelik hayatlarıyla ilgili kolaylıklar sağlasa da bütün bunlar aslında beşeriyeti geri bırakan, onun hakikî tabiatını, duygularını ve ruh temizliğini elinden alan şeyler olarak görülebilmektedir. Demiryolları, uçaklar ve diğer nakil vasıtaları bize belli bir hız ve zaman tasarrufu imkânı tanımıştır. Peki, ama bunun faydası nedir, niye hız yapılır? Ya da zaman tasarruf etmenin faydası nedir? Bütün bu makineler, sırtımızda ateşten kılıçlarını şaklatan şeytanlar misali üstümüze inmişlerdir. Hâlbuki biz, hayat nehrindeki birkaç damla sudan başka bir şey değiliz. Hızlı akmamızın faydası ne olabilir ki denize daha erken mi kavuşmak! Muhtemelen en büyük kârımız, yabani otların etrafında oyalanmak, ada sahillerinde dinlenip meltemle oynaşmak olacaktır! Servetleri ellerinde toplamış ve sermaye sahipleri olarak adlandırılan aç gözlü bir zümreden başka bu lanetli hızdan kimin yararı olabilir ki? Ben, sen ve bizim gibi sıradan insanlar, atların ve develerin sırtında uzun yolculuklar yapma, her mola yerin-

de durup tabiatın muhtelif nimetlerinden zevk alma şansımızı kaybettik! Evet, hız kazandık fakat tabiatla doğrudan ilişkisiyle gelişen mana servetini yitirdik! Bugün hız kelimesiyle sevinirken, bunun bizi ucu görünmeyen bir karanlık bir tünele sokarak istediğimiz yere daha erken ulaştıran trenin vagonundaki hafif uykudan başka bir şey olmadığını unutuyoruz! Bundan sonra kalan vakitte ne yapacağımızı bilmiyoruz. Bu yüzden de onu türlü basit şeyler ve aptallıklarla harcayarak geçiriyoruz… Tabiat muhakkak intikam alacaktır! Gün gelecek ve ondan çalınan bütün zamanı harcamak için, ahlaksızlık ve insani çöküntü pazarından başka bir yer bulamayacağız! Sinema da böyledir. "Dohameil"in söylediği gibi, tabiatı bize paketlere sarılmış olarak sunmaktan başka bir şey vermemektedir! Ya da sinirlerimiz üzerinde afyon tesiri yapan aptalca senaryolar! Aktardığı sathi bilgiler ve bayağı müziklerle radyonun da bu gayeye hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Kısacası mevcut medeniyetin öne çıkardığı hemen her şey, insanlığını yüce erdemlerini öldürmeye, yüksek insani sıfatlarını yok etmeye çalışmaktadır. Potansiyel kuvvetlerini ise "modern hayatın rahatlığı" yaftasıyla, tembellik ve üşengeçlik gibi kötü sıfatlara alıştırmaktadır. Bu gelişmeler yüzünden ruhlar ve benlikler uyumaktadır. Kendimizi artık alüminyumdan mamul insanlarla karşı karşıya görmekteyiz. Avrupa medeniyetinin felâketi, ağır sanayinin istikrar bulmasıyla birlikte gelip çatmıştır. Bu sanayi, Avrupa toplumunu iki ana zümreye ayırmıştır: Tek derdi daha fazla para kazanmak olan küçük bir zümre ve bir lokma ekmek karşılığında bütün çabasını bu paranın hizmetine sunan kalabalık bir zümre. Birinci zümrenin altından başka dini yoktur. İkinci zümreninse, kesinlikle ne dini, ne kişiliği, ne de benliği vardır! Çünkü bu zümreyi teşkil edenler, ağzı dili olmayan aletler gibidirler… Sanayi Devrimi'nin getirdiği işbölümü mefhumu, tek bir iğnenin üretilmesini on sekiz farklı işleme muhtaç hâle getirmiştir! Adam Smith'in söylediği gibi bir işçi bütün hayatını sadece iğne başı üretiminde çalışarak geçirebilir! Bir başkası iğnenin başka

bir yerinin üretiminde. Aynı şey ayakkabı imalatında da böyledir. Hatta bazı Amerikan fabrikalarında ayakkabı üretiminin iki yüz farklı işleme bölündüğü bilinmektedir. Buralarda çalışan işçilerden her biri, on parça işten birini yapmaktadır: Mesela ayakkabının topuğu gibi… Bunun anlamı, işçinin imalat safhasında aldığı o geleneksel zevkten de mahrum kılındığıdır. Oysa eskiden, işçi ayakkabı yaptığını hisseder ve üretmekten mutlu olurdu. Küçük atölyesinde bir ayakkabıyı tamamen tek başına üretirdi. Dolayısıyla işçi veya zanaatkâra insan olduğu hissini tattıran bir şey yapma hâli de elinden alınmış olmaktadır. O artık bir matkap, torna yahut testereden farksız bir araçtır. Keser, biçer, düzeltir vs. Yani o iğne veya ayakkabıyla ilgili işlerin bir bölümünü üstlenir. Bu sıradan ve rutin işi bir ömür boyunca tekrarlayarak yapar! Böyle biriyle araç yahut makine arasında fark var mıdır? Elbette hayır! Doğulu insan, yapıp ürettiği şeyle ilgili olarak Âdemiliğini hissetmeye devam etmekte ve elleriyle ortaya bir şey çıkarmaktadır. Porselen bir tabak, deri bir ayakkabı, yün bir şal yahut ekip biçtiği bir tarla! O, –bu şansından– henüz insan suretinde bir tornaya yahut testereye dönüşmemiştir. Şimdi istersen Modern Avrupa'yı İngiliz yazar Aldous Huxley'nin ağzından bir dinle: "Bu asırdaki hayat tarzı insanda tiksinti uyandırmaktadır. Çünkü sanayi düzenindeki hızlı gelişme Avrupa nüfusunda ani bir artışa sebebiyet vermiş, bir asır gibi bir sürede nüfusu ikiye katlamıştır. Bundan sonra temel öğretim denen sistem gelmiş ve bunun sonucunda çoğunluğu oluşturan bir okuryazar kitlesi doğmuştur. Sermaye sahipleri bu kitle için bir şeyler yapmak üzere faaliyete geçmiş ve yeni bir sanayi dalı inşa etmişlerdir. Bunun adı, "Okunacak malzeme sanayisi"dir. Bu "okunacak malzeme", çok bayağı ve kalitesiz bir nitelik arz etmek durumundaydı. Nitekim öyle oldu! Peki niçin? Bu bir hesap meselesiydi: Yazar, yani edebî kabiliyet sahiplerinin sayısı her zaman azdı… Bu nedenledir ki modern edebiyatın büyük bölümünün bayağı ve seviyesiz olduğunu söyleyebiliriz. Avrupalılar, sürekli okuma alışkanlığına

sahip oldukları için –ki bu sigara içmek, afyon ya da kokain kullanmak kadar çirkindir– günümüz Avrupa insanı onuncu sınıf bir edebiyatla beslenmektedir! Bütün bunlar yeni hadiselerdir. Zira geçmişte, insanlar az sayıda kitap bilirlerdi. Ancak bunlar çok kaliteli türden eserler olurdu. Mesela İngilizleri örnek vereyim: İngilizler yakın bir zamana kadar "Kutsal Kitap" ve John Bunyan'ın "Hacının Yolculuğu" adlı kitabıyla büyürlerdi! Her ikisi de anlam ve üslup temizliği bakımından eşsiz metinlerdi! Günümüzde ise Daily Express, dergiler ve polisiye romanlarla büyüyorlar. Toplu öğretimin böyle bir kötü neticesi olmuştu. İnsanlar, az ve ölümsüz eserler okuyacaklarına çok ve aptalca şeyler okumaya başlamışlardır! Eski bir sanat ürünü, bazen eksik yahut basit olduğu için çok güzel olmayabilir. Fakat asla bayağı olmaz. Çünkü eskilerin devrinde, bayağı olmalarına yol açacak sebepler asla varolmamıştır!"

Muhsin, kafasını şöyle bir dikerek araya girdi:

– Evet, bu tespit doğru olabilir! Çadırından çıkmamış ve okuma yazma bilmeyen bir bedevi kadın Cerir, Ahtal ve Ferazdak gibi şairlerin güzel şiirlerinden zevk alabilir, Musab, Nasîb ve İshak Mavsılî'nin en güzel şarkılarını okuyabilir, doğan günle coşup sabah meltemiyle titreyebilir, tabii güzelliğiyle çölü, sarayların sahte büyüsüne tercih edebilir! Genel zevk seviyesi –daha doğrusu gerçek kültür düzeyi– denen şeyin okuryazarlıkla doğrudan ilgisi yoktur!

Rus güçlü bir şekilde karşı çıktı:

– Tam tersine! Okuryazarlığın temel öğretim yoluyla öğretilmesi düşüncesi, Avrupa'nın öncülük ettiği ve yaydığı hatalı fikirlerdendir. Avrupa bunu, inanç esasları gibi değişmez ilkelerden kabul etmiştir. Fakat bu fikir, zaman içinde insani tabiatın özünü yıkıcı bir silaha dönüşmüştür. Düşünsene: Harf ve rakam denen şu sembolleri öğrenen garibanlar, bununla ne kazanmış oldular? Bilakis beyinleri Huxley'nin ifadesiyle bir yığın aptallık ve çöple dolduruldu! Estetik seviyesi düştü. Buna rağmen her hangi bir

kişilik yahut irade oluşmadı. Böylelerinin hoparlörün peşinden koyun gibi geldiklerini görürsün. Garibanlar, daima garibandır. Onlar için, Doğu'nun tabii terbiye ve eğitim vasıtalarından daha uygunu olamaz: Bunların kalpleri dinle, akılları mukaddes semavi kitaplarla doldurulmalıdır. Bunlar "paketlere sarılarak muhafaza" edilmeyip tabiatla temas etmelerine müsaade edilmelidir. Radyo, sinema, kitaplar gibi paketleri değil hakiki tabiatı kastediyorum. O, müşfik annemiz olarak güzellik ve esrarını bize doğrudan açacaktır. Bu hususta müteşebbis sermaye sahiplerine ve yalancı işadamlarına ihtiyacımız olmayacaktır! Avrupalılara bırakıldığında uygulamalı bilimin neticeleri ve insan ruhu üzerindeki tesirleri bunlar olmaktadır. Bir de bedenler üzerindeki etkilerine bak. Bombalar, torpidolar, denizaltıları, tanklar ve insanlığın kökünü kurutmaya yönelik daha nice sanat ve keşif eserleri! Görüldüğü gibi Batı'da bilimin mihveri; insanlığın ruhen ve bedenen yerle bir edilmesidir. "İlim" denen o büyük ve parlak elmas, Avrupa tarafından taç veya sarığın tepesine konarak nur ve güzellik saçması gaye edinilmemiştir! Bilakis buhar motoruyla çalışan bir tornanın ağzına konarak insanlık ruhunun suyu ve beden maddesiyle dolu şu büyük cam şişeyi kesmede kullanılmıştır. Uygulamalı bilimde bu olurken makinenin gürültüsünden ve menfaat sahiplerinin emellerinden uzakta gelişen teorik bilimlerde ise Doğu kendini, kendi için tanımış ve ulvi hakikati tanımaya aç insanî dehanın bir tezahürü olarak görmüştür! Çünkü ilmin bütün yüceliği ve gayesinin ulviliği burada yatar. Bu katıksız ilim, Asya ve Afrika'nın yıkıntıları arasında sarışın Avrupa'ya miras kalmıştır. Altın bilezikler, birbirinden değerli firuze, zümrüt ve yakut taşlar. Genç kız bunların bir kısmını kendine ayırıp süs eşyası yapmıştır ki Avrupa'nın bütün fikrî güzelliği budur. Kalan bölümlerinden bir kısmını eritip paraya dönüştürerek sermaye yapmış, bir kısmını da eritip pranga yaparak dünyayı köleleştirmede kullanmıştır. Avrupa, çok yakın dönemlere kadar ilmi, bizzat ilim olduğu için donanmayı becerememiştir. Unutma ki

geçmişinde bir dönem, âlimleri büyücülük ve cinnetle suçladıktan sonra yakarak öldüren tek kıta Avrupa'dır. Avrupa, edebiyat ve sanat konularında dahi fikir hürriyetini daraltmış, sevgi ve barış müjdecisi olan Hristiyanlığı engizisyon mahkemeleri ile öldürücü bir silaha dönüştürmüştür! Avrupa, bugün geçmişe göre biraz daha becerikli davranarak, hayvani yönlerini semavi bir meleğin kanatlarını temsil eden sentetik tüylerle iyi gizlemektedir. Avrupa bugün, çok ağır bir krizle karşı karşıyadır. Hiç kuşkusuz bu, genç kıtanın karşılaştığı en tehlikeli krizdir. "Büyük medeniyet" diye iddia ettiğin şeyin iflas ettiğini ve sentetik örtünün altındaki yaban domuzlarının tırnaklarının görünmeye başladığını fark etmiştir! Doğu, bu genç kızın ahlaksız, kalpsiz ve vicdansız bir kadın olduğunu anlamıştır. O, manevi ve ahlaki değeri olmayan bir varlıktır. Onu bekleyen muhakkak son, kargaşa peşinde koşanların sofrasına parçalanmış olarak düşmektir. Pencerelerinin bir bölümünden Atlas Okyanusu'na, diğer taraftan Karadeniz'e bakıp durmaktadır. Dostum! Doğu'ya! Haydi Doğu'ya! Birlikte Doğu'ya gidelim! Avrupa'nın elinde kalan en güzel şeyler Doğu'dan aldıkları! Buradaki hayatımın artık bir anlamı kalmadı. Şu an burada ne yapıyoruz ki? Huzur mu? Onu dahi bulamıyoruz! Sükûnet ve temizlik, sahranın engin havzasında mümkün görünmektedir. Orada ciğerlerimizi doldurasıya soluyabiliriz! Fabrika bacalarının kirli dumanlarından uzakta yalnız semanın kokusu. Orada Allah ile aramızda perde olacak kalın ve kesif bulutlar da yoktur değil mi, haydi gidelim! Buradan umudum kalmadı. Birkaç gün önce Fransız şair Koktu'nun kiliseye dönüş hikâyesini hatırlayınca içimde az da olsa bir ümit ışığı belirmişti. O büyük şairi tanırsın. Fikir ve sanat hayatının zirvesine çıkmış, edebiyatta ihtişamla tanışmış, sonra da lahutî hayat nehrine dalarak başıboş fikrin kendi başına imandan uzaklaşabileceği en uzak noktaya kadar gitmiştir. Peki, sonra ne olmuştur? İçine bir karamsarlık çökmüş, ruhunda eksiklik ve kalbinde boşluk hissetmeye başlayarak kendini "Afyon"un kucağına atmıştır. Aradığı

şifa ve huzuru onda bulabileceğini sanmıştır. Filozof arkadaşı Jack Maritan'a yazdığı mektupta söylediklerine bak:

"Afyon bizi ölüler nehrine taşır ve orada ya imha eder, ya da güzel bir otlağa dönüştürür. Bedenimizi, yıldızların karınca misali üşüştüğü bir geceye çevirir. Mutluluğumuz, baştan ayağa daldığımız ve tamamı yalan olan bir aynadaki siluet gibidir. Biz mumya gibi durduğumuzda beden aleti durur ve organlar itaat etmeyi reddeder. O hâlde iken hava değişiklikleri bize tesir etmediği için soğuğu da sıcağı da hissetmeyiz! Napoli fotoğrafçıları, evlerin duvarlarını "gözbağcılık" dedikleri bir şeyle süslerlerdi. Afyon da kendine göre "ruh bağcılık" yöntemini kullanan bir fotoğrafçıdan başka bir şey değil. Dumanlarını çektiğim odanın duvarlarını bana zevk veren ve ruhumu rahatlatan resimlerle süslüyor! O, şaşkınlık ve endişeyi kovan bir maddedir. "Gözbağıcı" biri "Mesih"e ne kadar benzerse, "afyon" da dine işte o kadar benzer! Şair "Koktu" mahvolup gitmek üzereyken kendini dinin kollarına bırakmıştır. Benim de ümidim buydu. Çünkü Batı medeniyetinde büyüyen Avrupalı bir fikir adamının uygun zamanda hakiki imana dönebileceğine inanırdım. Şairin, filozof dostu Maritan'la arasındaki bu mektup trafiğini görünceye kadar inancım bu yöndeydi. Fakat bunları okuyunca zihnime kuşkular girmeye başladı. Çünkü bunlar, olağanüstü başarılı bir üslup ve parlak bir zekânın eseri metinlerdi. Fakat netice itibarıyla edebî parçalar olmaktan öte yazılar da değillerdi. Ah bu sanatçılar! Ölüm kalım meselesini ele aldıklarını düşündürdüklerinde dahi edebiyat yapmaktan geri durmuyorlar! Batı'nın manevi dehası ile Doğu'nun manevi dehası arasındaki fark, "gözbağıcı" ile "Mesih" arasındaki fark gibidir! Şu iki yazarcığı al ve oku! Sonra da bana bu iki adamın cennet ve cehennemiyle semaya gerçekten inanıp inanmadıklarını söyle! Hani az önce anlattığın, elindeki hurmayı atıp ölüme koşan Müslüman, ya da geçmişte şehit olmuş ilk Hristiyanlar gibi! Bence bu Avrupalı şairlerin dine ve Mesih'e dair söyledikleri, saf bir hayranlıktan başka bir şey ifade etmeyen edebî

sözlerdir! Ben de dinlere hayranlık duyuyorum. Fakat istediğim, sadece hayran olmak değil! Yani edebiyat veya sanatın ölümsüz ustalarından birinin güzel bir eserini gördüğümüzde yaptığımızı yapmamak! Kendi zihinlerimizde doğan ve kazanılmış yahut veraset yoluyla edinilmiş kültürel malzemenin mahsulü olan bir hayranlık peşinde değilim. Asıl istediğim; iman, kalpten inanmak! Hazret-i Mesih'in semada olduğuna körü körüne inanabilmek! Sade insanlar gibi Allah'ın "Allah" olduğuna inanmak! Sıradan insanlar gibi cennetin "cennet" olduğuna inanabilmek. Mesih onlar hakkında şöyle der: "Ne mutlu mana yolunu tutmuş o yoksullara! Göklerin melekûtu onların olacak! Ne mutlu kalpleri arınmış olanlara, çünkü onlar Allah'ı görecekler!" Ah dostum, Kardeşim! Günümüz Avrupası bir bütün olarak, afyon kullanan, şaşkın ve ne yapacağını bilemez bir fikir adamından başka bir şey değildir. Esasen "Jan Koktu", mevcut krizleriyle "Avrupa"yı temsil etmektedir! Avrupa yolun sonuna gelmiştir ve kendi bünyesindeki hiçbir şey onu kurtaramaz! Çünkü onun zihin dünyasına giren her şey, bu dünyada bir edebiyata, üsluba, sahtelik ve yalana dönüşmektedir. Onun kurtuluşu dışardandır. Felah, uzayıp giden fezadadır. Oraya, Doğu'ya… Kalk, seninle Doğu'ya gidelim! Aç şu pencereyi… Bırak içeri hava girsin, kaldır üzerimdeki ağır battaniyeleri, bana perde olan şu kesif bulutları…

Rus'un ağzı köpükle dolmuştu. Elini boğazına götürmüş gömleğini parçalamaya çalışıyordu… Sanki boğuluyordu… Muhsin'in beti benzi atmış, olduğu yerde donakalmıştı! Şaşkınlığını atar atmaz, var gücüyle haykırmaya, süratle kapıyı açıp yardım istemeye başladı...

YİRMİNCİ BÖLÜM

Muhsin birkaç gün odasına kapandı. Bu arada arkadaşı İvanoviç'in sağlığının gayet kötü durumda olduğunu biliyordu. Bir sabah, bina yöneticisi kapısını çaldı. Merak ve endişeyle açtı:

– Hayırdır?

– Rus arkadaşın…

– Öldü mü?

– Hayır, henüz ölmedi. Ama bugün güneş doğduğundan beri seni soruyor…

– Ne durumda?

– Bilmiyorum, bugün çok iyi olduğunu söylüyor. Ama zatürre olduğunu biliyoruz. Bu hastalığın ne kadar merhametsiz olduğu da malum. Yardım istediğin o günü hatırladın mı? O gece de bayılmıştı. Can çekişir gibi bir hâli vardı. Bunun üzerine rahibi çağırdık. Fakat gözlerini aralayıp da onu görür görmez bize öfkeyle haykırdı:

– Şu ayyaşı uzak tutun benden! Rahibin karşısında ne kötü bir duruma düştüğümüze inanamazsın! Mösyö Muhsin, her hâlükârda ben görevimi yaptım. İster gidersiniz, ister gitmezsiniz…

Bina yöneticisi çıkarken genç adam düşünüyordu.

İvan'ın yanına acilen gitmekten başka yapacak bir şey yoktu. Hemen kalktı ve giyinip odasına gitti. İvan yatağına uzanmış, pencereden giren güneş ışıklarına bakıyordu. Muhsin'in girdiğini görür görmez yüzünü hemen ona çevirdi. Gülen gözleriyle yatağa yansımış olan altın rengi ışınları gösterdi:

– Güneş, bugün ne kadar da güzel!

– Evet.

Genç adam bunu öylesine söylemişti. Bakışlarını adamın solgun yüzüne dikti. Yatağına düşen ışınlardan duyduğu sevinç, yeni oyuncak alınmış çocuklarınkine benziyordu. Odaya hâkim olan sessizliği hasta adam bozdu. Fısıltıyı andıran bir sesle şöyle dedi:

– Ah ışık, güneş ülkelerinde doğup Batı memleketlerinde batan ışık!

Sonra Muhsin'e döndü ve davetkâr bir ifadeyle şöyle dedi:

– Yaklaş dostum, beni kaldırıver! Yatmaktan usandım artık!

Genç adam onun için endişelenerek tereddüt etti:

– Fakat, dedi.

– Korkma, beni pencerenin yanına götür. Oturmama yardım et yeter. Güneşin beni sarmasını istiyorum!

Muhsin, arkadaşının arzusunu yerine getirmekten başka bir şey yapamazdı. Ayağa kalkmasına yardım etti. Onu pencerenin önündeki ahşap sandığına kadar götürdü ve oraya oturttu. Rus, ciğerlerinde kalan son havayı çekerek:

– Teşekkür ederim dostum, dedi.

Sonra Muhsin'in elini iki eliyle tutup uzun uzun yüzüne baktı ve:

– Bana söz veriyor musun, diye sordu

– Ne için?

– Birlikte gitmeye, Doğu'ya?

Genç adam kısa bir tereddütten sonra eriyip gitmekte olan adama bakarak:

– Evet, sağlığın düzeldiğinde, dedi.

– Bugün iyileştiğimi hissediyorum. Yola çıkacak durumdayım. Hemen bugün gidelim! Dinle: Bu sandıkta biriktirdiğim biraz param var. Yol masrafımızı karşılamaya yeter. Ayrıca bugün

çıkıp şu kitapları alacak birine bakacağım. Bundan sonra kitaba ihtiyacım olmayacak. Tek ihtiyacım hava, boşluk ve saflık!

Muhsin, bu yersiz fikrin hasta adamın zihninde daha da gelişerek sağlığını daha da bozacak bir aptallıkta bulunmasına sebep olmasından çekindi. Bu yüzden, fazla heyecanlı davranmadı. Onu kararından vazgeçirmeye çalışarak şöyle dedi:

– Gördüğüm kadarıyla Batı'ya haksızlık ediyorsunuz Mösyö İvan, ne olursa olsun Avrupa, ilmi daha önce asla ulaşamadığı zirvelere taşımayı başarmıştır.

Adam alaycı bir ifadeyle gülerek karşılık verdi:

– Kim demiş, ilmin ne olduğunu biliyor musun genç adam? İlim ikiye ayrılır: "zahir" yani görünür ilim ve "hafî" yani gizli ilim. Avrupa bugün bile gizli ilmin ayakları altında oynayan bir kız çocuğu gibidir. Hâlbuki Afrika ve Asya medeniyetleri, beşerî bilginin zirvelerine ulaşmışlardır. "Zahir ilm"e gelince, Avrupa'nın yegâne uzmanlık alanı budur. Yine de düşünme aracının gücü sınırlıdır. "Zahir ilm"in bütün vasıtaları, sahip olduğumuz organlar ve zahirî duyularımızdır. Bunlarda ileri derecede bir dikkat ve incelik söz konusu değildir. Tabiat ve kâinatın sıradan tezahürleri, onlarca araç ve mercek kullanılsa dahi özüne nüfuz edilmeyen zahirî görünümlerdir. Seni, beni, herkesi etkileyen modern bilim işte budur. Esas itibarıyla bu bilim, "metot" ve "yöntem"den başka bir şey değildir. Evet, gerçekten de modern Avrupa biliminde yeni olan şey, sistematik düşünme yöntemi ve disiplinli araştırma metodudur. Bundan ötesi hakkında bir şey söylememiz mümkün değildir. Tabiatın bazı özelliklerini duyularımızla keşfederek bunu 'insan bilgisinin zirvesi' ilan etmeye gelince işte bu çok büyük bir maskaralıktır! Çünkü insan bilgisinin hakiki zirveleri, sözünü ettiğimiz gizli ilmin meçhullerinde olup Avrupa aklı oraya henüz nüfuz edebilmiş değildir. Zira onun sahip olduğu araçlar, ancak hayatın sathî tezahürlerini anlama kapasitesine sahiptir. "Sathî"

kelimesini kullanarak Avrupa'ya haksızlık ettiğimi sanma. Çünkü gerçek budur. Avrupa ilminin gözü, eşyanın daima sathını görür. Tıpkı göz gibi! O, ancak dokunduğu, gördüğü, akıl ve mantığının kavradığı şeyleri itiraf eden bir medeniyettir. Tamamıyla fizik âlemi üzerine kurulmuştur. İşte bu yüzden bu büyük medeniyetin "eksik bir medeniyet" olduğunda ısrar ediyorum. Zira sadece "tek bir âlem"in hayatını tanıyor. Bense insan bilgisinin her iki ilmin doruklarına yükseldiği ve insanların iki âlemi birden yaşadıkları ülkelere kaçmak istiyorum…

Adam bir süre sustu. Muhsin, yorulduğunu fark etmişti. Daha fazla devam etmemesi için araya girdi:

– Lütfen konuşmayın, rica ediyorum! Geçen sefer yaşadığımız acı tecrübe yeter!

– Asla konuşmayacağım; bu kadar konuşma yeter. Bilakis yapacağım, haydi işe!

Bunu dedikten sonra duvara yaslanarak hafifçe kalktı. Muhsin hemen fırlayıp tuttu:

– Nereye?

– Üstümü giyinip şu kitapları satacağım. Sonra da yolculuğa hazırlanacağım.

– Fakat şimdi değil, şimdi değil! Çok yorgunsun!

– Bırak beni delikanlı! Seninle Doğu'ya gideceğiz. Zeytun Dağı'nı görmek, Nil'in, Fırat'ın suyundan, Zemzem kuyusundan içmek istiyorum.

– Burayı terk mi edeceğiz, bu medeniyeti? Beethoven'ı bırakacak mıyız? Ah Mösyö İvan! Batı hakkında her şeyi söyleyebilirsin. Ben de dinlerim. Fakat Beethoven, işte o, bence hakiki bir elçi! Sevgi ve barış elçisi! Batı'nın ihtişamını sonsuza dek yükseltmeye, insanlığı temizlemeye ve kalplerini tutuşturmaya layık biri!

Rus, Muhsin'e döndü ve kararlı bir ifadeyle şöyle dedi:

– Beethoven, Beethoven, Beethoven tamam, Handell, Mozart, Heiden, Jan Sebastian Bach, Mikelanj, Rafael, Ramburant,

Paskal, Saint Thomas, Kopernik, Galile, Dante ve diğerleri… Bütün bunlar Hristiyanlığın temiz bahçesinde açmış güzel güllerdir!

Sonra elini düşünceli Muhsin'in omzuna koydu:

– Haydi kaynağa gidelim, kaynağa! Oraya, oraya...

Bunu dedikten sonra genç adamı bıraktı ve duvara yaslanmış hâlde durmaya çalıştı. Bir yandan ayakkabısı ve ceketine bakınıyordu. Muhsin'in kafasından çok değişik duygu ve düşünceler geçiyordu. O günün Doğusuna ait görüntüler! Birden başını kaldırdı ve Rus arkadaşına şöyle dedi:

– Doğu'yu daha önce hiç görmedin mi?

Adam bir ayağını ayakkabıya sokarken cevap verdi:

– Sadece rüyalarımda gördüm. Ancak onu görmeden ölmeye niyetim yok!

Muhsin bir kez daha kafasını eğip düşünceye daldı. Rus arkadaşı İvan'a bir şeyler söylemek istiyordu...

"Ağır ol dostum, biraz ağır! Görmek istediğin o kaynak, sularını içmek istediğin o nehirler şimdi hep zehirlendiler. "Sarışın Kız" kendi bileğine zehirli morfin iğnesini enjekte ettiği gün, anne babasını sağ bırakacak değildi! İş işten geçti. Artık hiçbir temiz kaynak kalmadı. Züht ve sadelik Doğu'yu da çoktan terk etti. Oradaki din adamları da makam otomobilleri ve dolgun maaşlarla yaşıyorlar. Kan damlayan yanakları ve türlü sefahatleriyle Batı'dakileri aratmıyorlar. Doğu'nun o güzel ve soylu giysileri, bugün Avrupa elbiseleriyle karışmış ve ortaya çok komik manzaralar çıkmış durumda. Doğulular; muhtelif uyruklardan turistlerin elbiselerini çalıp da çıktıkları ağaç tepelerinde onları giyerek sahiplerinin hareketlerini taklit eden maymunlara benziyor! Okuma yazmanın temel öğretimle verilmesi, seçme ve seçilme hakkı, diğer Avrupai fikirler, günümüzde Doğu'da da değişmez ilkeler hâline gelmiş bulunuyor. Doğulular bunlara, iman esaslarına inandıkları kadar – hatta daha fazla– inanıyorlar! Bugün

bir Doğuluyu kendi dininin bozuk olduğuna ikna edebilirsiniz. Ancak Sanayi Devrimi'nin, insanlığı helake götüren 'şeytan tekeri' olduğuna ikna etmeniz hiç de kolay olmayacaktır! Ya da alfabe harflerini herkese öğretmenin yararsız bir iş olduğunu hiçbirine anlatamazsınız! Bir Doğulunun zihninden Şark'ın ihtişam ve büyüklüğü fikrini söküp atabilirken, "Modern Batı Bilimi"nin üstün ve güçlü olduğu fikrini asla silemezsiniz! Yine bir Doğulunun yanında peygamberlerin getirdiği risaleti sorgulayıp değersiz görebilirsiniz. Fakat aynı şahsın yanında modern maddi gücün mesajını asla değersiz gösteremezsiniz! İşin garibi, bu fikirler günümüz Doğu toplumları arasında ilahi ayetler gibi sabit ve tartışma kabul etmezdir. Hâlbuki Avrupalılar bunları münakaşa edebilmekte, hatta bozabilmektedirler. Doğu'da ise var güçleriyle varlıklarını muhafaza etmektedirler. Avrupa'da tank bu fikirlerden bazılarının üzerine yürüyebilir. Atışlarından sıçrayan alevleri görebiliriz. Fakat sesleri kulağımıza ulaşmaz. Mesafenin uzaklığından değil, kulaklarımızın sağırlığı ve kalplerimizin körlüğünden dolayı! Zerkedilen doz o kadar etkili olmuştur ki, hiç kimse Avrupa'nın Doğu'ya saf morfin mi yoksa zehirle karışık afyon mu verdiğini öğrenememiştir. Damarlarında dolaşmaya devam eden bu sıvı, Doğu'nun ulvi değerlerini birer ikişer yok etmektedir. Günümüzde Doğu'nun gençleri yiğitlik ve kahramanlık adına bir misal aradıkları zaman, Gandi'ye bakmıyorlar. Sanki hipnozla uyutulmuş gibi gözlerini hemen Mussolini'ye dikiyorlar. Gün gelip de basit ve sade giyinmeyi tercih ettiklerinde kendi halklarının ürettikleri pamuk veya keten gömlekleri değil rengârenk Avrupa tişörtlerini giyiyorlar! Görülen o ki Doğu'nun kahramanları bile, Doğuluların yüreklerinde çoktan ölmüş bulunuyorlar!

Evet, bugün Doğu diye bir şey yok! Yalnız, ağaçları maymunlarla dolu bir orman var! Batılı giysilere bürünmüş, fakat düzen, tertip, anlayış ve idrakten yoksun maymunların yaşadığı bir orman!

Muhsin, ölmek üzere olan Rus arkadaşına bunları söylemeye cesaret edemedi. Çünkü bu adam, Batı'da hiçbir şeyin sancılı ruhuna derman olamayacağını anlamış bir insandı. Bütün ümidini Doğu'ya bağlamıştı. Kafasında olağanüstü portrelerle süslü bir Doğu hayali çizmişti. Son ümidi kafasındaki o Doğu'ydu! Eğer Muhsin, Doğu'nun gerçek yüzünü tüm çıplaklığıyla ortaya koyarsa bu zavallıya öldürücü darbeyi indirmiş olurdu. Bu yüzden onu hayalleriyle baş başa bırakmayı tercih etti. Arkadaşının ne yaptığını görmek için başını kaldırdığında sandığa düşmüş olduğunu gördü. Başı duvarda, ayakkabılarından sadece biri ayağındaydı. Bu görüntü onu ürpertmişti. Hemen koştu:

– Ne oldu Mösyö İvan, neyiniz var?

Adam hırıltıyla karışık cevap verdi:

– Vakit geçti!

– Hangi vakit?

– Sen yalnız git, oraya…

– Doktor çağırayım mı Mösyö İvan, doktor ister misiniz?

– Hayır, bir şey yapma… Ben kendimi bilirim…

Sonra başı yana kaydı. Gözlerindeki son ışık da sönmek üzereydi. Gücünü topladı ve neredeyse duyulmayan bir sesle şunları söyledi:

– Sen git dostum… Oraya… Kaynağa... Yalnız hatıramı yanında götür. Elveda…